

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ HUKUK)
ANABİLİM DALI**

**İNTERNETTE KİŞİLİK HAKKI İHLÂLİNDEN
KAYNAKLANAN MANEVİ TAZMİNAT**

Yüksek Lisans Tezi

Murat TÜMERDEM

ANKARA- 2013

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ HUKUK)
ANABİLİM DALI

İNTERNETTE KİŞİLİK HAKKI İHLÂLİNDEN
KAYNAKLANAN MANEVİ TAZMİNAT

Yüksek Lisans Tezi

Murat TÜMERDEM

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Mehmet DEMİR

ANKARA- 2013

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ HUKUK) ANABİLİM DALI

**İNTERNETTE KİŞİLİK HAKKI İHLÂLİNDEN
KAYNAKLANAN MANEVİ TAZMİNAT**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Mehmet DEMİR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../2013)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KAVRAMLAR

§1. Kişilik Hakkının Tanımı, Özellikleri, Kişilik Hakkını Oluşturan Değerler... 1	
I. Kişilik Hakkının Tanımı, Özellikleri	1
A. Tanım	1
B. Kişilik Hakkının Özellikleri	3
II. Kişilik Hakkının Konusu Olan Değerler	4
A. Genel Olarak	4
B. Maddi Kişisel Değerler	5
C. Manevi Kişisel Değerler	7
1. Özgürlükler	7
2. Şeref ve Haysiyet	8
3. İsim	10
4. Resim ve Ses	11
5. Hayat Alanı	12
a. Kamuya Açık Alan	14
b. Özel Alan	15
c. Gizli Alan	17
D. Kişinin Mesleki ve Ekonomik Hakları	19
1. Kişinin Ekonomik Özgürlüğü	20
2. Kişinin Mesleki Şeref ve Haysiyeti	21

3. Kişinin Mesleki ve Ticari Sır Alanı	22
§2. İnternet.....	23
I. İnternetin Tanımı ve Tarihçesi.....	23
II. İnternetin Yapısal Unsurları	28
A. TCP/IP	28
B. WWW	29
C. İnternet ve Extranet	32

İKİNCİ BÖLÜM

İNTERNET ORTAMI VE İNTERNETE GERÇEKLEŞEN KİŞİLİK HAKKI İHLÂLLERİ

§ 3. İnternet Ortamı	33
I. İnternetin İşlevleri.....	33
A. Genel Olarak	33
B. E- Posta.....	33
C. Usenet (Haber Ağları)	35
D. IRC (Internet Relay Chat)	36
E. Telnet	37
F. Forumlar.....	38
G. Bilgisayar İlan Panoları	39
H. Dosya Aktarım Protokolü(FTP).....	40
II. İnternetin Özneleri.....	40
A. Genel Olarak	40
B. Telefon/Telekomünikasyon İdareleri	41
C. İnternet Servis Sağlayıcıları	42

D. İnternet Erişim Sağlayıcıları.....	45
E. İnternet İçerik Sağlayıcıları	47
F. İnternet Yer Sağlayıcısı (Host)	48
G. Sunucu(Server).....	50
H. Usenet İşleteni	50
§ 4. İnternette Gerçekleşen Kişilik Hakkı İhlâlleri.....	51
I. Genel Olarak.....	51
II. Alan Adı Açısından Kişilik Hakkı İhlalleri.....	55
A. Genel Olarak Alan Adları	55
B. Alan Adları ile Kişilik Hakkı Arasındaki İlişki.....	61
III. E-Posta Göndermek Suretiyle Kişilik Haklarının İhlâli.....	64
A. Genel Olarak E-Posta	64
B. E-Posta Hizmeti Sunan ve Bu Hizmetten Yararlananlar Arasındaki İlişki 66	
1. Kamu Kurumu ve Kuruluşlarının Çalışanlarına E-Posta Hesabı Tahsisi 66	
2. Gerçek Kişilerin ve Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin Akdettikleri Sözleşmelerle E-Posta Hizmeti Sağlamaları	67
3. Ücretsiz E-Posta Hizmeti	69
C. E-Posta Kutusuna Müdahale	70
1. Sözleşme İlişkisinin İhlâli Olarak E-Posta Kutusuna Müdahale.....	71
2. Haksız Fiil Olarak E-Posta Kutusuna Müdahale.....	72
IV. Spam Yoluyla Kişilik Hakkının İhlâli	75
A. Genel Olarak Spam	75
B. Spamlarla Mücadele	82
1. Avrupa Birliği' ndeki Durum	83
2. Türkiye'deki Durum.....	84

V. Spoofing ve Phishing	87
VI. Web Sitelerindeki Yayınlar İle Kişilik Hakkının İhlâli	88

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNTERNETTE KİŞİLİK HAKKININ İHLÂLİNDE HUKUKSAL KORUMA YOLLARI VE ÖZELLİKLE MANEVİ TAZMİNAT DAVASI

§ 5. İnternette Kişilik Hakkının İhlâlinde Hukuksal Koruma Yolları.....	92
I. Genel Olarak	92
II. Saldırının Önlenmesi Davası	94
III. Saldırının Durdurulması Davası	95
IV. Tespit Davası	96
V. Kararın Yayınlanmasını veya Üçüncü Kişilere Bildirilmesini Talep Hakkı	97
VI. Düzeltme ve Cevap Hakkı	98
VII. Sebepsiz Zenginleşme Davası	99
VIII. Vekâletsiz İş Görme	100
IX. Tazminat Davaları.....	100
A. Genel Olarak	100
B. Maddi Tazminat Davası	101
C. Manevi Tazminat Davası.....	102
§ 6. İnternette Kişilik Hakkı İhlâli Nedeniyle Manevi Tazminat Davası.....	102
I. Genel Olarak	102
II. Hukuksal Niteliği ve İşlevi	103
III. Manevi Tazminatın Kişilik Hakkının Korunmasındaki Rolü	107
VI. Manevi Tazminat Davasının Şartları	98
A. Genel Olarak	108

B. İhlâlin Hukuka Aykırı Olması	109
C. Manevi Zarar	111
D. İlliyet Bağının Bulunması	114
E. Kusur	114
V. Manevi Tazminat Davasının Tarafları	116
A. Davacı	116
1. Gerçek Kişiler.....	116
2. Tüzel Kişiler	118
B. Davalı	120
VI. Manevi Tazminat Davasının Hükümü	122
A. Para Olarak Manevi Tazminat.....	122
B. Para Dışındaki Manevi Tazminat Şekilleri	125
VII. Manevi Tazminat Talebinin Devri ve İntikali	126
SONUÇ	128
KAYNAKÇA.....	131
ÖZET	143
ABSTRACT.....	144

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABBHD	: Ankara Barosu Bilişim Hukuku Dergisi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADNDRC	: Asian Domain Name Dispute Resolution Centre (Asya Alan Adları Uyuşmazlık Çözüm Merkezi)
ADR	: Alternative Dispute Resolution (Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri)
ARPA	:Advanced Research Projects Agency (Savunma Konulu İleri Araştırma Projeleri Dairesi)
ASP	: Active Server Page (Aktif Sunucu Sayfası)
AÜHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BATİDER	: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi
BİP	: Bilgisayar İlan Panoları
bkz.	: bakınız
C.	: cilt
ccTLD	: Country Code Top Level Domain (Ülke Kodu Birinci Derece Alan Adları)
CD	: Compact Disk (Yoğun Disk)
DNS	: Domain Name System (Alan Adları Sistemi)
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
E.	: Esas
EC	: European Community (Avrupa Topluluğu)
ed.	: editör
EU	: European Union (Avrupa Birliği)

EÜSBD	: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
f.	: fıkra
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
FTP	: File Transfer Protocol (Dosya Transfer Protokolü)
gTLD	: Generic Top Level Domain (Birinci Derece Alan Adları)
HTML	: Hyper Text Markup Language (Yüksek Hızda Metin Biçimlendirme Dili)
HTTP	: Hyper Text Terminal Protocol (Yüksek Hızda Metin Aktarım Protokolü)
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ICANN	: Internet Corporation For Assigned Names and Numbers (İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu)
IP	: Internet Protocol (İnternet Protokol)
IRC	: Internet Relay Chat (İnternet Aktarımlı Sohbet)
ISOC	: Internet Society (İnternet Toplumu)
ISS	: Internet Servis Sağlayıcısı
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
krş.	: karşılaştırınız
md.	: madde
TMK	: Türk Medeni Kanunu
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
RAM	: Random Office Memory (Rastgele Erişimli Hafıza)
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SLD	: Second Level Domain (İkinci Derece Alan Adları)
TBK	: Türk Borçlar Kanunu

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TCP	: Transmission Control Protocol (İletişim Kontrol Protokolleri)
TLD	: Top Level Domain (Birinci Derece Alan Adları)
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TRIPS	: Agreement on Trade-Related Aspects Of Intellectual Property Rights (Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları)
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu
TÜSİAD	: Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
UBE	: Unsolicited Bulk E- Mail (Talep Edilmemiş Kitlesele E-Posta)
UCE	: Unsolicited Commercial E-Mail (Talep Edilmemiş Ticari E-Posta)
UDRP	: Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy (Tek Tip Alan Adı Anlaşmazlık Çözüm Kurallarında)
vd.	: ve diğerleri
vol.	: volume (cilt)
Y.	: Yargıtay
YD	: Yargıtay Dergisi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
WIPO	: World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü)
www	: World Wide Web (Dünyayı Saran Ağ)

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KAVRAMLAR

Ş1. Kişilik Hakkının Tanımı, Özellikleri, Kişilik Hakkını Oluşturan Değerler

I. Kişilik Hakkının Tanımı, Özellikleri

A. Tanım

Kişilik kavramı toplumların kültürüne, ört ve âdetlerine göre değişen bir kavram olması sebebiyle kesin sınırlar konularak çerçevesini tanımlanamamaktadır¹. Doktrinde yapılan değişik tanımlara bakıldığında tanımların kişilik kavramının belirli unsurlarını belirterek yapıldığı ve bir yönüyle eksik kaldığı görülmektedir. Kişilik kavramının biri dar diğeri geniş olmak üzere iki anlamı olduğunu ifade edebiliriz. Dar anlamda kişilik; haklara ve borçlara ehil olmayı, bir diğeri deyişle hak ehliyetini ifade eder. Geniş anlamda kişilik ise, hak ehliyetiyle sınırlı olmaksızın onunla birlikte fiil ehliyetini, kişisel durumları ve kişilik haklarını da ifade eder. Bu tanımlardan hareketle kişiliği oluşturan unsurların, “ehliyetler”, “kişisel durumlar” ve “kişilik haklarından” oluştuğunu ifade edebiliriz².

Kişilik hakkı kavramının yasal tanımına yürürlükteki mevzuatımızda ne Türk Medeni Kanunu’nda ne de başka bir kanunda yer verilmiştir. Dolayısıyla, kişilik hakkı kavramının tanımlanması doktrin³ ve yargıya⁴ bırakılmıştır. Bu tanımlarda

¹ **Öztañ Bilge (Dergi)**, Medeni Hukukun Temel Kavramları, AÜHFD, C. 42, S.1-4 1991-1992, s. 208

² **Akıntürk Turgut**, Medeni Hukuk, İstanbul 2006, s. 109

³ Doktrinde kişilik hakkının çeşitli tanımları için bkz. **Akıpek, Jale/Akıntürk Turgut**, Türk Medeni Hukuku-Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, C. 1, Ankara 2007, s. 341; **Arpacı, Abdülkadir**, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), İstanbul 2000, s. 103; **Çiftçi, Ahmet**, Kişilik Hakkının Basın Yoluyla İhlalinden Doğan Sorumluluk ve Özellikle Manevi Tazminat Davası, Ankara 1987, s. 4 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi); **Dural, Mustafa/Öğüz Tufan**, Türk Özel Hukuku Cilt 2 Kişiler Hukuku, İstanbul 2004, s. 92; **Eren Fikret (Borçlar Hukuku)**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012, s. 802; **Helvacı Serap**, Gerçek Kişiler, İstanbul 2007, s. 69; **Kaplan**

genel olarak bazı kişilik değerleri sayılmakta ve kişilik hakkının bu değerler üzerinde bir hak olduğu belirtilmektedir. Gerçekten kişilik hakkının sınırlarını, içeriğini açık ve kesin bir şekilde belirleyecek bir tanım bulmak zordur⁵. Bunun sebebi kişilik hakkı kavramının statik bir kavram olmayıp, dinamik bir kavram olmasıdır.

Yaşam, sağlık, şeref ve haysiyet, özel yaşam, isim, resim gibi kişilik değerleri üzerindeki hak kişilik hakkını ifade eder. Hukukumuzda tek bir kişilik hakkının değişik yansımaları söz konusudur⁶. Kişilik değerleri üzerinde ayrı ayrı kişilik hakları bulunmamaktadır⁷. Türk Medeni Kanunu'nun 24. ve 25. maddeleri ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinde "*Kişilik hakkı*" kavramı kullanılarak genel ve tek bir kişilik hakkının varlığı ifade edilmiştir. Kişilik değerleri üzerinde geçerli olan haklardan söz edilebilir; fakat, bunlar esasen temel bir kişilik hakkının yansımaları olarak değerlendirilir⁸.

Kişilik hakkının konusunu oluşturan değerler gerçek kişilerde sağ ve tam doğum koşuluyla ana rahmine düşmekle, tüzel kişilerde ise hak ehliyetini kazandıkları andan itibaren başlar. Bu hak gerçek kişilerde doğumdan ölümlerine,

İbrahim, Kişilik Haklarının Kitle Haberleşme Araçları (Basın, Radyo ve Televizyon) Karşısında Korunması, Ankara 1979, s. 3; **Kılıçoğlu Ahmet (Şeref-Haysiyet)**, Şeref ve Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, Ankara 1993, s. 4; **Oğuzman M. Kemal/Seliçi Özer/Özdemir Saibe Oktay**, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel kişiler), İstanbul 2005, s.124; **Özsunay, Ergun**, Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, İstanbul 1974, s.74; **Zevkliler Aydın/Acabey M. Beşir/Gökyayla M. Emre**, Medeni Hukuk, B.6, Ankara 2000, s. 396

⁴ **Y. 4. HD.** 6. 6. 1972 tarih, 14724 E. 5389 K. sayılı kararında kişilik hakkını şu şekilde tanımlamıştır: "Kişinin hayatı, sağlığı, beden ve ruh tamlığı, şeref ve haysiyeti, saygınlığı gibi varlıkların bütünü kişiliğini oluşturur. Yasa koyucu, kişisel varlıkları birer birer sayarak hakimi bağlamak istememiştir." (bkz. **Karahasan Mustafa Reşit (Tazminat Davaları)**, Tazminat Davaları, İstanbul 1976, s.886). Yargıtay'ın yapmış olduğu tanımlamalar için bkz. **Y. 4. HD.** 29.11.1977 tarih, 1976/12714 E., 1977/11212 K.(Yargıtay Kararlar Dergisi 1997, s. 3, c. 5, s.343); **Y. 4. HD.** 15.02.2001 tarih, 2000/10596 E. 2001/1501 K. (Yargıtay Kararlar Dergisi 2001, c. 27, s. 8, s. 1170)

⁵ **Akipek/Akıntürk**, s. 344

⁶ **Dural/Öğüz**, s. 92, **Oğuzman/Seliçi/Özdemir**, s. 125; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 396

⁷ Kişilik hakkının, kişisel değerlerin tümü üzerinde geçerli olan bir hak mı olduğu, yoksa kişisel değerlerin her biri üzerinde ayrı ayrı kişilik haklarının mı bulunduğu konusundaki görüşler için bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 396-397

⁸ **Dural/Öğüz**, s. 92; **Helvacı (Gerçek Kişiler)**, s.41; **İşgüzar Hasan**, 3444 Sayılı Kanunla Değiştirilen Borçlar Kanununun 49. Maddesine Göre Kişilik Hakkı İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davasının Şartları, ABD Y. 1990/6, Ankara, s. 856; **Sırabası Volkan**, İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz (İnternet Hukuku), Ankara 2007, s. 24

tüzel kişilerde hak ehliyetine sahip oldukları andan sona ermelerine kadar devam eder⁹.

B. Kişilik Hakkının Özellikleri

Kişilik hakları kişiye salt kişi olması sebebiyle hukuken tanınan haklardır¹⁰. Bu hakların koruduğu hukuksal varlıklar para ile değerlendirilemediği için kişilik hakkı şahıs varlığı haklarından¹¹. Vücut bütünlüğü, hayat, sağlık, onur, saygınlık doğrudan parayla ölçülemeyen değerlerdir. Kişilik hakkının şahıs varlığı haklarından olması bunlara saldırı halinde maddi zararın meydana gelmeyeceği anlamına gelmez¹². Örneğin; internette bir kimsenin ticari ve mesleki şeref ve haysiyetine saldırı halinde bu kişinin müşterilerini kaybetmesi sonucu maddi zararları oluşabilir. Ancak, tüm bu durumlar kişilik haklarının parayla ölçülemez özelliğini ortadan kaldırmaz.

Kişilik hakkı mutlak haklardan¹³. Kişilik hakkının mutlak haklardan olmasının sonucu olarak, kişi, hukuken korunan değerlerinin tanınmasını ve onlara saygı gösterilmesini herkesten isteyebilir. Bir diğer deyişle kişilik haklarını herkese karşı ileri sürebilir. Ayrıca, diğer kişilerin hukuka aykırı bir şekilde kişilik hakkına müdahale etmesini önleme yetkisine sahiptir¹⁴. Kişilik hakkının mutlak bir hak olması bu hakkın hiçbir sınırının olmadığı anlamına gelmez¹⁵.

⁹ Helvacı (Gerçek Kişiler) s. 42

¹⁰ Öztan Bilge (Hakiki Şahıslar), Şahsın Hukuku – Hakiki Şahıslar, Ankara 1997, s.116

¹¹ Aydın Sevil, Radyo- Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Hukuksal Korunma, Ankara 1998, s. 15; Dural/Öğüz, s. 9; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 7; Öztan (Hakiki Şahıslar), s.116

¹² Dural/Öğüz, s. 95; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 7; Sırabaşı, s. 24.

¹³ Akipek/Akıntürk, s.345; Aydın, s. 14; Dural/Öğüz, s. 95; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 7; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 125; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 117; Sırabaşı, s. 26; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 398

¹⁴ Helvacı (Gerçek Kişiler), s.72

¹⁵ Kişilik hakkının mutlak haklardan sayılması konusundaki tartışmalarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 8

Kişilik hakkı tekelci bir haktır. Tekelci olmasından kasıt, bu hakkı sadece hak sahibinin kullanabilmesidir. Kişilik hakkının bu niteliğinin bazı sonuçları vardır. Kişilik hakları mutlak veya nisbi şahsa bağlı haklardan olup devredilemez, vazgeçilemez¹⁶. Sağlar arası ve ölüme bağlı tasarruflarla el değiştirmesi olanaksızdır. Bu özellik TMK md. 23' de, "*Kimse, hak ve fiil ehliyetinden kısmen de olsa vazgeçemez*" şeklinde ifade edilmiştir. Kişilik hakkının devri mümkün olmamakla birlikte, kişilik hakkına saldırılmasından kaynaklanan mali haklar belirli şartlar altında devredilebilir. Kişilik hakkı ölümlerle birlikte sona erdiğinden mirasçılara geçmez. Ancak kişi ölmeden önce kendisi kişilik hakkını kullanmışsa, bundan doğacak olan parasal sonuçlar ölen kişinin mirasçılara geçer. Örneğin, kişi ölmeden kişilik hakkına yapılan saldırıdan dolayı tazminat davası açmışsa, ölümden sonra, alacağı tazminat mirasçılara geçer¹⁷. Kişilik hakkı haczedilemez, iflas masasına giremez. Ancak kişilik hakkına saldırıdan doğan tazminat alacağının icra takibine konu olmasına bir engel yoktur.

Kişilik hakkı vazgeçilemez, yasaya ve genel ahlaka aykırı olarak sınırlanamaz. Bu durum mutlak değildir. TMK md. 23' de belirtilen esaslara aykırı olmamak koşuluyla kişilik hakkına bazı sınırlamalar getirilebilir.

II. Kişilik Hakkının Konusu Olan Değerler

A. Genel Olarak

Kişilik hakkını oluşturan değerler, kişiye bireysellik kazandıran ve özel duygularda dâhil olmak üzere bireyler arası ilişkilerde korunmaya değer her şeyi ifade eder¹⁸. Türk Medeni Kanununda kişilik hakkı kavramı belirtilerek genel bir düzenleme yapılmıştır. Kişilik hakkının kapsamına giren kişisel değerlerin nelerden ibaret olduğu teker teker belirtilmemiş; bunun yerine bu kişisel değerlerin kapsamı

¹⁶ Akipek/Akıntürk, s. 344; Sırabaşı, s. 25; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 117; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 399

¹⁷ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 399

¹⁸ Kılıçoğlu Mustafa, Sorumluluk Hukuku, C.1, Sözleşme Dışı Sorumluluk, Ankara 2002, s. 60

konusunda karar verme yetkisi yargı ve doktrine bırakılmıştır. Kanunkoyucunun bu tutumunun isabetli olduğunu belirtebiliriz; çünkü yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi kişilik hakkı kavramı dinamik bir kavramdır¹⁹. Kişiler arasındaki ilişkiler zamanla gelişmekte, karmaşık bir hal almakta, bu değişim de daha önce görülmemiş kişilik hakkı ihlallerinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Ayrıca, kişilik hakkı kapsamına giren değerlerin neler olduğunun teker teker sayılması burada belirtilmeyen değerlerin önemsiz olduğu konusunda bir fikrin oluşmasına sebep olabilir²⁰. Bu durumda kişilik hakkı kapsamına giren değerlerin neler olduğunun önceden bilinmesini imkansız kılmaktadır²¹. Bu itibarla, bazı yazarlar, kişilik değerlerinin listesini yapmak ve sınıflandırmak zor olduğu için özel bir hakkın konusu olmayan bütün kişilik değerlerinin kişilik hakkını oluşturduğunu ifade etmektedir²².

Kişilik hakkını oluşturan kişisel değerler doktrinde çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Biz de çalışmamızda kolaylık sağlaması açısından kişilik hakkını maddi kişisel değerler, manevi kişisel değerler ve kişinin mesleki ve ekonomik hakları olarak sınıflandırıp, açıklamalarımızı bu sınıflandırmaya göre yapacağız.

B. Maddi Kişisel Değerler

Kişilik hakkının konusunu oluşturan maddi kişisel değerler; kişinin hayatı, sağlığı ve bedensel bütünlüğüdür²³. Anayasanın 17. maddesi, herkesin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber Türk Medeni Kanununun 23., 24., 25. maddeleri ile Türk

¹⁹ **İşgüzar**, s. 856; **Oğuzman, M. Kemal**, İsviçre ve Türkiye’ de Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu’nda Şahsiyetin Hukuka Aykırı Tecavüzlere Karşı Korunması ve Özellikle Manevi Tazminat Davası Bakımından Yapılan Değişiklikler, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ ın Hatırasına Armağan, Ankara 1990, s. 10

²⁰ **Helvacı (Gerçek Kişiler)**, s. 73

²¹ **Arpacı**, s. 105

²² **İşgüzar**, s. 856; **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s.5

²³ **Akipek/Akıntürk**, s.386; **Dural/Öğüz**, s. 96; **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 802; **Fikret Eren (Basın)**, Basında Hukuki Sorumluluk - Türk Basınının Sorunları Sempozyumu 26- 27 Mayıs 1986, Ankara 1986, s. 38; **İşgüzar**, s. 856; **Oğuzman/Seliçi/Özdemir**, s.127; **Özsunay**, s.78; **Öztan (Hakiki Şahıslar)**, s.117; **Öztan Bilge (Temel Kavramlar)**, Medeni Hukuk Temel Kavramlar, s. 117

Borçlar Kanunu'nun 56. maddesinde hayat, sağlık, bedensel bütünlüğe yapılan saldırılara karşı uygulanacak yaptırımlar belirtmiştir. Maddi kişisel değerlere yapılan ve yasal düzenlemeler kapsamına giren müdahalelerde hukuka aykırılık ortadan kalkmaktadır. Tıbbi müdahaleler²⁴, organ ve doku nakli²⁵, cinsel hayat ve üreme fonksiyonuna²⁶ ilişkin düzenlemelere uygun bir şekilde yapılan müdahaleler hukuka aykırılığı ortadan kaldırır.

Çalışma konumuz olan internet aracılığıyla kişilik hakkı ihlâlinde maddi kişisel değerlerden olan hayat ve bedensel bütünlüğe doğrudan hukuka aykırı müdahalede bulunmak mümkün değildir. İnternet aracılığıyla ancak fiziki ve/veya ruh sağlığına müdahalede bulunmak mümkün olabilir²⁷. Sağlık da kişilik hakkını oluşturan değerlerden biridir; ancak, vücut bütünlüğünden farklı bir kişilik hakkı değeridir. Bedensel bütünlük kişinin doğuştan sahip olduğu organik ve saf tamlıktır. Sağlık ise, fiziksel ve ruhsal sağlık kavramlarını da içerisine alan, organizmanın düzenli işleyişine ilişkin temel bir kavramdır²⁸. Fiziksel ve ruhsal sağlık birbiriyle bağlantılı olup, herhangi birindeki olumsuzluk diğerini de etkilemektedir²⁹. Kişiye işkence ve eziyet yapmak, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamelede bulunmak, sürekli psikolojik baskı ve tehdit altında tutmak sonuçta kişilik hakkının ihlali anlamına gelmektedir.

²⁴ Dural/Öğüz, s. 98; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 127; Özsunay, s. 79; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 121

²⁵ Dural/Öğüz, s. 104; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 129; Özsunay, s. 80; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 123

²⁶ Dural/Öğüz, s. 110; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 130; Özsunay, s. 81; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 126

²⁷ Serdar İlknur, Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara 1999, s. 32; Sırabaşı, s. 28;

²⁸ Çiçek Emre, Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali, RTÜK Uzmanlık Tezi, Ankara 2011, s. 15 (www.rtuk.com) (E. T. 23.04.2013)

²⁹ Serdar, s. 10

C. Manevi Kişisel Değerler

İnsanların maddi bütünlüğü yanında bir de manevi bütünlüğü vardır. Manevi bütünlüğe ilişkin kişisel değerler kişinin toplumla olan ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Kişinin manevi varlığı ve değerleri onun manevi kişiliğini oluşturur. Kişilik hakkının konusunu oluşturan manevi kişisel değerler ise; kişinin şeref ve haysiyeti, ismi, resim ve sesi ile hayat alanıdır. Kişiler özgürlüklerinin, şeref ve haysiyetlerinin, isimlerinin, resimlerinin, özel hayatlarının, saygınlıklarının her türlü saldırıdan korunmasını talep etme hakkına sahiptir³⁰. Günümüzde internet aracılığıyla söz konusu bu değerlere sıklıkla müdahalede bulunulduğundan çalışmamızda bu değerleri sırasıyla inceleyeceğiz.

1. Özgürlükler

Özgürlük, kişilerin hukuki sınırlar içerisinde kalması şartıyla istediği faaliyette bulunmasını, istediği gibi davranmasını ifade etmektedir³¹. Özgürlükler, kişiye insan olması sebebiyle tanınan ve ondan ayrılamayan değerlerdir. Anayasamızın “*Temel Hak ve Özgürlükler*” başlıklı ikinci kısmında çeşitli özgürlükler belirtilip, hukuken koruma altına alınmıştır. Örneğin, Anayasamızın 12., 19., 22., 24., 25. ve 36. maddelerinde haberleşme, din ve vicdan, düşünce ve kanaat, hak arama hürriyeti temel hak konuları olarak belirtilmiştir.

Anayasamızın 12. maddesinde “*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir*” ifadesine yer verilmiştir. Hukuk düzeninin çizdiği sınırlar içerisinde kişinin hayatını özgür bir şekilde sürdürmesi, istediği inanca sahip olması, istediği gibi düşünmesi, istediği yerde ikamet edip, istediği yere seyahat etmesi kişisel özgürlükler kapsamında ifade edilebilir. Kişiler hukuk düzeninin çizdiği sınırlar içerisinde kalmak -örneğin,

³⁰ Akipek/Akıntürk, s.346; Eren (Borçlar Hukuku), s. 802

³¹ Arpacı, s. 109

ahlâka aykırı olmamak- koşuluyla özgürlüklerine sınırlamalar getirebilir. Ancak, bu sınırlamalar süresiz ve özgürlüklerin işlemez hale gelmesine de sebep olmamalıdır³².

TMK da özgürlüklere özel bir önem vermiştir. TMK md. 23/2’ de “*Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz*” hükmü yer almaktadır. Bu yasal düzenlemeye göre özgürlükler, kişinin kendisinin bile vazgeçemeyeceği temel kişilik değerlerindedir.

2. Şeref ve Haysiyet

Kişilik hakkı kapsamında yer alan önemli bir diğer kişisel değer olan şeref ve haysiyet, kişiye toplum tarafından verilen manevi değerlerin tümünü ifade etmektedir³³. Kişi toplum içerisinde sahip olduğu saygınlığı kısmen doğuştan kısmen de sonradan kazanır. Bu itibarla, şeref ve haysiyetin iki unsurdan oluştuğunu ifade edebiliriz. Birincisi “ahlâki şeref ve haysiyet”, ikincisi ise “toplumsal şeref ve haysiyet” olarak ifade edilmektedir³⁴. Ahlaki şeref ve haysiyet, kişinin insan olarak doğuştan sahip olduğu şereftir. Kişiler insan olmaları nedeniyle doğuştan sahip oldukları değerleri toplum içerisindeki yerleri ne olursa olsun kaybetmek istemez. Örneğin, bir katil veya hırsıza insan onuruyla bağdaşmayacak şekilde hitap edilemez veya muamelede bulunulamaz; bu şekilde bir hitap veya muamele onun insan olması sebebiyle sahip olduğu değerlerin ihlâli anlamına gelir. Toplumsal şeref ve haysiyet ise, sonradan kişinin kendi davranışlarıyla elde ettiği değerleri ifade eder. Toplumsal şeref ve haysiyet kişinin davranış ve yeteneklerine bağlı olup, herkesin bu değerlere sahip olduğu yolunda karine vardır³⁵. TMK hem ahlâki şeref ve haysiyeti hem de toplumsal şeref ve haysiyeti korumaktadır.

³² Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 455

³³ Akipek/Akıntürk, s. 385; Arpacı, s. 30; Dural/Öğüz, s. 118; Eren(Basın), s. 38; Eren (Borçlar Hukuku), s. 803; İşgüzar, s. 859; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 61; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 133; Özsunay, s. 84;

³⁴ Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 128. Doktrinde şeref ve haysiyetle ilgili yapılan diğer ayrımlarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Çiftçi, s. 25 vd.

³⁵ Çiftçi, s. 24

Şeref ve haysiyet kişiye toplum tarafından verilen objektif değer yargısı olduğu için şeref ve haysiyetin tayininde kişinin sübjektif değer yargıları hukuki bir ölçü olarak alınamaz³⁶. Bu itibarla, kişinin kendisine çok fazla değer verip, toplum tarafından aşağılayıcı olarak kabul edilmeyen ithamı aşağılayıcı olarak değerlendirmesi veya toplum tarafından aşağılayıcı olarak kabul edilen ithamı aşağılayıcı olarak değerlendirmemesi önem taşımaz³⁷.

Şeref ve haysiyet TMK md. 24' de geçen kişilik değerlerine dâhil olduğu için, bunların ihlâli nedeniyle manevi veya maddi zararlar doğabilir. Örneğin, bir internet sitesinde yer alan haberde şeref ve haysiyeti ihlâl edilen bir iş adamı müşterilerini kaybetmesi nedeniyle maddi zarara uğrayabilir.

Şeref ve haysiyeti koruyan hükümler sadece gerçek kişilere yönelik değildir. Şeref ve haysiyet ihlali gerçek kişiler için olduğu gibi tüzel kişiler için de söz konusu olabilir. Tüzel kişilerin duyguları incinmez ama itibarları zedelenebilir veya hukuka aykırı yollardan maddi zarara uğrayabilirler³⁸.

Şeref ve haysiyet göreceli bir kavram olduğu için kişinin içinde bulunduğu çevre ve zamana göre farklılık gösterir. Şeref ve haysiyete saldırı olup olmadığı müdahalede bulunulan yer ve zamanda topluma hâkim olan ahlaki değerlere göre tespit edilir³⁹.

Bir müdahalenin kişinin şeref ve haysiyetine müdahale oluşturup oluşturmadığını belirlemek için normal bir vatandaş esas alınarak değerlendirme

³⁶ **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s. 62; **Oğuz, Habip**, İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması, Ankara 2010, s. 19. Doktrinde şeref ve haysiyeti iç ve dış şeref ve haysiyet olarak ikiye ayırarak inceleyen yazarlar bulunmaktadır. İç şeref ve haysiyet, sübjektif şeref ve haysiyet olarak da ifade edilmekte, kişinin kendisine karşı duyduğu saygı ve verdiği değeri ifade etmektedir. Dış şeref ve haysiyet objektif şeref ve haysiyet olarak da ifade edilmekte, kişiye toplum tarafından duyulan saygı, verilen değer yargısı ve duygular karşısında kişilerin duyduğu korkuyu ifade etmektedir. Bu ayrımla ilgili ayrıntılı bilgi ve bu ayrımın gereksiz olduğu yönündeki görüşler için bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 458

³⁷ **Dural/Öğüz**, s. 119

³⁸ **Dural/Öğüz**, s. 119; **Özsunay**, s. 85; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 409

³⁹ **Dural/Öğüz**, s. 119

yapılması gerekir⁴⁰. Müdahale normal bir vatandaşa göre objektif ortalamalar ölçüsünde şeref ve haysiyette bir azalma oluşturuyorsa tecavüz vardır.

3. İsim

İsim; kişiyi toplumdaki diğer kişilerden ayırmaya yarayan, kişinin belirli bir aileye mensup olduğunu belirten, toplum halinde yaşamaktan doğan ilişkilerinde onu belirleyen ve tanıtan bir işarettir. Kişilerin, toplumla olan ilişkilerinde kendilerini diğer bireylerden ayırmaya yarayan bir tanıtım aracına ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyacı karşılayacak olan araçta isimdir⁴¹. İsim, bir kimseyi başkalarından ayırdığı gibi, onu bir aileye bağlama görevini de gerçekleştirir. İsim kişiliğe ait niteliklerden biridir; ancak kişiliğe ait niteliklerden hiç birisi kişinin toplum ile ilişkilerinde isim kadar devamlı rol oynamaz. Bu sebeple, TMK 26. ve 27. maddelerinde isim üzerindeki hak özel olarak düzenlenmiştir. İsim üzerindeki hak kişilik hakkı olarak kabul edilmektedir⁴². Bu sebeple TMK 26. ve 27. maddelerinde özel olarak düzenlenmemiş olsaydı bile isim TMK 24. maddesi ve devamındaki kişiliği koruyan genel hükümlerle korunurdu.

İsim kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu için miras yoluyla intikal etmez, devredilemez, vazgeçilemez. İsim mutlak bir hak konusu olduğu için isim hakkı da herkese karşı ileri sürülebilir.

Tüzel kişilerin de birbirlerinden ayrılmasını sağlayan bir ismi vardır. Tüzel kişi isimleri ve bunların korunmasıyla ilgili birçok yasal düzenleme bulunmaktadır. Örneğin; Dernekler Kanununun 8. maddesi, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 9. maddesi. Bu özel yasal

⁴⁰ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 63

⁴¹ Akipek/Akıntürk, s. 418

⁴² Dural/Öğüz, s. 155; Eren (Borçlar Hukuku), s.803; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 163. İsmi hukuki niteliğiyle ilgili tartışmalar, ismin malvarlığı haklarından mı olduğu veya toplum yararına kamu hukuku kurallarına mı bağlanması gerektiği konusunda yapılmış, ismin bir kişilik hakkı olduğunun kabul edilmesiyle sona ermiştir.

düzenlemelerin yanı sıra TMK 24., 25., 26. maddeleri de tüzel kişilerin yapısına uygun düştüğü müddetçe uygulanabilir⁴³.

İsim üzerindeki hakkın korunmasıyla birlikte kişinin tek ve yerine konulamaz özelliğe sahip olması sebebiyle kişiyi diğer kişilerden ayırmaya yarayan tüm işaretler de korunur. Kişinin gerçek anlamdaki isminin yanı sıra toplum içinde kişiyi ayırmaya yarayan unvan, müstear ad gibi değerler de kişilik hakkının korunmasından yararlanır⁴⁴. Bunun yanı sıra telgraf adreslerinin ve elektronik posta adreslerinin de bu korumadan yararlanması mümkündür⁴⁵.

4. Resim ve Ses

Resim kişinin özelliklerini gösteren bir simgedir. Dolayısıyla, resim kişilik hakkı kapsamında korunan manevi kişisel değerlerdendir⁴⁶. Hiç kimse hukuka aykırı bir şekilde başkasının resmini çekemez, basamaz, çoğaltmak suretiyle yayımlayıp dağıtamaz⁴⁷.

Kişilik hakkının koruma kapsamına giren resim, kişinin kağıt, tuval gibi nesnelere çizilen veya fotoğraf baskı teknikleriyle basılan görüntüleridir⁴⁸. Bir başka deyişle, resim, kişinin dış dünyaya yansıyan ve onu diğer kişilerden ayıran görünümüdür. Burada koruma konusu olan şey resmin üzerinde belirginleştiği nesnelere değil, bu nesnelere üzerinde kişinin belirginleşen dış görüntüsüdür.

Karikatür de resmin geniş yorumlanmış bir şekli olarak kişinin dış görünümünün yansımalarından birisidir. Resimden farklı olarak karikatürlerde

⁴³ **Taşkın Alim**, Tüzel Kişilerde Kişilik Haklarının Korunması, AÜHFD, 1991- 1992, c. 42, s. 1-4, s. 201 vd.

⁴⁴ **Dural/Öğüz**, s. 163; **Özel Sibel**, Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, Ankara 2004, s. 31; **Özsunay**, s. 86; **Öztan (Hakiki Şahıslar)**, s. 168

⁴⁵ **Sırabaşı**, s. 33

⁴⁶ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 803; **İşgüzar**, s. 863

⁴⁷ **Akipek/Akıntürk**, s. 391; **Oğuz**, s. 20; **Oğuzman/Seliçi/Özdemir**, s. 135

⁴⁸ **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 412

abartılı bir üslup kullanıldığından mizah duygusu ve güldürme işlevsel nitelikleri baskındır. Bu itibarla karikatür kişinin öne çıkan bazı niteliklerini abartarak komik bir etki yaratan geniş anlamda bir resimdir⁴⁹.

Resim, kişinin dış yaşama yansıyan ve onu öteki kişilerden ayıran görünümüdür ve kişi, bu görünümüne saygı duyulmasını isteme yetkisine sahiptir⁵⁰. Bu yetkiyle, kişinin resmi üzerinde her türlü tasarrufu yasaklama imkânı bulunmaktadır. Kişi rızasıyla resmi üzerindeki haklarından vazgeçebilir⁵¹. Örneğin; kişinin fotoğraf stüdyosuna girerek resim çektirmesi. Ancak, çekilen bir resmin başka bir yerde kullanılması için resim sahibi kişinin rızası gereklidir. Ayrıca kişinin resminin kullanılmasına ilişkin rızası bulunmasına rağmen resminin bozularak kullanılması da kişilik hakkına tecavüz niteliğindedir.

Ses de resim gibi insanın özelliklerini yansıtan sembollerden biridir, kişilik hakkı içerisinde yer alır ve bu hak kapsamındaki korumadan yararlanır. Hiç kimse başkasının sesini izinsiz bir şekilde kaydedemez, yayınlamayabilir, teşhir edemez ve kullanamaz⁵².

Resim ve ses üzerindeki hakları korumaya yönelik olarak TMK 24., 25. maddeleri ile TBK 58. maddesi hükümlerinin yanı sıra 5846 sayılı FSEK 84., 86. maddelerinde de özel düzenlemeler vardır.

5. Hayat Alanı

Toplumsal bir varlık olan insan, yaşamını sürdürürken çevresiyle iletişim halindedir. Kişinin en yakını olan aile fertlerinden toplumun diğer bireyelerine hatta devlete kadar uzanan ilişkilerinin kapsamı ve özellikleri birbirinden farklılık

⁴⁹ Çiçek, s. 21

⁵⁰ Akipek/Akıntürk, s.391; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 135; Özsunay, s. 145; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 413

⁵¹ Oğuzman, s. 11

⁵² Helvacı (Gerçek Kişiler), s. 96; Oğuzman, s. 11

göstermektedir. Kapsamları ve özellikleri farklılık gösteren bu ilişkilerin bütünü o insanın “hayat alanını” oluşturur⁵³.

Kişinin hayat alanı onun manevi kişisel değerlerindedir ve kişiliğinin yansımasıdır. Kişi hayatındaki olayların üçüncü kişiler tarafından görülmesini, duyulmasını, bilinmesini istemeyebilir. Bu itibarla, kişinin hayat alanına yönelik diğer kimselerin müdahalesi kural olarak hukuka aykırıdır.

Günümüzde, teknolojik gelişmelerle birlikte, kişilerin özel hayatıyla ilgili bilgilerin başkaları tarafından öğrenilmesi tehlikesi daha da artmıştır. Bunun sonucu olarak da kişiler zayıf ve korumasız duruma düşmekte ve her an hayat alanlarına yönelik saldırılarla karşı karşıya kalabilmektedir⁵⁴. Kişi, kendisine ait özel bir hayat alanı sayesinde, başkalarının müdahalesinden uzak bir şekilde dilediği gibi yaşamını ve kişiliğini geliştirme imkânına sahip olur⁵⁵. Bu sebeple, herkes hayat alanına saygı duyulmasını isteme hak ve yetkisine sahiptir. Kişilere böyle bir özel hayat alanının tanınması ve korunması gereğinden hareketle uluslararası hukuk kurallarında⁵⁶ ve iç hukukumuzda çeşitli pozitif hükümlere yer verilmiştir. Anayasamızın “*Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*” üst başlığı altındaki 20. maddesinde özel hayatın ve aile hayatının korunacağı öngörülmüş; 21. maddesinde konut dokunulmazlığı, 22.

⁵³ **Tandoğan Haluk**, Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı Ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması, AÜHFD, C.20, S.1-4, Ankara, 1963, s. 1

⁵⁴ **Tandoğan (Şahsiyetin Akit Dışı)**, s. 1

⁵⁵ **Dural/Öğüz**, s. 125; **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s. 81; **Serdar**, s. 37; **Sırabaşı**, s. 35.

⁵⁶ **İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin 12. Maddesi**: “Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.” biçimindedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesi: “1. Her şahıs hususi ve ailevi hayatına, meskenine ve muhaberatına hürmet edilmesi hakkına maliktir. 2. Bu hakların kullanılmasına resmi bir makamın müdahalesi demokratik bir cemiyette ancak milli güvenlik, âmme emniyeti, memleketin iktisadi refahı, nizamın muhafazası, suçların önlenmesi, sağlığın veya ahlâkın ve başkasının hak ve hürriyetlerinin korunması için zaruri bulunduğu derecede ve kanunla derpiş edilmesi şartıyla vukubulabilir.” biçimindedir.

maddesinde ise haberleşme hürriyeti temel haklara özgü anayasal ilkeler olarak kabul edilmiştir⁵⁷.

Yasal düzenlemelere baktığımızda hayat alanıyla ilgili pozitif bir tanımın yapılmadığı görülmektedir. Kişinin hayatında her gün birçok olay meydana gelmektedir. Hayat alanıyla ilgili bir tanım yapmak oldukça güç olduğu için doktrin genel olarak kişinin hayat alanlarını üçe ayırmak suretiyle incelemektedir⁵⁸. Yapılan bu ayırım kamuya açık alan, özel alan ve gizli alan şeklindedir.

a. Kamuya Açık Alan

Kamuya açık alan; ister toplum içinde meydana geldikleri için ister ilgili kişi belirli bir aleniyet verdiği için herkesçe bilinen ve dolayısıyla, kişinin başkalarının bilmesinden rahatsız olmadığı konu ve olaylardan oluşan yaşam çevresidir⁵⁹. Kişinin bir spor müsabakasına, sinema veya tiyatro gibi topluma açık olan yerlere gitmesi, genel toplantı, konferans ve törenlere katılması, bir lokantada yemek yemesi kamuya açık alanda meydana gelen yaşam faaliyetleridir. Kamuya açık alanda meydana gelen

⁵⁷ **Anayasamızın 20. Maddesi:** “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. (Mülga cümle: 3/10/2001-4709/5 md.)

(Değişik: 3/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

(Ek fıkra: 12/9/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.” biçimindedir.

⁵⁸ Arpacı, s. 141; Aydın, s. 109; Dural/Öğüz, s. 125; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 81; Serdar, s. 38; Sirabaşı, s. 36; Zevkliler/Acabaey/Gökyayla, s. 465

⁵⁹ İsgüzar, s. 861; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 134; Dural/Öğüz, s. 125; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 83; Serdar, s. 38; Sirabaşı, s. 36; Özsunay, s. 91; Aydın, s. 110

yaşam faaliyetleri, hiç kimse tarafından görülmesi de bu alana ait olmaktan çıkmaz⁶⁰.

Kamuya açık alan bir kişisel değer konusu olarak kişilik hakkının korunmasından yararlanamaz. Bu alanda yaşanan olaylar toplumdaki diğer kişiler tarafından kolaylıkla öğrenilebildiğinden, bu alanın diğer kişilerden gizli tutulması olanağı yoktur⁶¹. Kamuya açık alana dâhil bir olayın açıklanmasında, kamunun bir yararının olup olmadığına bakılmaz. Bu itibarla kamuya açık alan içinde meydana gelen olayların başkalarına anlatılması kişilik hakkına bir tecavüz oluşturmaz⁶². Ancak, kişilerin kamuya açık alanına her türlü müdahale de meşru değildir. Kişilerin kamuya açık alanlarıyla ilgili ve doğru olmayan bilgiler yaymak veya kişiyi küçük düşürmek amacıyla ve kötü niyetli olarak bu alanla ilgili bilgileri başkalarına aktarmak kişilik haklarına saldırı niteliği taşır⁶³.

b. Özel Alan

Özel alan; kişinin sır alanına dâhil olmayan, kamuya açık alanlarda da meydana gelmeyen, aile, akraba, arkadaşlar gibi sınırlı sayıdaki kişilere açık olan ve sadece bu kişiler tarafından bilinmesini istediği olaylardan oluşan alandır⁶⁴. Bu alandaki olaylar kamuya açık alanda olduğu gibi kişi ve sayı bakımından belirsiz kişilere açık değildir. Bu olayları bilen kişilerin sayısı her yaşam faaliyetine göre değişebilir⁶⁵. Özel alana girme hakkı veren yakınlık, birlikte oturma, birlikte çalışma, birlikte dolaşma gibi değişik sebeplerden kaynaklanabilir. Burada önem arz eden, bir yaşam olayının belirsiz sayıdaki kişilere değil, belirli sayılardaki kişilerle birlikte

⁶⁰ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 83

⁶¹ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 467

⁶² Eren (Borçlar Hukuku), s. 803; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 83; ; Özel, s. 31; Özek Çetin, Basın Özgürlüğü Bilgilenme Hakkına, İstanbul 1999, s. 245; Özsunay, s. 91

⁶³ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 468

⁶⁴ Aydın, s. 111; Dural/Öğüz, s. 126; Eren (Borçlar Hukuku), s. 803; İşgüzar, s. 860; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 83; Özel, s. 31; Özek, s. 245; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 134; Serdar, s. 39; Sırabaşı, s. 32; Şen Ersan (Özel Hayat), Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, İstanbul 1996, s. 232

⁶⁵ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 84

yaşanmasıdır. Bir kişinin hasta olduğunun yalnızca ailesi tarafından bilinmesi, bir işyerinin ekonomik durumunun kötü olduğunun yalnızca orada çalışanlarca bilinmesi, bir kişinin belirli kişi veya konularla ilgili görüşlerini belirli kişilere özel toplantılarda aktarması gibi durumlar, özel yaşam alanına ait gizlerdir⁶⁶.

Özel alan içindeki olaylar belli kişiler için aleni iken, diğer kişiler açısından gizlidir. Kişinin sır alanına girmesine rağmen herhangi bir sebeple başkaları tarafından öğrenilen bazı olaylarda özel yaşam alanı içinde sayılmalıdır. Örneğin; kişinin işlemiş olduğu bir suçun öğrenilmesi, ağır şekilde hasta olduğunun sadece ailesi tarafından bilinirken başkaları tarafından da öğrenilmesi.

Kişinin özel alanı belirlenirken kişinin ülkenin siyasi ve içtimai hayatında rol oynayan biri mi yoksa sade bir vatandaş mı olduğu önemlidir⁶⁷. Toplumla mal olmuş kişilerin özel alanları kamuya açık bir nitelik taşır. Örneğin; ünlü bir kişinin düşününden görüntü alınması özel hayatın gizliliğini ihlal etmezken; normal bir vatandaşın düşününden görüntü alınması rıza yoksa kişilik haklarının ihlali niteliği taşır.

Kişinin özel alanı kişilik haklarına ilişkin korumadan yararlanır. Bu alanda gerçekleşen olayların başkalarına açıklanması kişilik hakkına tecavüz oluşturur. Ancak, bu durumda da somut olaya göre değerlendirme yapılması gerekir. Kişinin özel alanındaki olayları paylaştığı kişilerin edindikleri bilgileri başkalarına açıklamaları hukuka aykırı sayılmaz. Zira, kişi bu olayları paylaştığı kişilerin bunları başkalarına iletebileceğini düşünür⁶⁸. Özel yaşam alanındaki bilgilerin başkalarına aktarılması ve açıklanması kadar, bu bilgilerin öğrenilmesi için kullanılan hukuka aykırı araçlar da tecavüz teşkil eder⁶⁹. Telefonların dinlenmesi, posta kutusunun

⁶⁶ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 467

⁶⁷ Oğuz, s. 22; Şen Ersan (Devlet ve Kitle), Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, İstanbul 1996, s. 237

⁶⁸ Aydın, s. 111; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 92; Sırabaşı, s. 38

⁶⁹ Helvacı (Gerçek Kişiler), s.86

açılması, eşyaların karıştırılması bu konuyla ilgili hukuka aykırı müdahale ve tecavüzlere örnek olarak verilebilir.

c. Gizli Alan

Gizli alan; kişinin üçüncü kişilerden gizlediği veya sadece güven duyduğu kişilerle paylaştığı, bu kişiler dışında kalan kişilerin bilmesini istemediği olayları içeren alana denir⁷⁰. Kişi bazı olayları başkalarının bilmesini istemeden yaşamayı tercih eder. Özellikle kişi ne kadar tanınmış olursa olsun duygusal ve cinsel yaşamı, öteki kişilerin bilgilerinden kesinlikle uzak kalması gereken alana girer. Kişinin yaşamında ortaya çıkan bir durumu, anıyı, olayı veya ilişkiyi başkalarının bilmemesini istemesi onun en doğal hakkıdır⁷¹. Kişinin yalnız kalma hakkı ona böyle bir alanın tanınmasını ve korunmasını gerektirir⁷². Kişiler böyle bir ortamda yaratıcılıklarını kullanıp, serbestçe düşünüp, kişiliklerini geliştirebilirler.

Gizli alan özel yaşamın bir parçası olarak kişilik haklarının korunması kapsamında yer alır. Kişinin gizli yaşam alanını, kendisinden başka hiç kimsenin bilmemesi gereken bir alan olarak tanımlamamak gerekir. Kişinin gizli alanına giren bir olayı güven duyduğu kişilerle paylaşması bu olayı gizli alan kapsamından çıkarmaz⁷³. Bu paylaşım aynı zamanda özel alan ile gizli alan arasındaki sınırı da belirleyecektir. Özel alan kişinin kendisine yakından bağlı olan kişilerle paylaştığı bir alandır. Gizli alan ise, kişinin özellikle güvendiği çok az sayıda kişiyle paylaştığı bir alandır. Kişi özel alanındaki olayları paylaştığı kişilerin bunları başkalarıyla paylaşabileceği ihtimalini bilir. Gizli alanına giren olayları paylaştığı kişilerin bu olayları başkalarına açıklamayacaklarını da bilir⁷⁴. Kişi yakın bir arkadaşına dertleşmek, rahatlamak için bu alana dâhil olaylarla ilgili paylaşımında bulunabilir. Bu

⁷⁰ Aydın, s. 111; Dural/Öğüz, s. 126; Eren (Borçlar Hukuku), s. 803; Helvacı (Gerçek Kişiler), s. 84; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 84; Özel, s. 32; ; Özek, s. 245; Özsunay, s. 91; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 134; ; Sırabaşı, s. 38; Şen (Özel Hayat), s. 231

⁷¹ Eren (Borçlar Hukuku), s. 803; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 465

⁷² Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 85; Özel, s. 32; Özsunay, s. 91

⁷³ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 88

⁷⁴ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 89

durumda, gizli alan gizli olmaktan çıkmaz; sadece, söz konusu bilgileri öğrenen kişinin de gizli alanına girmiş olur. Ancak, bu bilgileri öğrenen kişi bunları hiç kimseye açıklamamalıdır; aksi halde, kişilik haklarına bir saldırı söz konusu olur.

Bir olayın gizli alana giren ve hukuken korunan bir sır teşkil edebilmesi için objektif ve sübjektif olmak üzere iki şartın birlikte gerçekleşmesi zorunludur⁷⁵. Bir olayın gizli alana girebilmesi için objektif şart, herkes tarafından bilinebilir ve izlenebilir olmamasıdır. Bu itibarla, kişinin düşünceleri, inançları, mektupları, telefon konuşmaları objektif bakımdan gizli alana girmektedir⁷⁶. Herkes tarafından bilinebilir olmamadan anlaşılması gereken, kişinin kendisi ve güven duyduğu kişiler dışında kalan üçüncü kişilerdir⁷⁷. İkinci şart olan sübjektif şart ise, kişide söz konusu olayı gizli tutma iradesinin mevcut olmasıdır. Kişinin olayı gizli tutma konusundaki iradesi onun beyanlarından veya bu yönde iradesi olduğunu açıklayıcı davranışlarından çıkarılabilir. Örneğin; gizli alanına giren olayları paylaştığı kişilere bu olayın açıklanmaması gerektiğini açıkça belirtebilir; kasa veya çekmece gibi gizli bir yerde saklayabilir. Kişinin sır saklama iradesi yaşam tecrübelerinden zımnen çıkarılan sonuçlarla da anlaşılabilir⁷⁸. Örneğin; evlilik ve aile ilişkilerinin gizli kalmasının yaşam tecrübelerine göre herkesçe bilinmesi gibi.

Bazı durumlarda kişilerin sır saklama yükümlülüğü kurulan bir sözleşmeyle de kararlaştırılmış olabilir⁷⁹. Örneğin; vekâlet sözleşmesinde vekilin müvekkile ait sırları saklaması vekâlet sözleşmesinden doğan sadakat borcunun bir gereğidir.

⁷⁵ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 85

⁷⁶ Y. 4. HD. 12.10.2000 tarih, 2000/5220 E. 2000/8659 K. Sayılı kararına göre "... Bir kişinin telefonunun dinlenmesi veya dinlenen telefon görüşmelerinin yayımlanması başlı başına özel yaşama ve hatta son derece gizli kalması gereken yaşamın gizliliğine saldırı teşkil eder. Kişi toplum tarafından tanınan, bilinen, anonim bir kişi olsa dahi özel yaşam hiçbir şekilde açıklanamaz. Hatta hiç kimsenin telefonu dinlenemez. Davalılar telefonu dinlenmemiş olsalar dahi ele geçirilen telefon kasetini yayımlamış olmaları da aynı sonucu doğurur ve kişinin gizli alanına saldırıdır. (Harun Bulut, Yargıtay Kararlar Doğrultusunda Kişilik Hakları ve Kişilik Haklarına Saldırdan Kaynaklanan Hukuk Davaları, B.1, İstanbul 2006, s. 28.)

⁷⁷ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 86; Serdar, s. 42; Sırabaşı, s. 39

⁷⁸ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 88; Özel, s. 32

⁷⁹ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 89

Bazı durumlarda kişilerin sır saklama yükümlülüğü kanun tarafından ifade edilmiştir. Örneğin; doktorlar hastalarının, avukatlar müvekkillerinin sırlarını saklamak zorundadır. Eşler evlilikle ilgili sırları sadakat yükümlülükleri gereğince saklamak zorundadır. Türk Ceza Kanunu'nun 137. maddesi uyarınca, kişi meslek ve sanatı nedeniyle öğrendiği sırları etrafa yayarsa cezalandırılacaktır. Vergi Usul Kanunu'nun 362. maddesi uyarınca vergi sırrını saklamakla yükümlü görevlilerin sır saklama yükümlülüğü öngörülmüştür.

Kişinin özel ve gizli alanına müdahalede bulunulması kural olarak hukuka aykırıdır. Bu hayat alanlarına yapılan müdahalelerde üç istisnai halde hukuka aykırılık ortadan kalkar. Özel ve gizli alana yapılan müdahalenin hukuka aykırı sayılmadığı ilk durum, açıklamanın kişinin rızasıyla yapılmasıdır; ikinci durum, daha üstün bir kamusal veya özel yararın bulunmasıdır; üçüncü durum da kanunun verdiği yetkinin kullanılmasıdır.

Hayat alanlarıyla ilgili bu şekilde bir ayırım yapmak somut olaya göre farklılık gösterebilir ve her bir durumda somut olayın özelliklerine göre değerlendirme yapılması gerekir⁸⁰. Çünkü, hangi olayın hangi hayat alanına girdiği kişiye, yere ve zamana göre farklılık gösterir.

D. Kişinin Mesleki ve Ekonomik Hakları

Kişinin maddi ve manevi kişisel değerlerinin korunması kişiliğin tam olarak korunması için yeterli değildir. Kişiliğin tam olarak korunabilmesi için kişinin statik kişiliğinin yanı sıra dinamik kişiliğinin de korunması gerekir⁸¹. Dinamik kişilik; kişinin meslek, sanat ve ticari faaliyetlerinin kişiliğine dâhil edilmesinden oluşur⁸². Bir başka deyişle, dinamik kişilik, kişinin yeteneklerini kullanarak toplum içinde elde ettiği yeridir.

⁸⁰ Eren (Borçlar Hukuku), s. 803; Kartal Bilal, Basın-Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Sorumluluk, Yargıtay Dergisi 1997, S.1-2, s. 112; Sırabaşı, s. 41

⁸¹ Akipek/Akıntürk, s.393; Dural/Öğüz, s. 131

⁸² Aydın, s. 121; Dural/Öğüz, s. 132; Sırabaşı, s. 41

Bu haklar anayasal olarak da güvence altına alınmıştır. Bu bakımdan Anayasamızın 17. maddesinde, kişinin maddi varlığını geliştirme hakkı, 48. maddesinde dilediği alanda çalışma özgürlüğü temel hak konusu olarak düzenlenmiştir.

Kişinin mesleği, sanatı, ticari hayatına yapılacak saldırılar kişinin faaliyetine veya doğrudan kişiliğine yönelik olabilir⁸³. Saldırının kişiliğe yöneldiği hallerde kişiliği koruyan genel hükümlere başvurularak koruma sağlanacaktır.

Kişinin mesleki ve ekonomik haklarının, kişinin maddi ve manevi değerlerinden farkı parasal sonuç doğurmaya elverişli olmalarıdır. Kişinin mesleki ve ekonomik haklarının başlıcaları; kişinin ekonomik özgürlüğü, mesleki şeref ve haysiyeti ile mesleki ve ticari sır alanıdır.

1. Kişinin Ekonomik Özgürlüğü

Ekonomik yaşam; para veya para yerine geçen değerleri sağlamaya yönelik insan faaliyetlerine dayanır⁸⁴. Kişinin hayatını devam ettirebilmesi, iktisadi faaliyetlerini karşılayabilmesi için ekonomik varlığının korunması gerekir⁸⁵. Bu itibarla kişilerin bu yönde çaba ve uğraşta bulunabilmeleri en temel haklarıdır; dolayısıyla bu hak kişisel değerler içinde yer alır ve kişilik hakkının konusunu oluşturur.

Anayasal temelde, herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme yapma hürriyetine sahiptir, özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Kişinin bu temel hakkına yapılan saldırı kişilik haklarına da saldırı teşkil eder.

⁸³ Dural/Öğüz, s. 132

⁸⁴ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 423

⁸⁵ Dural/Öğüz, s. 138

Bir meslek, sanat veya ticari faaliyette bulunan kişinin aynı meslekle uğraşan kişilerin rekabetiyle karşılaşması durumunda rekabet yasalarına uygun olduğu sürece kişi bu rekabete katlanmak durumundadır⁸⁶. Bu rekabet haksız rekabete dönüştüğünde ise, kişinin hukuken korunması gerekecektir. Türk Ticaret Kanunu'nda ve Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan haksız rekabete ilişkin hükümler kişinin korunmasını sağlayacaktır. Buna karşın; haksız rekabete ilişkin hükümler hukuksal koruma açısından yetersiz kalırsa kişiliği koruyan genel hükümlere başvurulabilecektir.

Kişinin ekonomik varlığını sürdürmesi ve geliştirmesi hakkının sınırını kamu yararı ve dürüstlük kuralı oluşturur. Ekonomik özgürlüğe sahip olma hak ve hürriyeti hem çalışanlar hem çalıştırılanlar için söz konusudur⁸⁷.

2. Kişinin Mesleki Şeref ve Haysiyeti

Kişilerin toplumda sahip oldukları değerlerin yanında, mesleki faaliyetleri bakımından da bir saygınlıkları vardır. Mesleki şeref ve haysiyet; bir kimsenin mesleği, sanatı, ticari faaliyetlerinin gerektirdiği şekilde bir hayat sürmesi dolayısıyla toplum içinde elde ettiği ve toplum tarafından ona verilen değerler toplamını ifade eder⁸⁸. Mesleki şeref ve itibar da kişilik hakkına dâhildir. Toplumdaki diğer kimselerin kişilerin mesleki şeref ve itibarına da saygılı olmaları gerekir.

Kişinin mesleki şeref ve itibarının saldırıya uğraması ekonomik hayatını olumsuz yönde etkiler. Manevi kişisel değerler arasında yer alan genel şeref ve haysiyetin yanı sıra mesleki şeref ve haysiyeti ayrı olarak değerlendirmek gerekir⁸⁹.

⁸⁶ Dural/Öğüz, s. 132; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 140

⁸⁷ Serdar, s. 43; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 141. Bu bağlamda boykotun kişilik hakkını ihlal edip etmediği tartışma konusu olmuştur. Boykot; belirli bir kişi ile organize bir şekilde ekonomik faaliyette bulunmamaktır. Boykotun ekonomik varlığı tehdit ettiği için kişilik hakkını ihlal ettiği iddia edilmiştir. Ancak üstün ve haklı çıkarın bulunduğu hallerde boykotun kişilik hakkını ihlal etmediği ifade edilmektedir. Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Dural/Öğüz, s. 134; Özel, s. 35

⁸⁸ Aydın, s. 122; İşgüzar, s. 859; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 67; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 129; Sırabaşı, s. 42; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s.424

⁸⁹ Oğuz, s. 23; Özsunay, s. 86

Bir kimsenin meslek ve sanatının gerektirdiği yükümlülüklere uygun davranmadığının ileri sürülmesi, mesleğinin sağladığı nüfuzu kötüye kullandığı, rüşvet aldığı şeklindeki ithamlar, bir kişiye ait eserin başkasına ait olduğunun iddia edilmesi mesleki şeref ve haysiyete tecavüz oluşturur. Herkes topluma sunulan bir mal veya fikir eseri hakkında düşüncesini açıklamakta serbesttir; ancak, bu fikir açıklaması eleştiri sınırları içerisinde kalmalı, kişinin ekonomik varlığını yok etmeye yönelik olmamalıdır⁹⁰.

3. Kişinin Mesleki ve Ticari Sır Alanı

Mesleki ve ticari sır; kişinin mesleki ve ticari faaliyeti sebebiyle aynı zamanda sahip olduğu özel bilgileri ifade eder. Diğer bir deyişle, kişinin işleriyle ilgili kayıt ve belgeleri, hesapları, defterleri, çalışma ve işletme usulü ve buna ilişkin teknik bilgileri, müşterileriyle olan ilişkileri bir arada onun mesleki ve ticari sır alanını oluşturur⁹¹.

Kişinin mesleki ve ticari sırlarına ilişkin bilgilerin incelenmesi, fotokopisinin alınması, kişinin rızası dışında öğrenilmesi kişilik hakkına tecavüz oluşturur. Ancak, bazı durumlarda belli bilgilerin toplanması, araştırma yapılması kişilik hakkının ihlali anlamına gelmez. Örneğin; bankalar kredi isteyen müşterisinin mesleki ve ticari hayatıyla ilgili bilgi toplayabilir.

⁹⁰ Dural/Öğüz, s. 132

⁹¹ Aydın, s. 124; Özsunay, s.86; Sırabaşı, s. 42; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 425

§2. İnternet

I. İnternetin Tanımı ve Tarihçesi

Yirminci yüzyıldaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler, özellikle bilgisayarın keşfiyle birlikte bilgi çağı denilen yeni bir çağı açmıştır. Bilişim çağı da denilen bu çağda, bilgisayarlar insan yaşamının vazgeçilmezi olmuştur. Bilgisayar, uzun ve karmaşık hesapları dahi büyük bir hızla yapabilen, lojik (mantıki) bağıntılara dayalı karar verip, işlem yürüten makineler olarak tanımlanabilir⁹². Bilgisayar donanım (*hardware*) ve yazılım (*software*) adlı iki temel ögenin bir araya gelmesinden oluşur⁹³. Donanım bilgisayarın fiziki unsurlarından -örneğin, ekran(monitor), fare(*mouse*), hafıza(*random access memory-ram*)- oluşur⁹⁴. Yazılım ise, bilgisayarın çalışmasını sağlayan programlardır⁹⁵. Bu gelişmiş makinelerin hayatımıza girmesiyle birlikte insanların bilgiyi saklama, paylaşma ve ona kolayca ulaşma istekleri “internet” adını verdiğimiz yepyeni bir bilgi ve iletişim, bilişim modelinin geliştirilmesine yol açmıştır⁹⁶.

⁹² **Yılmaz Süleyman**, Hukuki Açından İnternet Bankacılığı, Ankara 2010, s. 46. Bazı kaynaklarda abaküs ve hesap makinesi bilgisayarın ilk örnekleri olarak ifade edilmektedir. Bugün kullandığımız şekliyle bilgisayar 1945 yılında Pensilvanya Üniversitesi araştırmacıları tarafından ABD ordusu için geliştirilen ENIAC adı verilen makinedir. ENIAC yaklaşık olarak bir ev büyüklüğünde bir alan kaplamaktaydı ve yaklaşık 30 ton ağırlığındaydı. Teknolojik gelişmelerle birlikte bugün bilgisayarlar bir cebe sığabilecek kadar küçülmüştür. Bilgisayarın tarihi gelişimiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü**, Bilgisayar El Kitabı, 2003, s. 1 (<http://egitek.meb.gov.tr>) (E. T. 23.04.2013)

⁹³ **Yılmaz**, s. 47

⁹⁴ Teknik bir tanım vermek gerekirse donanım, bilgisayarın elektronik ve elektromekanik parçalardan meydana gelen fiziki kısmı olarak tanımlanıp, bilgi giriş çıkış birimleri, bellekler ve merkezi işlem birimi olarak üzere üç ana bölüme ayrılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü**, Bilgisayar El Kitabı, 2003, s. 1 (<http://egitek.meb.gov.tr>) (E. T. 23.04.2013)

⁹⁵ Yazılım için de teknik bir tanım vermek gerekirse yazılımlar, bilgisayarın donanımında kullanılan programlar olup, donanımların çalışmasını ve işlem yapmayı sağlayan bilgisayar unsurlarıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü**, s. 1 (<http://egitek.meb.gov.tr>) (E. T. 23.04.2013)

⁹⁶ İnternet kavramıyla yakın ilişkili olan ve birbiriyle karıştırılan siber uzay ve interaktivite kavramları bulunmaktadır. Siber uzay, bilgisayar girişli, bilgisayar destekli ve bilgisayar kaynaklı bütünüyle birbirine bağlanmış çok boyutlu, yapay ve sanal gerçeklik olarak tanımlanmaktadır. Siber uzay terimi bilim kurgu yazarı William Gibson’ un romanı “Neuromancer” de kullanılmıştır. Yazar bu kavramı doğrudan beyne bağlı bilgisayar hattını kapsayan, böylelikle kullanıcının veri matrisinde fiziksel olarak hareket ettiği yanılmasına kapılmasını ifade etmek üzere kullanmıştır. Yazara göre siber uzay; görülen, hissedilen fakat soyut olan bilgisayar kaynaklı bir halisünasyondur. Burada her

Tarihsel açıdan bakıldığında telgrafın icadıyla başlayan hızlı iletişim modeli internetin keşfiyle yeni bir boyut kazanmıştır. İnternet sayesinde kişiler, kurumlar, şirketler dünyanın neresinde olursa olsun diğer bilgisayarlara kolayca bağlanabilme ve birbirleriyle iletişim kurma olanağına kavuşmuştur. Hızlı iletişim modeli internetle birlikte anında ve sürekli iletişime dönüşmüştür. Küreselleşmenin en etkin aracı olan internet sayesinde dünyamız adeta küresel bir köy haline dönüşmektedir.

İnternet kavramında yer alan “net” sözcüğü ağ anlamına gelmektedir⁹⁷. Buradaki ağ ile ifade edilen bilgisayar ağıdır. Bu büyük ağların bir araya gelmesinden de internet dediğimiz bilişim yapısı oluşmaktadır. İnternet; ulusal veya uluslararası yüksek kapasiteli omurga sistemlere bağlı bilgisayarlardan oluşan sürekli olarak büyüyen gelişen bir bilgi, iletişim ağıdır⁹⁸. Teknik olarak internet geniş bir bilgisayar ağı olduğu için ağların ağı olarak da tanımlanmaktadır⁹⁹. İnternet kelimesi İngilizcede “*International Network*” olarak ifade edilmektedir. İnternet kelimesi Türkçe’ye ise “Uluslararası ağ” olarak çevrilmektedir. İnternet dediğimiz bu sistemde kullanıcıların bilgisayarları telefon hatları vasıtasıyla diğer bilgisayarlara bağlanmaktadır. Bilgisayarlar arasındaki bu bağlantı birtakım kurallara göre yapılmaktadır. Bunun için de ortak bir dil kullanılmaktadır. Bu ortak dil TCP/IP (*Transmission Control Protocol/Internet Protocol*= Ağlar Arası İnternet Protokolü)

bilgisayar bir penceredir ve coğrafi uzaklıklar anlamını yitirmektedir. İnsanlar bu sanal alemde sanal cemaatler oluşturmakta interaktif iletişimde bulunmaktadır. Kişiler kod isimleri ile kimliklerini gizleyerek iletişime girdikleri için kişilik hakkı ihlalleri daha kolay yapılmaktadır. Siber uzay kavramı interneti de içine alan bir üst kavramdır; fakat internet iletişimde önemli bir yer aldığı için sanal alemde iletişim bu adla ifade edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özel**, s. 149

İnteraktivite kavramı ise internetin bir üst modelidir. İnternet sadece aktarımı, interaktivite ise iletişimi ifade eder. Bir başka ifadeyle, internette bir veri aktarımı söz konusu iken interaktivite de aktarılan veriye tepki verebilmek söz konusudur. Örneğin, internette aktarılan bir habere yorum yazmak interaktivitedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Altaş Hüseyin**, Telekomünikasyon Hukuku Ders Notları, s. 82 (www.huseyinaltas.net) (E. T. 23.04.2013)

⁹⁷ **Bozbel Savaş (İnternet Üzerinde)**, İnternet Üzerinde Yapılan Hukuksal İşlemler, Yargıtay Dergisi, Ocak-Nisan 2001, C.27, S. 1-2, s. 273

⁹⁸ Doktrindeki değişik tanımlar için bkz. **Doğan Murat (İnternette Şahsiyet)**, İnternet Şahsiyet Haklarının İhlali ve Korunması, Bilgi Toplumunda Hukuk Prof. Dr. Ünal Tekinalp’ e Armağan, C.2, İstanbul 2003, s. 465; **Noner N. Fusun**, İnternet Alan Adının (Domain Name) Hukuki Niteliği ve Marka Ve Ticaret Unvanı Gibi Ayırt Edici Ad ve İşaretler İle Arasında Benzerlik Bulunması Sebebiyle Doğabilecek Hukuki Sorunlar, Prof. Dr. Hayri Domaniç’ e 80. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001, s. 396; **Sırabaşı**, s. 55; **Oğuz**, s. 26; **Özel**, s. 150

⁹⁹ **Başpınar Veysel/Kocabey Doğan**, İnternette Fikri Hakların Korunması, Ankara 2007, s. 71; **Özel**, s. 150.

olarak adlandırılmıştır. TCP/IP sayesinde ağlar ve onlara bağlanan bilgisayarlar, internete bağlı diğer bilgisayarlarla iletişim kurarak karşılıklı olarak bilgi alışverişinde bulunabilmektedirler¹⁰⁰. Böylece milyonlarca bilgisayar ortak bir protokol sayesinde evrensel bir topluluk oluşturmaktadır¹⁰¹. Birbirine bağlı bilgisayar ağlarıyla bilgiler internette sanal iki şeritli yollarda hem geliş hem de gidiş yönünde bilgisayara hareket etmektedir¹⁰². İnternete bağlı her bilgisayarın IP numarası (IP=Internet Protokol adresi olarak da isimlendirilmektedir) bulunmaktadır. IP numaraları internete hangi bilgisayarla girildiğinin tespitinin sağlanması bakımından önem arz etmektedir¹⁰³.

İnternet kelimesi ilk olarak ABD’de Birleşik Devletler Savunma Konulu İleri Araştırma Projeleri Dairesi (*Defense Advanced Research Projects Agency*) tarafından ağa bağlı çok sayıda bilgisayar arasında veri iletimini destekleyen iletişim protokolleri geliştirmek amacıyla başlatılan “*Internetting Project*” adı verilen bir araştırma projesinden yola çıkılarak ortaya çıkmıştır¹⁰⁴. Amerika Savunma Bakanlığı’na bağlı bir kuruluş olarak faaliyete geçen İleri Araştırma Projeleri Bürosunda (ARPA) çalışan Joseph Carl, Robrett Licklider, Bob Taylor, Lorry Roberts gibi bilim adamlarının çalışmalarıyla birbirinden uzakta olan bilgisayarların birbirine bağlanarak iletişim kurmalarını sağlamak üzere ARPANET isimli askeri bir bilgisayar ağı oluşturulmuştur¹⁰⁵. ARPANET’ in oluşturulmasıyla amaçlanan, savaş sırasında olağan haberleşme sistemlerinin kullanılmayacak bir duruma gelmesi

¹⁰⁰ **Güran Sait/Akünel Teoman/Bayraktar Köksal/Yurtcan Erdener/Kendigelen Abuzer/Beller Önder/Sözer Bülent (Güran ve diğerleri)**, İnternet ve Hukuk, Superonline Workshop Metni, İstanbul 2000, s. 11; **Oğuz**, s. 26; **Özel**, s. 150; **Sırabaşı**, s. 56; ; **Sözer Bülent**, Elektronik Sözleşmeler, İstanbul 2002, s. 8; **Yılmaz**, s. 48

¹⁰¹ **Sınar Hasan**, İnternet ve Ceza Hukuku, İstanbul 2001, s. 24; **Sözer Bülent**, s. 7; **Yılmaz**, s. 48

¹⁰² **Özel**, s. 151

¹⁰³ **Kırçova İbrahim/Öztürk Pınar**, İnternette Ticaret ve Hukuksal Sorunlar, İstanbul Ticaret Odası (İTO), İstanbul 2000, s. 6

¹⁰⁴ A Brief History Of The Internet And Related Networks. CerfV. G, <http://www.isoc.org/internet/historykerfshtm>. (E. T. 23.04.2013)

¹⁰⁵ **Deniz R. Baki**, İnternette Pazarlama ve Türkiye’deki Boyutları, İstanbul 2001, s. 1; **İnan Aslan**, İnternet El Kitabı, İstanbul 2000, s. 7; ; **İçel Kayıhan/Ünver Yener**, Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul 2007, s. 470; MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Bilgisayar El Kitabı, 2003, s. 324 (<http://egitek.meb.gov.tr>); **Özel**, s. 151; **Sınar**, s. 22; **Sırabaşı**, s. 57; **Soysal Tamer (E-posta)**, Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk, AABBD, Y.1, S.1, Ankara 2006, s. 3

halinde savaşın sevk ve idaresini sağlamaktır¹⁰⁶. 1971 yılında ARPANET üzerinden yirmi üç bilgisayar birbirine bağlanmıştır¹⁰⁷. 1971 yılında elektronik posta da geliştirilmiştir. 1974 yılında TCP/IP geliştirilerek farklı bilgisayarların birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlamak için gerekli olan ortak dil oluşturulmuştur¹⁰⁸. 1979 yılında ağ haberleşme servisleri geliştirilmiştir¹⁰⁹. 1980 yılında APRA, ACP/IP protokollerinin askeri kimliğinden vazgeçip, Amerika Ordusu ARPANET’ ten ayrılarak faaliyetlerini yeni kurduğu MİLNET ağına taşımıştır. Böylece ARPANET tamamen sivil kullanımına bırakılmıştır¹¹⁰.

1980’li yıllardan itibaren internet kullanımı tüm dünyada artmaya başlamış ve zaman içerisinde ARPANET yetersiz kalmıştır. Bunun üzerine Ulusal Bilim Vakfı, NSF NET ağını kurmuştur¹¹¹. 1989 yılında Cenevre’de “www(*World Wide Web*)” geliştirilmiş, 1990 yılında ise “http(*Hyper Text Transfer Protocol- Yüksek Hızla Dosya Aktarım Protokolü*)” geliştirilmiştir. Bu gelişmelerin ardından ARPANET bütünüyle kaldırılmıştır¹¹².

İnternetin teknik gelişimi ise 1986 yılında oluşturulan, internetin geliştirilmesi ve protokol mühendisliği alanlarında hizmet vermekte olan “İnternet Mühendisliği Çalışma Grubu (*IETF- Internet Engineering Task Force*) ve bu grubun alt çalışma grupları tarafından oluşturulan protokoller tarafından yönlendirilmektedir¹¹³. 1991 yılında İnternet Topluluğu- ISOC internete resmi bir

¹⁰⁶ Sınar, s. 22

¹⁰⁷ Deniz, s. 1

¹⁰⁸ Deniz, s. 1; Sınar, s. 22; Sözer, s.7-8

¹⁰⁹ Oğuz, s. 27; Sözer, s. 7-8

¹¹⁰ Deniz, s. 2; İçel/Ünver, s. 470; Oğuz, s. 27; Özel, s. 151; Sınar, s. 23; Sırabaşı, s. 57; Sözer s. 7-8

¹¹¹ Oğuz, s. 27; Özel, s. 151; Sınar, s. 23; Sırabaşı, s. 57; Yıldız, s. 20

¹¹² Deniz, s. 2; Oğuz, s. 27; Özel, s. 152; Sınar, s. 22- 23; Sırabaşı, s. 57; Yıldız Sevil, Suçta Araç Olarak İnternet’ in Teknik ve Hukuki Yönden İncelenmesi, Ankara 2007, s. 20

¹¹³ Soysal (E-posta), s. 4

yapı sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Günümüzde dünyada internetle ilgili çalışan merkezi bir kural koyucu bulunmamaktadır¹¹⁴.

Türkiye’de internetin gelişimi dünyadaki gelişmelere nazaran uzun bir geçmişe sahip değildir. 1991 yılında ODTÜ ve TÜBİTAK işbirliği ile TR-NET adlı proje grubu oluşturularak Türkiye’de internet çalışmalarına başlanmıştır¹¹⁵. ODTÜ’den sonra Ege Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi bağlantıları gerçekleştirilmiştir.

İnternet, radyo ve televizyon gibi geleneksel iletişim araçlarıyla karşılaştırıldığında çok kısa bir sürede büyük kitlelere ulaşmıştır. Günümüzde bilginin sunumu ve paylaşımında sağladığı çabukluk ve kolaylık nedeniyle devlet işlemlerinin yapılmasından, eğitime, ticarete hayatın her alanında internetten faydalanılmaktadır. Elektronik eğitim, elektronik ticaret, internet bankacılığı hatta elektronik devlet uygulaması hayata geçirilmiş durumdadır. Geline bu nokta yasal düzenlemelerin internet göz önüne alınarak yapılması zorunluluğunu doğurmuştur. Örneğin; Almanya’da şirket genel kurullarının internet ortamında yapılmasına imkan sağlanmıştır¹¹⁶. Türk hukukunda da bu yönde düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin; Tebligat Kanunu’nun 7/A maddesinde; *“Tebligata elverişli bir elektronik adres vererek bu adrese tebligat yapılmasını isteyen kişiye, elektronik yolla tebligat yapılabilir. Anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebligat yapılması zorunludur.”* hükmü yer almaktadır.

¹¹⁴ **Hasibe Işıklı**, İnternet Alan İsimleri Sistemi- Markalar ve Alan İsimleri Arasındaki İlişki, DPT Yayınları, Ankara 2001, s. 8

¹¹⁵ **İçel/Ünver**, s. 478

¹¹⁶ **Bilgili Fatih**, İnternet ve Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantısı, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Ankara 2004, s. 566

II. İnternetin Yapısal Unsurları

A. TCP/IP

İnternet ağı içerisinde yer alan bilgisayarların veri iletimi ve paylaşımıyla ilgili bazı kurallar getirilmiştir. Bu kurallara kısaca “İnternet protokolleri” veya “TCP/IP Protokoller Ailesi” denir¹¹⁷. TCP/IP protokolleri bilgisayarlar arasında İnternette veri transferlerini gerçekleştirir. TCP/IP protokolü dünya üzerindeki bilgisayarların ve yerel ağların birbiriyle sorunsuz bir şekilde İletişim kurmaları için oluşturulan ortak bir dildir¹¹⁸.

İnternet ağı içerisinde yer alan bilgisayarların veri aktarımında kullanılan ortak protokol olan TCP/IP iki protokolden oluşmaktadır. TCP büyük mesajları böler, IP ise makinenin adres bilgilerini içerir¹¹⁹. TCP/IP protokolleri sayesinde İnternetteki bütün servisler –örneğin, dosya alma/gönderme protokolü (FTP – *File Transfer Protocol*)- kullanıcılara sunulmaktadır. TCP/IP protokol grubu dört katmandan oluşur; uygulama, TCP, IP ve ağ katmanlarıdır. Her katmanda birden çok protokol bulunabilir¹²⁰.

TCP/IP’de yer alan protokolleri ağ seviyesindeki protokoller ve uygulama seviyesi protokolleri olarak iki gruba ayırabiliriz¹²¹. Ağ seviyesindeki protokoller alt katmanlarda çalışır ve kullanıcılar tarafından genellikle görülmezler. Uygulama seviyesindeki protokollerse daha üst seviyede çalışır ve kullanıcılar tarafından görülürler. Örneğin, ağ seviyesindeki protokollerden IP protokolü kullanıcıya diğer

¹¹⁷ **Eralp Özgür**, Hukukçular İçin Bilişim Terimleri Sözlüğü, Ankara 2007, s. 129; **İçel/Ünver**, s. 470; **Sınar**, s. 24

¹¹⁸ **Eralp**, s. 129; **Sınar**, s. 24; **Yıldız**, s. 21

¹¹⁹ **Civelek Mustafa Emre**, İnternet Çağı Dinamikleri, B. 1. İstanbul 2009, s. 8; **Eralp**, s. 79

¹²⁰ **Civelek**, s. 154.

¹²¹ **Oğuz**, s. 29.

bilgisayarlara veri iletimini sağlar. Belirli unsurlar¹²² kullanılmadan kullanıcı sistemdeki IP trafiğini ve bu IP trafiğinde neler olduğunu göremez. Örneğin, uygulama seviyesindeki protokollerden FTP’ de kullanıcı diğer bilgisayarlara dosya aktarımı yapar. Dosya aktarımı sırasında kullanıcı aktarım hızını, süresini, aktarılan veri büyüklüğünü görebilmektedir.

TCP/IP protokolleri farklı teknik donanım ve yazılımları kullanan bilgisayarların birbirleriyle iletişim kurabilmesi için gerekli olan ortak dil ihtiyacını karşılamak için oluşturulmuştur. İnternette TCP/IP protokolleri dışında ortak anlaşma dili olarak başka protokollerde bulunmaktadır; ancak, TCP/IP protokolü diğer protokollere göre daha avantajlıdır. TCP/IP protokolleri hemen hemen her türlü sistem tarafından desteklenip, uluslararası alanda benimsendiğinden en yaygın kullanılan protokoldür¹²³.

B. WWW

World Wide Web (dünyayı saran ağ) dünyanın dört bir yanındaki sunucularda kayıtlı olan film, animasyon, ses, yazı, resim gibi dosyalardan oluşan ve dosyalara etkileşimli bir şekilde ulaşmamızı sağlayan çoklu bir hiper ortam sistemidir¹²⁴. Bu dosyaların bir kısmı bilgi içeren dosyalardır; bir kısmı ise, bilgi içeren bu dosyaları internet kullanıcılarının yararlanması için hazırlanan web sayfalarıdır¹²⁵. Web sayfaları metin halindeki bilgilerin yanı sıra resim, video gösterme gibi imkanlara sahip olup, daha ilginç ve etkileyici şekilde bilgi sunduğu için bilgiye ulaşım aracı olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

¹²² Bu unsurlar “sniffer” olarak adlandırılan ve birbirine bağlı bilgisayarlar arasındaki veri alışverişini takip edebilen yazılımlardır. Bu yazılımlar genellikle internet kafelerde, işyerlerinde sistem yöneticisi tarafından ağdaki bilgisayarlardan ne tür sitelere girildiğinin belirlenmesinde kullanılmaktadır.

¹²³ Sınar, s. 24.

¹²⁴ Başpınar Veysel/Kocabey Doğan, s. 71; Demir Mehmet, Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Üzerinden Kurulması, Ankara 2004, s. 136; Deniz, s. 4; Oğuz, s. 30; Öngören Gürsel, İnternet Hukuku, İstanbul 2006, s. 9; Sırabaşı, s. 62

¹²⁵ Başpınar Veysel/Kocabey Doğan, s. 72; Oğuz, s. 31

İnternet kullanıcıları açısından web milyonlarca hatta milyarlarca bilginin yer aldığı geniş kapsamlı bir kütüphane, mal ve hizmetlerin sunulduğu açık bir pazardır¹²⁶. Kullanıcılar www' i kullanarak, bilgiyi sağlayan uzaktaki bilgisayar hakkında hiçbir şey bilmeden ve saydam bir biçimde bir belgeden diğerine diledikleri gibi ulaşabilmektedir¹²⁷.

“Dünyayı Saran Ağ” (www) belgeler arasında geçiş imkanı sağlamaktadır. Bu geçiş web belgesindeki hypertext¹²⁸ linke tıklanarak gerçekleştirilir. Bu şekilde aynı sunucudan veya bir başka sunucudan bir belge çağrılabilceği gibi sunucuda yüklü olmayan kişinin bilgisayarında bulunan bir belgede çağrılabilir¹²⁹. Web hizmet merkezlerine ulaşmayı sağlayan ara birim programlarına “web tarayıcısı” denilmektedir¹³⁰. Örneğin; İnternet Explorer, Netscape en bilinen web tarayıcılarındandır. Kullanıcılar web hizmet merkezine bağlandıklarında bilgisayar ekranına aktarabildiği verilerden oluşan dosya “web sayfası” olarak ifade edilmektedir¹³¹. Bugün devlet kuruluşlarının, şirketlerin hatta şahısların bile web’ de sayfaları bulunmaktadır. Bu ana sayfalardan diğer belgelere, web sitelerine, bilgisayarlara bağlanmak için hyper links bulunmaktadır¹³².

Web’in temelinde dört yapısal oluşum bulunmaktadır¹³³. Bunlar; HTML(*Hyper Text Markup Language=Metin İşaretleme Dili*), HTTP(*Hyper Text Terminal Protocol=Metin Aktarım Protokolü*), CGI(ortak geçiş) ve VRML(sanal gerçeklik modelleme dili)dir. HTML genellikle web sayfası oluşturmaya yarayan bir bilgisayar

¹²⁶ **Topaloğlu Mustafa**, Bilişim Hukuku, Adana 2005, s. 93

¹²⁷ **Yılmaz**, s. 51

¹²⁸ **MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü**, s. 331 (<http://egitek.meb.gov.tr>) (E. T. 23.04.2013). Hypertext (hipermetin), bir kitabın düzenli bir şekilde okunmasının aksine, birbirini takip eden birçok farklı bağlantı kullanılarak herhangi bir sıraya uyulmadan okunabilen, bilgiler sunan elektronik dökümanlardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yılmaz s. 51

¹²⁹ **Özel**, s. 156

¹³⁰ **İnan**, s. 77; **Sınar**, s. 25; **Sırabaşı**, s. 62; **Yıldız**, s. 23

¹³¹ Web sitesi, web tarayıcısının bir web sayfasına bağlandıktan sonra tek seferde transfer ettiği kompozit (hem resim, hem müzik hem de yazıları içeren) verilerden oluşan html sayfasıdır.

¹³² **Özel**, s. 156

¹³³ **Deniz**, s. 4.

programlama dili olarak tanımlansa da bir işaretleme dilidir¹³⁴. HTML ile çeşitli metinler, ses ve video dosyaları web sayfalarına aktarılabilmektedir. HTTP, HTML dosyalarının web sayfalarına aktarılmasını sağlayan protokoldür¹³⁵. CGI, internette formların kullanılmasını ve bilgilerin veri tabanlarına aktarılmasını sağlayan kodlama sistemidir¹³⁶. VRML ise web’ de üç boyutlu ortamlarda gezinmeyi sağlayan bir dildir¹³⁷.

Web internetin en bilinen iletişim türüdür. Bunun yanı sıra web’ de bir bilginin araştırılması da çok büyük ilerleme kaydetmiştir. Özellikle son dönemlerde google gibi arama motorları olarak bilinen servisler yardımıyla bilgiye ulaşmak çok kolaylaşmıştır¹³⁸.

Web sisteminde adres gruplarından da bahsedilmesi yerinde olacaktır. İnternete bağlı her bilgisayarın dört rakam kümesinden oluşan bir IP numarası bulunmaktadır¹³⁹. IP numaraları hangi bilgisayardan internete girildiğinin tespitini sağlamanın yanı sıra internetin hiyerarşisini de tanımlar. Her bilgisayarın IP numarası bulunduğu gibi her web sitesinin de bir IP adresi vardır. Kullanıcılar rakamlardan oluşan IP adreslerini akıllarında tutamayacakları için web sayfalarına ulaşımı kolaylaştırmak amacıyla sözcüklerden oluşan “Alan Adı Sistemi (*Domain Name System*)” adı verilen sisteme geçilmiştir. İlgili web adresine ulaşmak için bu adresin doğru bir şekilde yazılması gerekir¹⁴⁰. Alan adı noktalarla ayrılan dört bölümden oluşur¹⁴¹. İlk bölümde www yer alır. İkinci bölüm ilgili bilgisayarın adıdır. Üçüncü bölüm bilgisayarın bağlı olduğu kurumun hangi türden olduğunu gösterir. Örneğin; com ticari kuruluşları, mil askeri kuruluşları, edu eğitim kurumlarını, org

¹³⁴ MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, s. 331 (<http://egitek.meb.gov.tr>) (E. T. 23.04.2013); Topaloğlu, s. 92

¹³⁵ İnan, s. 547.

¹³⁶ İnan, s. 82; Sırabaşı, s. 63

¹³⁷ İnan, s. 83; Sırabaşı, s. 63

¹³⁸ Özel, s. 156.

¹³⁹ Kırçova/Öztürk, s. 6

¹⁴⁰ Oğuz, s. 33.

¹⁴¹ İnan, s. 6; Kırçova/Öztürk, s. 6

ticari olmayan kuruluşları gösterir. Dördüncü bölüm ise, bilgisayarın bulunduğu ülkeyi gösterir. Örneğin; tr Türkiye'yi ifade eder.

C. İtranet ve Extranet

İtranet, çoğunlukla TCP/IP tabanlı olup; sadece belli bir kurum veya kuruluş içindeki bilgisayarları, yerel ağları ve geniş alan ağlarını birbirine bağlayan ağdır¹⁴². İtranet internetin küçük bir modelidir ve internetin özel bir sürümü olarak ifade edilebilir. İnternet herkese açık bir ağdır; İtranet ise, sadece belli kişilerin ulaşabileceği özel kapalı bir ağdır¹⁴³. İtranet, kurum veya kuruluşun çalışanları arasında iş grupları oluşturulmasında, farklı birimlerde çalışan kurum veya kuruluş çalışanlarının bir araya geldiği çalışma gruplarının oluşturulmasında, kurum veya kuruluşun bilgilerinin paylaşılmasında, kurum içi telekonferans uygulamalarında kullanılır. Örneğin, bir hastanede ay boyunca hangi gün hangi doktor ve hemşirelerin nöbetçi olduğu gibi bilgiler intranet sayesinde hastanede çalışanlarla paylaşılabilir. İtranet ayrıca kullanıcıların nereye, nasıl, ne şekilde erişebileceğini ağ içerisinde kontrol imkanı da sağlamaktadır¹⁴⁴.

Extranet; kurum içi uygulamaları kurumdan kuruma veya kurumdan tüketiciye internet üzerinden aktarmak için kurulan ve güçlü bir yetki kontrolü ve kimlik denetimi imkanı sağlayan ağdır¹⁴⁵. Burada çok sayıdaki organizasyonların iletişimini sağlayan gelişmiş bir intranet ağı vardır.

¹⁴² Sırabaşı, s. 65; <http://tr.wikipedia.org/wiki/İtranet> (E.T. 23.04.2013)

¹⁴³ Topaloğlu, s. 93

¹⁴⁴ İnan, s. 56; Sırabaşı, s. 65

¹⁴⁵ Oğuz, s. 34

İKİNCİ BÖLÜM

İNTERNET ORTAMI VE İNTERNETE GERÇEKLEŞEN KİŞİLİK HAKKI İHLÂLLERİ

§ 3. İnternet Ortamı

I. İnternetin İşlevleri

A. Genel Olarak

İnternet milyonlarca bilgisayarın güvenli ve hızlı bir şekilde iletişim kurmasını sağlayan uluslararası bir ağıdır. Günümüzde internet bilgiye kolay bir şekilde erişmekten, alışveriş yapmaya, dünyanın dört bir tarafındaki insanların birbiriyle iletişim kurmasına, yurtdışındaki bir kütüphaneden kaynak taramaya, bir toplantıya canlı bağlantı yapabilmeye kadar insanın hayal gücünün sınırlarını zorlayan birçok işlevi yerine getirmektedir. İnternetin sunduğu imkânlar internet teknolojisindeki gelişmelerle beraber her geçen gün artmaktadır. Günümüzde internet üzerinden ses ve görüntü iletimi yapılmakta, koku iletimi ve dokunma hissenin sağlanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir¹⁴⁶.

İnternetin birçok işlevi olmasına rağmen internetin temel işlevi; ağa bağlı bilgisayarlar aracılığıyla karşılıklı bilgi paylaşmak ve iletişim kurmaktır. Bu noktadan hareketle internetin temel işlevlerini şu şekilde ifade edebiliriz:

B. E- Posta

İngilizce “elektronik mail” teriminin kısaltması olan “e- mail” Türkçe’ de elektronik posta kısaca e- posta olarak ifade edilmektedir. Elektronik posta, geleneksel posta sistemiyle aynı işleve sahip olup internette sıkça kullanılan bir

¹⁴⁶ <http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/ongoreninternet/endeks.htm> (E. T. 23.04.2013)

iletişim türüdür¹⁴⁷. Elektronik posta internet kullanıcılarının herhangi bir sunucuyu kullanarak ağ üzerinden başka kullanıcılarla iletişime geçmesini sağlamaktadır¹⁴⁸. Bu sistemde gönderici, iletisini alıcının elektronik posta adresine göndermekte, bu ileti hemen alıcıya ulaşmaktadır¹⁴⁹. Bu açıdan bakıldığında elektronik postalar geleneksel mektupların elektronik ortamdaki yansımasıdır¹⁵⁰. E-posta sistemi geleneksel mektuplarda olduğu gibi metin haline dönüştürülmüş iletilerin iletilmesinde kullanılsa da, geleneksel posta sisteminden farklı olarak gönderilen mesaja resim dosyası, ses dosyası veya başka bir tür dosyada eklenerek gönderilebilmektedir.

E- posta gönderilebilmesi için öncelikle kullanıcının bir e-posta adresi alması gerekmektedir. E-posta adresleri kullanıcılara erişim sağladıkları internet servis sağlayıcıları aracılığıyla ya da internet üzerindeki e-posta sistemlerinden ücretsiz olarak sağlanabilmektedir. E-posta adresi iki kısma ayrılmaktadır: @ sembolünün solunda yer alan kısımda kullanıcının belirlediği ifade yer almaktadır. Sağ tarafta ise, posta sunucusunun (host) alan ismi yer almaktadır¹⁵¹. E-posta alıcının e-posta adresine gönderilmekte, alıcı şifresini girerek e-postalarını kontrol edebilmektedir¹⁵². Örneğin; hukuk@hotmail.com gibi

Askeri sebeplerden ötürü 1971 yılında geliştirilen e-posta; bir birimden diğerine veri iletimi sağlamak için oluşturulmuştur¹⁵³. Başlangıçta sadece düz yazı

¹⁴⁷ Avrupa Birliği Parlamentosu' nun 2002/58/EC sayılı "Elektronik İletişimde Gizlilik Yönergesi"nin 212-h maddesine göre e- posta, genel iletişim ağı üzerinden gönderilen ve ağda veya kullanıcıların depolama birimlerinde kaydedilebilen her türlü yazı, ses ya da resim mesajlarını ifade eder.

¹⁴⁸ **Soysal (E-posta)**, s. 16.

¹⁴⁹ Bir e-posta mesajı, mesaj başlığı ve mesaj içeriği olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Mesaj başlığı, e-postaya ilişkin temel bilgiler içeren kısımdır. Mesaj başlığında tarih, mesajın gönderildiği e-posta adresi, alıcı e-posta adresine ilişkin bilgiler yer alır. Mesaj içeriği ise tamamen alıcıya özeldir ve mesajın kendisini ifade eder. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Resnick Pete**, Internet Mesaj Format, 2001, [http://www.tools.ietf.org/html/rfc2822\(E. T. 23.04.2013\)](http://www.tools.ietf.org/html/rfc2822(E. T. 23.04.2013)

¹⁵⁰ **Özel**, s. 152.

¹⁵¹ E-posta adresinin yapısıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Dent D. Kyle**, Postfix: The Definitive Guide, O' Reilly Media 2004, s. 12-14

¹⁵² **Bozbel (İnternet Üzerinde)**, s. 281; **Sınar**, s. 35

¹⁵³ E- postanın mucidi Roy Tomlinson ilk e- postayı 1971'de Cambridge'de göndermiştir. Tomlinson ilk mesajda ne yazdığını ve kime gönderdiğini hatırlamadığını ifade etmiştir.

iletiler iletilebilirken, 1995'ten itibaren teknolojik gelişmelerle birlikte resim, ses, video vb. yapıların da gönderilmesi mümkün hale gelmiştir¹⁵⁴.

Günümüz şartlarında e-postaların mutlak anlamda güvenli bir elektronik iletişim sistemi olduğunu ve alıcıya gönderilen e-postaların alıcıdan başkasının eline geçmeyeceğini ifade etmek mümkün değildir. Çünkü, e- postalar alıcıya giderken birçok alan adından geçebilir ve bu alan adından geçerken başka kişiler tarafından kopyalanabilir¹⁵⁵. Ayrıca, e- postalar bir sunucu (host) tarafından barındırılmaktadır. Sunucudaki her türlü bilgiyi kontrol etme yetkisine sahip sistem yöneticileri de e-postanın içeriğinden haberdar olma imkânına sahip bulunmaktadır. Birçok e-postanın ABD tarafından okunabilmesi, okunmasa bile e-postaların birer kopyasının bağlı oldukları hosting'lerde saklanması imkânı bulunmaktadır¹⁵⁶. Tüm bu sebepler göz önünde bulundurulduğunda, gizli bilgilerin e-posta yoluyla gönderilmemesi kullanıcılar açısından daha sağlıklı olacaktır.

C. Usenet (Haber Ağları)

Usenet, konularına göre hiyerarşik olarak sınıflanmış binlerce haber grubundan oluşan ve dünyadaki milyonlarca ağ kullanıcısının birbirlerine çeşitli konularda görüş ve düşüncelerini gönderdiği bir tartışma platformudur¹⁵⁷. Usenet sisteminde kullanıcılar mesajlarını bütün dünyadaki abonelerle iletişim kurmak amacıyla göndermektedir. Aboneler tarafından gönderilen mesajlar dünyanın dört bir tarafındaki diğer aboneler tarafından okunabilmektedir.

Usenet en eski internet servislerindedir. Usenet 1979 yılında Kuzey Carolina Üniversitesi'ndeki iki öğrencinin çalışmaları sonucu oluşturulmuştur¹⁵⁸. Bir haber

¹⁵⁴ Sırabaşı, s. 135

¹⁵⁵ Oğuz, s. 37.

¹⁵⁶ Sırabaşı, s. 136

¹⁵⁷ Demir Mehmet, s. 139; İnan, s. 47; Oğuz, s. 40; Özel, s. 153; Sırabaşı, s. 137; Yıldız, s. 30;

¹⁵⁸ Kayıhan Şaban/Yıldız Habib, Elektronik Ticaret Hukuku ve Vergi Boyutu, Ankara 2004, s. 46; Oğuz, s. 40

ağına ileti gönderebilmek ve ağa gelen iletileri alabilmek için haber ağına¹⁵⁹ abone olmak gerekir. Haber ağına abone olmak için de basit bir yazılım programı (*software*) ve internet bağlantısı gerekmektedir. Abone olduktan sonra kullanıcı o gruba gelen bütün iletileri alabilmektedir¹⁶⁰.

Usenet'i oluşturan her haber grubunun ayrı bir ismi bulunmaktadır. Örneğin, atanamayan öğretmenler forumu gibi. Bu gruplar konularına göre hiyerarşik olarak sınıflandırılmışlardır. Hangi haber grubunun hangi konuyla ilgili olduğu ve haber grubu içindeki hiyerarşik yeri belirlenebilmektedir¹⁶¹. Usenet sisteminde ileti trafiğini kontrol eden bir merkezi otorite bulunmadığı için usenet bir kuruluş veya örgüt olarak ifade edilemez¹⁶². Ancak, usenet grupları bir işleten tarafından yönetilir ve mesajlar öncelikle bu işletene gönderilir. Bu aşamada ağı işleten mesaj trafiğini içerik açısından denetleyebilme imkânına sahip bulunmaktadır¹⁶³.

D. IRC (Internet Relay Chat)

IRC, interaktif bir internet sistemi olup, birçok kişinin aynı anda etkileşimli ve karşılıklı mesajlaşmayla haberleştiği bir platform ve bunu sağlayan programlara verilen genel addır¹⁶⁴. Kullanıcılar genellikle takma isim kullanmaktadırlar. IRC'de belli konularda sohbet etmek isteyen insanlar "kanal" olarak adlandırılan ve genelde bir konusu olan alanlarda toplanırlar. Çok sayıda kanaldan ilgi alanına göre seçilen kanala giren kullanıcılar iletiler yazarlar, bu iletiler o anda kanaldaki herkese aynı

¹⁵⁹ Usenet sadece internete özgü bir servis değildir. İnternet hatlarının yanında UUCP, BITNET gibi hatlar üzerinden de kullanılabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kırçova/Öztürk**, s. 11

¹⁶⁰ Son zamanlara kadar ifade özgürlüğünü savunma bağlamında internet ortamındaki açık ve ateşli tartışmalar desteklenmekteydi. Fakat internetin çocuklar dahil herkesin erişimine açık bir ortam olması, ahlak ve nezaket kurallarının etkisi, tartışmaların bir sitenin içinde kalmayıp, tüm internete yayılması ve haber gruplarının kişilik hakkı ihlallerine kolayca zemin hazırlaması gerekçeleriyle bu tartışmaların belli sınırlar içerisinde kalınarak yapılması yönünde görüş ileri sürülmeye başlanmıştır.

¹⁶¹ **Sınar**, s. 36; **Sırabaşı**, s. 137

¹⁶² **Sınar**, s. 37; **Sırabaşı**, s. 137

¹⁶³ **İnan**, s. 47; **Sınar**, s. 37; **Sırabaşı**, s. 137; **Yıldız**, s. 31

¹⁶⁴ **Demir Mehmet**, s. 140; **Deniz**, s. 6; **Kırçova/Öztürk**, s. 12; **Oğuz**, s. 41; **Sınar**, s. 38; **Sırabaşı**, s. 138

anda iletilir¹⁶⁵. Bu amaçla yaygın olarak kullanılan IRC programlarına ICQ ve MIRC örnek verilebilir.

İnternet üzerinden yapılan haberleşmelerde teknolojinin yaygınlaşmasıyla âdeta bir patlama olmuştur. Buna karşın, teknolojik gelişmelere bağlı olarak IRC programlarına ilgi azalmıştır. Bunun yerine insanlar Microsoft Network kısaca MSN, Tweeter ve Facebook'u kullanmaktadırlar. Kişisel haberleşme ve bir sohbet programı olan MSN' de kullanıcılar e- posta adresleri ve şifreleriyle MSN programına giriş yapabilmektedir. MSN programında telekonferans yöntemi ile çoklu ve eş zamanlı iletişim kurulabilmektedir. Tweeter ve Facebook ise çok daha komplike bir yapı olup, kullanıcılar sohbet etmenin ötesinde birçok imkandan yararlanabilmektedir.

E. Telnet

Telnet, internet ağı üzerindeki, çoklu kullanıcıya sahip bir makinaya uzaktan bağlanmak için geliştirilen bir TCP/IP protokolü ile bu işi yürütmeye elverişli programlara verilen genel addr¹⁶⁶. Makineye bağlanmak için, kullanıcı adına ve bağlantının gerçekleşebilmesi içinde de telnet erişim programına ihtiyaç vardır. Ancak, halka açık telnet temelli web siteleri kullanıcı adına gerek olmadan bağlantı imkânı sağlayabilmekte veya bağlantı sırasında kullanıcı adı ve şifre otomatik olarak gözükmemektedir.

Telnet ile uzak bilgisayarlara bağlanıldığında, bağlanan bilgisayar uzaktaki makinenin kullanıcısı gibi işlem görür¹⁶⁷. Yani, dosya aktarımından ziyade uzaktaki sistem kullanıcısının yakınındaymış gibi onu uzaktan çalıştırma olanağı bulunmaktadır. Bu nedenle, telnet sistemi daha çok kütüphanelerde dizgiciler veya araştırmacılar tarafından kaynak taraması yapmak amacıyla kullanılmaktadır.

¹⁶⁵ Demir Mehmet, s. 141; Kırçova/Öztürk, s. 12; Oğuz, s. 41; Sırabaşı, s. 138

¹⁶⁶ Demir Mehmet, s. 137; Deniz, s. 5; Kırçova/Öztürk, s. 11; Oğuz, s. 42; Sınar, s. 39; Sırabaşı, s. 139

¹⁶⁷ Kırçova/Öztürk, s. 11

F. Forumlar

Forumlar; belirli konularda çok sayıda kişiden gelen görüş ve düşüncelerden meydana gelen tartışma platformudur¹⁶⁸. Forumlar sayesinde görüş ve düşünce alışverişi yapılabilmekte veya tartışma yapılabilmektedir¹⁶⁹. Posta iletileri, haber grupları, elektronik bültenler birer forum örnekleridir. Forumlarda iletişim eş zamanlı veya eş zamansız olabilir.

Tartışma platformları e-posta yoluyla oluşturulduklarında bunlara posta listeleri de denilmektedir. Posta listeleri belirli konularda görüş alışverişinde bulunmak amacıyla oluşturulan ve posta listesine üye olan abonelerin e-posta adreslerinden oluşan ortamdır¹⁷⁰. Listede yer alan abone e- posta iletisini listeye gönderir. Liste düzenleme servisi de aldığı bu e-postayı listede yer alan diğer abonelere gönderir¹⁷¹. Diğerleri de aynı yöntemle duygularını, düşüncelerini, diğer abonelere iletebilirler.

Forum türlerinden biri olan elektronik bültenlerde ise iletişim tek yönlüdür. Burada kişi bir e-posta listesine abone olur. Liste yöneticisi bir duyuru, seminer, kongre, sempozyum olduğu zaman listede bulunan abonelere bu konuda mesaj gönderir¹⁷². Aboneler mesaj gönderme olanağına sahip değildir. Günümüzde web siteleri son dakika haberlerini, maç skorlarını abonelerine bildirmek için elektronik bültenleri sıkça kullanmaktadır.

Haber gruplarında ise, tartışmalar internet ağı üzerinden yapılmaktadır; ayrıca bunun için gruba üye olmak gerekmemektedir¹⁷³. Ancak, işletenin tercihine bağlı

¹⁶⁸ Özel, s. 152

¹⁶⁹ Deniz, s. 6; Kırçova/Öztürk, s. 11; Sınar, s. 35

¹⁷⁰ Sınar, s. 35

¹⁷¹ Kırçova/Öztürk, s. 12; Sırabaşı, s. 137;

¹⁷² Oğuz, s. 40

¹⁷³ Deniz, s. 5; Kırçova/Öztürk, s. 12; Oğuz, s. 41; Sırabaşı, s. 137; Sınar, s. 36

olarak haber grubuna abonelik zorunlu tutulabilir¹⁷⁴. Bu bölümlere kullanıcılar iletilerini gönderebilmekte, diğer kullanıcılar da bu mesajları izleyebilmektedir¹⁷⁵. Haber gruplarına gönderilen iletiler doğrudan yayınlanabileceği gibi, yayınlanmadan önce bir denetime de tâbi tutulabilir.

G. Bilgisayar İlân Panoları

Bilgisayar ilân panoları, kullanıcılar tarafından gönderilen ilânların, panodan sorumlu işleten tarafından yayınlandığı bir web servisidir¹⁷⁶. Bilgisayar ilân panoları mantar kaplı ilân panolarına raptiyeyle tutuşturulan ilânların elektronik ortamdaki hali olarak da ifade edilebilir. Merkezi bir host tarafından idare edilen panoya e-posta yoluyla abone olan kullanıcılardan gelen iletiler abone olan diğer kullanıcılara gönderilmektedir¹⁷⁷. Gönderilen iletiler özel değildir; ilan panosuna giren herkes tarafından ilan metni görülebilmektedir. Bilgisayar ilân panosuna girildikten sonra kullanıcı ilan panosuna kendi iletilerini gönderebilir; önceden gönderilen iletilere cevap verebilir ya da ileti göndermeksizin tartışmaları izleyebilir¹⁷⁸. Bilgisayar ilân panosu sayesinde sınırsız bilgi akışı sağlanabilmekte, maliyet büyük ölçüde azalmakta, bu surette büyük kitlelere ulaşabilmek mümkün olmaktadır.

Bilgisayar ilân panoları iletişimde kullanıcılar takma isimle (*nick name*) veya gerçek isimlerini değiştirerek panoya mesaj gönderebilmektedir¹⁷⁹. Bilgisayar ilân panolarındaki bu özgürlük ortamı çoğu kez kişilik haklarının kolaylıkla ihlâl edilmesine imkân tanıyabilmektedir.

¹⁷⁴ **Oğuz**, s. 40

¹⁷⁵ **Sınar**, s. 36

¹⁷⁶ **Oğuz**, s. 43. Bilgisayar ilan panosu sistemi bir sistem operatörü tarafından oluşturulur ve idare edilir. Sistem operatörünün sistemi işletmek için hardware, software ve telefon hattına sahip olması gerekir. Bilgisayar ilan panosuna erişim oldukça kolaydır. Bilgisayarı, modemi, telefonu ve iletişim software' i olan herkes BİP sistemine ulaşma imkanına sahiptir. Genel olarak iki BİP sistemi bulunmaktadır: Meraklıları tarafından işletilen ve ticari bilgisayar ağları tarafından işletilenler. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özel**, s. 154

¹⁷⁷ **Özel**, s. 153

¹⁷⁸ **Özel**, s. 154

¹⁷⁹ **Özel**, s. 154; **Sırabaşı**, s. 140

H. Dosya Aktarım Protokolü(FTP)

Dosya aktarım protokolü (*File Transfer Protocol*) kullanıcının internet'e bağlı bilgisayarlardan birinden uzak bir sisteme girip o sistemden kendi bilgisayarına iki yönlü olarak dosya aktarmasını sağlayan bir protokoldür. FTP, iki şeyi yapmayı mümkün kılmıştır. Bunlardan birincisi, boyutu büyük dosyaların sorunsuz bir şekilde uzak mesafelere aktarılması; ikincisi ise, aktarılan dosyanın doğrudan bilgisayara kaydedilerek orada saklanmasıdır¹⁸⁰.

FTP dosyaların büyük kitlelere dağıtılması için geliştirilmiş bir uygulamadır. Uzaktaki sisteme genel giriş için şifre gerekli olsa da genellikle kısmî giriş için ücret ödenmesi şart koşulmamaktadır. İnternet üzerinden dosya aktarımı dosya bütünlüğünün korunamaması, bilgisayar güvenliğinin sağlanamaması, telif hakları gibi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir¹⁸¹.

FTP sunucusundan paylaşım açılan dosyalar açık kaynak kodlu ve ücretsiz dağıtılan çoklu ortam ürünlerinden oluşturularak internette telif haklarıyla ilgili sorunların önüne geçilebilmektedir¹⁸². Örneğin, Ankara Üniversitesi'nin FTP sunucularından Debian, Portus gibi açık kaynak kodlu ve ücretsiz dağıtılan bilgisayar işletim sistemleri yayınlanmaktadır.

II. İnternetin Özneleri

A. Genel Olarak

İnternetin çok yönlü işlevlerinin kullanıcıların hizmetine girmesiyle internet alanında faaliyet gösteren özneleri gündeme gelmiştir. İnternetin özneleri, internet

¹⁸⁰ Oğuz, s. 38; Smar, s. 39; Sırabaşı, s. 140; Yıldız, s. 28

¹⁸¹ Sırabaşı, s. 141; Yıldız, s. 28

¹⁸² Oğuz, s. 39. Ayrıntılı bilgi için bkz. Çanga, Tarık Mete, İnternette Fikri ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması, DPT Yayınları-Uzmanlık Tezleri Serisi, Yayın No: 2753, Ankara 2007

ortamında sunulan hizmetlerin yerine getirilmesini sağlayan hizmet sağlayıcı ve internet sektöründe faaliyet gösteren aktörlerdir. İnternetin öznelere telefon/telekomünikasyon idareleri, internet servis sağlayıcıları, internet erişim sağlayıcıları, internet içerik sağlayıcıları, internet yer sağlayıcıları, server(sunucu) ve usenet işleteni olarak ifade edebiliriz. İnternet öznelere inceleme onları hukusal sorumluluklarının belirlenmesi bakımından da önem arz etmektedir¹⁸³.

B. Telefon/Telekomünikasyon İdareleri

İnternet genel haberleşme kanallarından yararlanarak bilgi iletişimi sağlayan bir sistemdir. İnternet bağlantısı sağlamak amacıyla kullanılan kanallar her ülkenin kendi ulusal mevzuatı çerçevesinde ya devletin telefon/telekomünikasyon idaresinin mülkiyetindedir ya da tekel kontrolü altında tuttuğu telefon hatlarından oluşmaktadır¹⁸⁴.

İnternet servis sağlayıcıları internete bağlantıyı sağlayabilmek için telefon/telekomünikasyon idaresiyle anlaşma yaparak kullanacağı iletişim teknik alt yapısını temin eder¹⁸⁵. Telefon/telekomünikasyon idarelerinin fonksiyonu tamamen teknik nitelikli olup, gerekli iletişim alt yapısının internet servis sağlayıcısına tahsis edilmesinden ibarettir¹⁸⁶.

Türkiye’de telekomünikasyon hizmetleri kanunen bu alanda yetkilendirilmiş olan kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Telekomünikasyon hizmeti sunma konusunda yetkilendirilmiş olan kuruluşlarla internet servis sağlayıcıları arasında yapılan sözleşmeler hukuki niteliği itibariyle idari sözleşme değil, özel hukuk nitelikli abonman sözleşmeleri olarak kabul edilmektedir¹⁸⁷. Tarafların arasındaki

¹⁸³ Yıldız, s. 32

¹⁸⁴ Başpınar/Kocabey, s. 211; Güran ve diğerleri, s. 17; Sırabaşı, s.141; Soysal Tamer(İNT), İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumlulukları, TBBD Kasım-Aralık 2005 sayısı, s. 4; Yıldız, s. 32

¹⁸⁵ Topaloğlu, s. 100

¹⁸⁶ Soysal (İNT), s. 5.

¹⁸⁷ Oğuz, s. 47

ilişki bir özel hukuk ilişkisi olduğu için, telekomünikasyon hizmeti verme konusunda yetkilendirilmiş olan kuruluşlar ile internet servis sağlayıcıları arasındaki uyuşmazlıklarda adli yargıda görülmektedir¹⁸⁸.

Telekomünikasyon hizmeti verme konusunda yetkilendirilmiş olan kuruluşlarının bütün yetki ve sorumluluğu iletişim alt yapısının sağlanmasıyla sınırlıdır. Telekomünikasyon hizmeti verme konusunda yetkilendirilmiş olan kuruluşların kiraya verdiği iletişim alt yapısı üzerinden yapılan yayınlarla ilgili olarak hukuken sorumlu tutulması mümkün bulunmamaktadır¹⁸⁹.

C. İnternet Servis Sağlayıcıları

İnternet sistemi içerisindeki en önemli özne olan internet servis sağlayıcıları bilgisayar kullanıcılarının internete bağlanmasını, internet üzerinden iletişim kurmasını ve internetin tanıdığı olanakları kullanmalarını sağlayan aracı gerçek veya tüzel kişilerdir¹⁹⁰. Bu araçlar ticari kuruluşlar olabileceği gibi üniversiteler gibi ticari olmayan resmi kuruluşlar da olabilir¹⁹¹. İnternete bağlanmak için tüm donanımı hazır olan bir kullanıcı, bir internet servis sağlayıcısı olmadan internet ağına dahil olamaz. İnternet servis sağlayıcısı kendi bilgisayarlarını kullanıcıların internete ulaşabilmeleri için âdeta bir giriş kapısı olarak hizmete sunmaktadır¹⁹².

İnternet bağlantısı telefon hatları (kablolu) ya da radyo dalgaları (kablosuz) üzerinden gerçekleştirilmektedir. Telefon hatları ise her ülkenin telefon/telekomünikasyon idarelerinin mülkiyeti veya kontrolü altındadır. İnternet servis sağlayıcıları telefon/telekomünikasyon idareleriyle yapacakları sözleşmelerle bu telefon hatlarını temin ederler. Data hatları olarak adlandırılan bu özel hatlar,

¹⁸⁸ Topaloğlu, s. 100

¹⁸⁹ Oğuz, s. 47; Sırabaşı, s. 141; Yıldız, s. 33

¹⁹⁰ Günaydın Barış, İnternet Yayıncılığı ve İfade Özgürlüğü, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 29; Güran ve diğerleri, s. 18

¹⁹¹ Sınar, s. 41; Özel, s. 157

¹⁹² Sınar, s. 41; Sırabaşı, s. 142; Yıldız, s. 614

ağlar arası veri trafiğinin aktarılmasını sağlar¹⁹³. İnternet servis sağlayıcıları telefon/telekomünikasyon idareleriyle sözleşme yaparak bu özel hatlar üzerinden elde ettikleri kullanım hakkını genellikle bir ücret karşılığında abone sıfatını haiz internet kullanıcılarına kiralarak internete bağlanmalarını sağlamaktadır¹⁹⁴. Bir başka deyişle, internet servis sağlayıcıları kendisine ait bilgisayar donanımı ve yerel şebekeden kiraladığı hatlar aracılığıyla kullanıcıları yerel ve uluslararası internet omurgalarına taşıma işini yerine getirmektedir.

İnternet servis sağlayıcılarının verdiği hizmet, sadece veri hatlarının kullandırılması ile internet erişimi sağlamak şeklinde olabileceği gibi, başkalarının hazırlamış olduğu içeriği kendi sunucularında depolama ve doğrudan bağlantılarını kullanarak bu içeriği internet üzerinden erişilebilir kılma gibi farklı derece ve içeriklerde olabilir¹⁹⁵. Ayrıca, e- posta, alan adı temini, sunucu kiralama ve web sayfası hazırlama gibi ek bilişim hizmetleri de sunabilmektedir¹⁹⁶. Ancak, internet servis sağlayıcısı olarak ifade edilebilmeleri için, internet bağlantısı sağlama hizmetini vermeleri gerekmektedir.

İnternet servis sağlayıcılarının hukuksal durumları ve nitelikleri konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüş, internet servis sağlayıcılarını basılmış bir eserin yayıncısı ve dağıtıcısı olarak ifade etmektedir. 5187 sayılı Basın Kanunu hükümleri, sadece basılmış eserler hakkında uygulama alanına sahiptir. Bu durum göz önüne alındığında internet ortamında yer alan web sayfası yayınları “basılmış eser” olarak ifade edilemez. Bu sebeple, internet servis sağlayıcıları bir eserin yayıncısı ve dağıtıcısı olarak kabul edilemez¹⁹⁷. Diğer bir görüş ise, internet servis sağlayıcılarını telgraf şirketlerine benzetmektedir. Telgraf şirketleri bir eşya

¹⁹³ Oğuz, s. 48; Sınar, s. 41; Sırabaşı, s. 141; Yıldız, s. 34

¹⁹⁴ Sırabaşı, s. 142

¹⁹⁵ Demir Önder, İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumluluğu, Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu, İzmir 2002, s.474; Sınar, s. 42; Soysal (İNT), s. 5; Yıldız, s. 41

¹⁹⁶ Akgün Kemal/Işıklı Hasibe/İnci Murat/Pekşirin Hülya, İnternet Yayıncılığı ve İnternet Servis Sağlayıcılarının Sorumlulukları, Genel Politikalar ve Düzenleme Önerileri; <http://www.Teknoturk.org/docking/yazilar> (E. T. 23.04.2013)

¹⁹⁷ Kendigelen Abuzer/Bozbel Savaş, Telif Hakları Açısından İnternette Veri Paylaşımı (Peer-to-Peer File Sharing), İnternet ve Hukuk, der. Yeşim M. Atamer, İstanbul 2004, s. 530

taşıyıcısı gibi düşünülmemekte ve bir yayıncıdan ziyade bir dağıtıcı olarak değerlendirildikleri için hukuksal ve cezai sorumluluklarının bulunmadığı yönünde görüş ileri sürülmektedir. İnternet servis sağlayıcıları içeriği iletmeden önce içerik hakkında bir bilgiye sahip olmadıkları için telgraf şirketlerine benzetilmekte; ancak telgraf şirketlerinin sorumluluktan bağımsız oldukları göz önüne alındığında bu benzetmenin çok da doğru olmadığı ifade edilmektedir¹⁹⁸. İnternet servis sağlayıcılarının hukuksal niteliği konusunda kesin bir görüş birliği bulunmamakla birlikte, haklı olarak hukuksal niteliklerinin verdikleri hizmetlere göre değişebileceği ifade edilmektedir¹⁹⁹.

Mevzuatımızda internet servis sağlayıcıları ile ilgili olarak 2001 yılına kadar herhangi bir düzenleme bulunmamaktaydı. 2001 yılına kadar herhangi bir özel prosedüre uymak gerekmeden Türk Ticaret Kanunu'na uygun olarak kurulmuş ticari işletmeler veya üniversiteler gibi ticari olmayan kuruluşlar tarafından bu hizmetler yürütülebiliyordu. 28.03.2001 gün ve 24356 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Telekomünikasyon Hizmetleri Yönetmeliği" ile servis sağlayıcıları yönünden Telekomünikasyon Kurumu'ndan²⁰⁰ mutlaka bir yetki belgesi alma zorunluluğu getirilmiştir.

Telekomünikasyon Hizmet Yönetmeliği de 26.08.2004 gün ve 25565 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Mülga Telekomünikasyon Hizmet ve Alt Yapılarına İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği" ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yönetmelik de 28.05.2009 gün ve 27241 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği" ile yürürlükten kaldırılmıştır. Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği'nin geçici 1. maddesine göre; "*Kablolu ve Kablosuz İnternet Servis Sağlayıcılığı kapsamında Kurumdan genel izin almak suretiyle kayıtlanmış olan işletmeciler, İnternet Servis Sağlayıcılığı için Kuruma bildirimde bulunmuş sayılırlar.*"

¹⁹⁸ **Özdilek Ali Osman (İnternet)**, İnternet ve Hukuk, İstanbul 2002, s. 99; **Yıldız**, s. 88

¹⁹⁹ **Yıldız**, s. 88

²⁰⁰ Telekomünikasyon Kurumunun şu anki adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumudur.

D. İnternet Erişim Sağlayıcıları

İnternet erişim sağlayıcıları kullanıcıların internet ağına erişmelerini sağlayan internet öznelere aittir. İnternet erişim sağlayıcıları, internet servis sağlayıcılarıyla aynı anlamda kullanılmakta; fakat, sadece internete erişim sağlama fonksiyonunu yerine getirmektedir. Bir başka ifadeyle, internet servis sağlayıcıları, sadece erişim hizmeti veriyor ise başkalarına ait bilgileri sunucularında barındırmıyorsa “dar ve teknik anlamda erişim sağlayıcısı” ismini almaktadır²⁰¹. İnternet erişim sağlayıcıları doğrudan internet bağlantısına sahip olmaktadır. İnternet erişim sağlayıcıları iki veya daha fazla içerik sağlayıcısının iletişimi için teknik yönden bir, elektronik bağlantı sağlayıp, iletişimde bulunmamakta; sadece, başkalarına ait içeriklere ulaşılmasına aracılık etmektedirler. Ayrıca, başkalarına ait bilgileri kendi sunucularında depolayarak bu bilgileri internet üzerinden erişilebilir kılma gibi bir hizmeti bulunmamaktadır²⁰². Türkiye’deki internet servis sağlayıcılarına örnek olarak, Superonline, TTNET verilebilir.

Mevzuatımıza baktığımızda 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” un 2.e maddesine göre; “*Erişim sağlayıcı: Kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişileri*” ifade eder. 24.10.2007 gün ve 26680 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılarına ve Yer Sağlayıcılarına Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre ise, internet erişim sağlayıcısı olabilmek için sermaye şirketi olma şartı aranmaktadır. Bu itibarla, sermaye şirketi olmayan kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler erişim sağlayıcı olamaz. Kanun erişim sağlayıcılarının gerçek veya tüzel kişi olabileceğini ifade etmekle beraber, Yönetmelikte getirilen bu hükümle kanun maddesi daraltılmıştır ve gerçek kişilerin erişim sağlayıcısı olmasının önü tamamen kesilmiştir. 26680 sayılı Yönetmelikte internet servis sağlayıcılarının

²⁰¹ Yıldız, s. 89

²⁰² Güran ve diğerleri, s. 21; Günaydın, s. 29

erişim sağlayıcılığı faaliyetinde de bulunmak istemeleri halinde, bunun için ayrıca idareden izin almalarına gerek olmadığı belirtilmiştir.

5651 sayılı Kanun'un 6. maddesinde internet erişim sağlayıcılarının yükümlülükleri ifade edilmiştir. Bu maddeye göre erişim sağlayıcı;

a) Herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten, bu Kanun hükümlerine uygun olarak haberdar edilmesi halinde ve teknik olarak engelleme imkânı bulunduğu ölçüde erişimi engellemekle,

b) Sağladığı hizmetlere ilişkin, yönetmelikte belirtilen trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla,

c) Faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce durumu Kuruma, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek ve trafik bilgilerine ilişkin kayıtları yönetmelikte belirtilen esas ve usûllere uygun olarak Kuruma teslim etmekle, yükümlüdür.

30.11.2007 tarih ve 26716 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" in 8. maddesi 5651 sayılı Kanununun 6.maddesindeki yükümlülüklerle ek olarak internet erişim sağlayıcısına aşağıdaki yükümlülükleri getirmiştir:

- Faaliyete başlamasından itibaren her ay düzenli olarak, her erişim yönetimine ilişkin kullanacağı erişim numaralarını ve toptan hizmet verdiği abonelere ilişkin bilgileri Başkanlığa göndermek,
- Başkanlık ile aralarındaki bağlantıdan erişimi engellenecek adreslere ilişkin gönderilecek bilgileri kendi sistemlerinde derhal uygulanabilmesi için,

gerekli olan donanım ve yazılımı kurarak lazım olan düzenlemeleri yapmakla,

- Kullanıcılarına vekil sunucu hizmeti sunuyor ise; vekil sunucu trafik bilgisini bir yıl saklamakla, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerlerini zaman damgası ile birlikte muhafaza etmek ve gizliliğini temin etmekle yükümlüdür.

E. İnternet İçerik Sağlayıcıları

İnternet içerik sağlayıcıları, bir bilgi veya belgeyi internet ortamında yayımlanacak şekilde düzenleyen; diğer bir deyişle, internetteki bir yayının içeriğini hazırlayan, bilgiyi üreten gerçek veya tüzel kişilerdir²⁰³. Daha başka bir anlatımla, internet ortamında sunulan bilgi, yazı, fotoğraf gibi içerikleri sağlayanları ifade etmektedir. Bu bakımdan içerik sağlayıcıları çok uluslu şirketlerden bireylere kadar çok geniş bir kategoriye oluşturmaktadır²⁰⁴. 5651 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre; *“İçerik sağlayıcı: İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi ve veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzelkişileri ifade eder”*. Bir web sayfasını hazırlayan veya internette indirme yoluyla elde edilebilecek bilgileri hazırlayıp bunu internet ortamına yükleyenler, internet ortamında erişilebilen sunucular da içerik sağlayıcıdır²⁰⁵. İçerik sağlayıcılar, forumlarda başkaları tarafından gönderilen iletileri yazabilme ve gerek gördüğünde kendisine ait iletileri silebilme olanağına da sahip bulunmaktadır²⁰⁶.

5651 sayılı Kanun'un 4. maddesinde ve 26716 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'in 6. maddesinde içerik sağlayıcılarının sorumluluğu ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre;

²⁰³ Demir, s.3; Günaydın, s. 30; Özel, s. 156; Sınar, s.41, Yıldız, s. 89

²⁰⁴ Özel, s. 157

²⁰⁵ Güran ve diğerleri, s. 21; Özel, s. 157

²⁰⁶ Sınar, s. 43

“İçerik sağlayıcı, İnternet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur.

İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise, genel hükümlere göre sorumlu olur.”

F. İnternet Yer Sağlayıcısı (Host)

Host kelime anlamı olarak barındırmak anlamına gelmektedir. İnternet ortamında ise, host ağa bağlı bilgisayarlardan sunucu hizmeti gören ana bilgisayarı ifade etmektedir²⁰⁷. Host, internet yoluyla erişim sağlanabilen dijital bir depo, web sayfalarının sanal ortamda barındırıldığı yerdir²⁰⁸. Sunucularda olduğu gibi yazılımları, metin belgelerini, grafikler gibi dijital bilgileri bünyesinde barındıran internet servis sağlayıcısı da host olarak ifade edilmektedir²⁰⁹.

Hosting ise, internet ağına sunulan web sayfalarına alan adları²¹⁰ yolu ile ulaşılması sırasında web sayfasını kendi bilgisayarında barındırarak alan adının ilgili sayfaya yönlendirilerek ilgili sayfaya ulaşılmasını sağlayan hizmete verilen addır²¹¹. Hosting hizmetleri, yani barındırma hizmetleri internet servis sağlayıcılarının yoğun bir şekilde uğraştıkları bilişim hizmet grubudur²¹². Bu itibarla, bir internet servis sağlayıcısı abonesine ait bir web sayfasını kendi bilgisayarında saklayıp, buraya internette erişim imkanı sağladığında bir hosting faaliyetinde bulunmuş olmaktadır.

²⁰⁷ Soysal (İNT), s. 6

²⁰⁸ Özel, s. 157

²⁰⁹ Sırabaşı, s. 145

²¹⁰ Alan adları (domain names) internette ağa bağlı bilgisayarları tanımlamaya yarayan ve internet protokol numaralarına yapılan yönlendirmeye dayalı olarak çalışan alan adları sisteminin ana unsuruna verilen isimdir. Bu konuyla ilgili ayrıntılı açıklamalar sonraki bölümlerde yapılacaktır.

²¹¹ Soysal (İNT), s. 13

²¹² Güran ve diğerleri, s. 21; Sırabaşı, s. 145; Yıldız, s. 92

Host sahipleri depoladıkları bilginin tümüne sahip olabilir veya onu kontrol edebilir. Hostlar kendi materyallerini depolayabildikleri gibi başkası yararına ücretli veya ücretsiz olarak da materyal depolayabilmektedir²¹³. Host sahibi materyalin hosta depolanması sırasında aktif rol üstlenebilir. Örneğin; web sayfası hazırlanması host sahibi materyalin hosta depolanması aşamasında depolama alanı tedarik etmekten başka hiçbir kontrol imkanına sahip bulunmayabilir²¹⁴.

Hosting 5651 sayılı Kanunda yer sağlayıcı olarak ifade edilmiştir. 5651 sayılı Kanunun 2/1-m maddesine göre; “*Yer sağlayıcı: Hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişileri*” olarak tanımlanmıştır. 5651 sayılı Kanunun “Yer Sağlayıcıların Yükümlülükleri” başlıklı 5. maddesinde yer sağlayıcılarının yükümlülükleri aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

“Yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir.”

Yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içerikten, ceza sorumluluğu ile ilgili hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu Kanunun 8 inci ve 9 uncu maddelerine göre haberdar edilmesi halinde ve teknik olarak imkân bulunduğu ölçüde hukuka aykırı içeriği yayından kaldırmakla yükümlüdür.”

26716 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği’in 7. maddesinde kanundaki yükümlülüğe ek olarak iki yükümlülük daha getirilmiştir. Yönetmeliğinin ilgili 7. maddesine göre, “*Sunucu barındırma hizmeti dahil, yer sağlamakla ilgili hizmetlerinde yönetmeliğin (a) bendindeki hükümlere uymakla,*

²¹³ Özel, s. 150

²¹⁴ Özel, s. 158

Yer sağlayıcı trafik bilgisini altı ay saklamakla, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerlerini zaman damgası ile birlikte saklamak ve gizliliğini temin etmekle yükümlüdür.”

G. Sunucu(Server)

Sunucu(server) belli bir kapasitesi olan, dijital bilgileri kapasiteleri oranında depo ederek bir ağ üzerindeki diğer bilgisayarlara hizmet sağlayan bilgisayarlar veya programlardır²¹⁵. Bir ana bilgisayar olarak da düşünebileceğimiz server bir veya birden çok ağa bağlanabilen bir makine olarak da belirtilebilir²¹⁶. Sunucular aynı zamanda internet servis sağlayıcısı değilse bir internet servis sağlayıcısından destek almaktadır. İnternet servis sağlayıcıları da üstlendikleri hizmetleri yerine getirebilmek için sunucuları kullanırlar²¹⁷. İnternet servis sağlayıcıları çoğu kez sunucu olarak da hizmet vermektedir. Sunucular da aynı zamanda internet bağlantısını gerçekleştirebiliyorsa, artık internet servis sağlayıcısı konumunda olur²¹⁸.

Sunucunun önemi internette yayımlanan bilgilerin server üzerinden yayınlanmakta olmasıdır. Özel kişiler ve kamu kurum ve kuruluşları da kendi yerel serverlarını kullanarak yine kendilerine ait bilgileri saklayabilirler²¹⁹.

H. Usenet İşleteni

Usenet, on binlerce haber grubunu bünyesinde barındıran, bu haber gruplarının alt gruplara onların da daha alt seviyedeki gruplara ayrıldığı ve dünya üzerinde milyonlarca ağ kullanıcısının birbirlerine çeşitli konularda haberler, yazılar

²¹⁵ Yılmaz, s. 52

²¹⁶ Sırabaşı, s. 143

²¹⁷ Oğuz, s. 53.

²¹⁸ Güran ve diğerleri, s. 20

²¹⁹ Soysal (İNT), s. 6

gönderdiği bir tartışma platformudur²²⁰. Üyeler bir konuda ileti göndermek istediklerinde iletiler haber grubundan sorumlu olan işletene gönderilmektedir²²¹. Usenet işleteni kendisine gelen bu iletileri o haber grubunun amacına uygun olup olmadığı, suç unsuru taşıyıp taşımadığı yönünden denetlemektedir. Bu denetim sonucunda herhangi bir sorun bulunmuyorsa işleten bu iletileri grup üyelerine topluca göndermektedir. Usenet işleteni sorumluluğu altındaki serverlara bağlı haber gruplarına gönderilen mesajlar suç unsuru taşıyorsa bu mesajlara ulaşılmasını önleme yükümlülüğü altındadır²²².

§ 4. İnternette Gerçekleşen Kişilik Hakkı İhlâlleri

I. Genel Olarak

İnternet bir iletişim aracı olarak insanları daha önce hiç olmadığı kadar birbirine yakınlaştırarak bağlamış, adeta aralarındaki mesafeleri kaldırmıştır. İnternetin herhangi bir kişiye veya kuruma ait olmayan bir yapısının bulunması, sansürden uzak bir iletişim ortamı olarak topluma hizmet sunması nedeniyle gereksiz yasal ve teknik düzenlemelerle gelişim hızının kısıtlanması istenmemektedir. İnternetin çok kısa bir sürede çok geniş bir kullanım alanına yayılmasına rağmen, ciddi bir yönetim ve denetim altına alınmaması, onun belli ölçülerde de olsa kontrol altına alınması yönünde düşüncelerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur²²³. İnternet “düşünce ve ifade hürriyetinin” ve bu hürriyetin bir uzantısı olan “iletişim hürriyetinin” en yoğun olarak gerçekleştiği ortamların başında gelmektedir.

Modern teknoloji, internet gibi son yeniliklerini topluma sunmuş, bu bilgi ve iletişim teknolojilerine özgü yeniliklerin ortaya çıkarabileceği hukuksal sorunlara

²²⁰ Kırçova/Öztürk, s.11; Oğuz, s. 55; Sırabaşı, s. 146;

²²¹ Oğuz, s. 55; Sınar, s. 42; Sırabaşı, s. 146

²²² İnan, s. 37; Sırabaşı, s. 146; Yıldız, s. 103

²²³ Güran ve diğerleri, s.14; Sözer, s.16

çözümler bulunması için sahneyi hukukçulara bırakmıştır²²⁴. Günümüzde internet uluslararası düzenlemelerde de yeni bir hukuk alanı olarak görülmektedir²²⁵. İnternet hukuku, internet kavramı ve internet kullanımı ile hukukun kesiştiği durumları bir bütün olarak ifade eden kavram olarak görülmektedir²²⁶. İnterneti işleten, denetleyen bir merkezî otoritenin olmaması, bir bilgisayar ve modeme sahip olmak şartıyla herhangi bir kişiden veya kurumdan izin alınmadan bu ağa bağlanılabilmesi internetin kesinlikle hukuksuz bir alan olduğu anlamına gelmez. İnternet mutlaka belirli kurallardan oluşan hukuksal düzen içine yerleştirilerek varlığını ve gelişimini sürdürecektir²²⁷. Bir özgürlük ortamı olan internetle ilgili olarak getirilecek düzenlemelerin internete zarar verecek, önünü kesecek nitelikte olmayacağı, internete kolaylıklar getirecek nitelikte olacağına insanlar ikna edilmelidir²²⁸. Kısıtlayıcı, sansürleyici değil; düzenleyici, yol gösterici hukuksal düzenlemelerle birlikte çağımızı simgeleyen bu kavramın, herkese açık tutulmasını sağlayan teknik ve yönetsel düzenlemelerin yapılması gerekir²²⁹.

İnternetle ilgili yapılacak düzenlemelerin internetin evrensel yapısı dikkate alınarak hazırlanması zorunludur²³⁰. İnternetin coğrafi sınırları aşan özelliğinden dolayı etkili bir hukuksal düzenlemeye konu yapılabilmesi için uluslararası işbirliği zorunludur. İnternet üzerinde gerçekleşen ihlaller dünyanın farklı noktalarında ve farklı hukuk sistemlerine sahip ülkelerin egemenlik yetkisi altında olabilmektedir. İnternet ortamını tek bir devlet kontrol edemez ve düzenleyemez²³¹. Ülkeler bu alanla ilgili düzenlemeler yaparken mutlaka birlikte hareket etmek zorundadır.

²²⁴ **Keser L. Berber**, Şekil ve Dijital İmza, Noterlik Hukuku Araştırma Enstitüsü Vakfı, Ankara 2001, s. 1

²²⁵ **Memiş Tekin (Haksız Rekabet)**, İnternet Ortamında Haksız Rekabet Halleri ve Türk Hukuku, İnternet ve Hukuk, der. Yeşim M. Atamer, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2004, s. 100

²²⁶ **İnan Emrehan**, İnternette Sözleşmenin Kurulması, İstanbul 2005, s. 23

²²⁷ **Sınar**, s. 51

²²⁸ **Hatice Akıncı/Ahç A. Emre/Er Cüneyt' in Tebliği**, İnternet ve Hukuk, der. Yeşim M. Atamer, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2004, s. 274; **Yıldız**, s. 204

²²⁹ **Güran ve diğerleri**, s. 16

²³⁰ **Sınar**, s. 49; **Yıldız**, s. 127

²³¹ **Yıldız**, s. 19

İnternetin ortaya çıkardığı hukuksal sorunlara mevcut hukuk kuralları çerçevesinde büyük ölçüde çözüm bulmak mümkündür; ancak, bazı durumlarda yürürlükteki hukuk kuralları internet olgusu ve yarattığı özgün hukuksal sorunlar karşısında yetersiz kalmaktadır. İnternetin ortaya çıkardığı hukuksal sorunların mevcut pozitif düzenlemelerle çözülebilmesi daha çok özel hukuk alanına özgü bir durumdur²³². Mevcut düzenlemelerin yeterli olmadığı hallerde tamamlayıcı yeni hükümler eklemek, bunun mümkün olmadığı hallerde de bağımsız hukuksal düzenlemeler yapmak yerinde olacaktır.

İnternet hukukunda en çok üzerinde durulan konulardan birisi de internet ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleridir. İnternetin kullanıcılarına sağladığı serbesti ortamı kullanıcıların başkalarının kişilik haklarına müdahalede bulunmasının temel sebebidir. İnternet ortamında kişilik haklarının ihlâl edilmesinin önemli bir diğer nedeni de kişilik haklarını ihlal eden kişinin çoğu zaman eylemini gerçekleştirdikten sonra kendisini kolayca gizleyebilmesidir²³³. Fail internet ortamında eylemini başka hiçbir ortamda olmadığı kadar rahat bir şekilde gerçekleştirmektedir. Keza, internet ortamında kişilik haklarına saldırıda bulduktan sonra kaçmak, gerçek hayatta kişilik haklarına saldırıp kaçmaktan daha kolaydır²³⁴. Failin belirlenmesindeki güçlüğü paralel olarak internetin uluslararası boyutu göz önünde bulundurulduğunda yetkili mahkemenin belirlenmesi, uygulanacak hukukun belirlenmesi gibi sorunlar da ortaya çıkmaktadır²³⁵. Buna bağlı olarak faile etkili bir yaptırım uygulanması da mümkün olmamaktadır. Örneğin, 5651 sayılı Kanuna göre web sitesine erişimin engellenmesini gerektirecek bir yayın yapıldığında Türkiye dışında yayın yapan web sitesine Türkiye'den erişim engellenebilmektedir. Ancak bu durum çoğu kez Türkiye' deki internet kullanıcılarının cezalandırılması anlamına gelmektedir. Örneğin, www.youtube.com adlı web sitesinin peygamberlere, kutsal kitaplara, Atatürk' e hakaretimiz ifadelerin

²³² **Güran ve diğerleri**, s. 15; **Smar**, s. 45

²³³ **Oğuz**, s. 56

²³⁴ **Oğuz**, s. 57

²³⁵ **Güran ve diğerleri**, s. 49

yer aldığı videolar içermesi nedeniyle bu siteye Türkiye’ den erişim bir süreliğine engellenmişti.

İnternet ortamında kişilik haklarını ihlâl eden kişi psikolojik olarak bir çeşit yanıltıcı mesafe ve gerçek dışı samimiyyetin etkisiyle hareket etse de ardında IP adresini veya bir internet kafedeki bilgisayarı kullanmışsa yasal zorunluluk nedeniyle orada bulundurulması gereken güvenlik kamerası kayıtlarını bırakmaktadır. Tüm bunlara rağmen, internet konusunda uzmanlaşmış failer (hacker, cracker gibi) IP adreslerini, kendilerine ulaşılmasını sağlayacak diğer bilgileri gizleyebilmektedir²³⁶. İnternet aracılığıyla gerçekleştirilen kişilik hakkı ihlâllerinde failin esasında internet değil, somut ve gerçek bir kişi olduğu unutulmamalıdır.

İnternet yoluyla gerçekleşen kişilik haklarının ihlâli türleri sınırlı sayıda değildir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak internet aracılığıyla kişilik haklarının ihlâli karşımıza değişik şekillerde çıkmakta; yaşanan süreçlerde her geçen gün yeni ihlâl türleri oluşmaktadır. Teknolojik gelişmelerin yanı sıra kişilik haklarını oluşturan kişisel değerler ise, zamana göre farklılık gösterdiği için internet ortamında gerçekleşen kişilik haklarının ihlâli türleri zamana göre de farklılıklar göstermektedir²³⁷.

İnternet ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlâllerine uygulanacak hükümler TMK ve TBK’ nun kişilik haklarının korunması ilişkin genel hükümleridir. TMK ve TBK’ nun kişilik haklarının korunmasına ilişkin hükümleri, kişilik hakkı ihlâlleri hangi araçlarla ve hangi ortamda gerçekleşirse gerçekleşsin sonuçta uygulama alanı bulacaktır²³⁸.

²³⁶ Oğuz, s. 57

²³⁷ Doğan (İnternette Şahsiyet), s. 3

²³⁸ Özel, s. 168

II. Alan Adı Açısından Kişilik Hakkı İhlalleri

A. Genel Olarak Alan Adları

İnternet ortamında iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için internet ortamına veri sağlayan bilgisayarların bir isim taşıması zorunludur. Nasıl ki gerçek ve tüzel kişilerin bir ismi varsa internet ağına bağlı ve ağa veri sağlayan bilgisayarların da birbirlerinden ayırt edilebilmesi için isimlerinin bulunması gerekir. Aksi halde hangi bilgisayar ile iletişime geçildiği belirlenemez ve kargaşa doğar.

İnternet ağı üzerinde bulunan her bilgisayarın sadece kendisine ait adresi vardır. Buna “internet adresi” denir²³⁹. Bu adres sayesinde bir bilgisayardan diğerine bilgi aktarımı mümkün olmaktadır. Bir bilgisayarın internet alan adı ağın adını ve kendi adını içeren birtakım ifadelerden oluşmaktadır. Örneğin, www.ankara.edu.tr adresine baktığımızda, bu bilgisayarın Türkiye’ de bir eğitim kurumuna ait olduğu bilinir.

Dünyada internet adreslerinin tanımlanması; IP (*Internet Protokol*) ismi verilen sayısal verilerle sağlanmaktaydı. İnternetteki her web sitesinin kendisine özel IP adresi vardır. IP adresleri telefon numaralarında olduğu gibi dört haneli ve araları (.) ile ayrılmış sayısal dizinlerden oluşmaktadır²⁴⁰. Örneğin, 194.128.213.5 bir IP adresidir. Kullanıcıların IP adreslerini akılda tutmaları zor olduğu için, bu sayısal adresin yerini sembol veya harflerden oluşan www.ankara.edu.tr gibi alan adları almaktadır. Alan adları, birtakım sayısal dizinlerden oluşan ve IP adresi olarak

²³⁹ **MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü**, Bilgisayar El Kitabı, 2003, s. 1 (<http://egitek.meb.gov.tr>) (E. T. 23.04.2013); **Waelde, Charlotte**, Trade Marks and Domain Names. There’ s a Lot in a Name, Law&the Internet, der. Edwards, Lilian/Waelde, Charlotte, Law&the Internet, Oxford 2000, s. 134

²⁴⁰ **Black, William**, The Domain Name System, Law&the Internet, der. Edwards, Lilian/Waelde, Charlotte, Law&the Internet, Oxford 2000, s. 125

bilinen serverların internet üzerinden birbirlerini tanımalarına yarayan adresin kullanıcıların anlayabileceği şeklidir²⁴¹.

Alan adları internet üzerinde web sitelerine ulaşmak için kullanılan ve web sitelerinin birbirlerinden ayırt edilmesine yarayan erişim adresleridir²⁴². İnternet ortamında bir bilgisayarla iletişime geçmek ve o bilgisayardaki bilgilere erişmek isteyen kimsenin o bilgisayarın adını bilmesi ve eksiksiz bir biçimde yazması gerekir. Alan adları sistemi kullanıcıların interneti kolay kullanmalarını sağlayan bir fonksiyona sahiptir; ancak tek fonksiyonu bu değildir. Alan adları duruma göre marka ve adın korunmasından da yararlanabilmektedir²⁴³. Zira, bu adres sadece internet servisi sağlayan bilgisayarı değil; aynı zamanda, bunun arkasındaki kişi veya firmaları da teşhis etmeye yarar.

Bir kişinin, firmanın veya ürünün adı alan adını yalnız başına oluşturmak için yeterli değildir. Örneğin, “galatasaray” adını içeren bir alan adı oluşturulmak isteniyorsa bu ada bir takım eklemelerin yapılması gerekir. Alan adı en az iki kısımdan oluşmak zorundadır: “birinci derece alan adı (*top level domain-TLD*)” ve “ikinci derece alan ismi (*second level domain-SLD*)”²⁴⁴. Örneğin, www.google.com alan adında “com” ibaresi birinci derece alan adıdır, “google” ibaresi ise, ikinci derece alan adıdır. Birinci derece alan adları sınırlı sayıdadır²⁴⁵. Her birinci derece alan adı için sınırsız sayıda ikinci derece alan adı olabilir; ancak, her ikinci derece alan adı için sadece belirli bir birinci derece alan adı vardır. Alan adlarının temel özelliği, kaydedilen bir alan adının bir kez daha kaydının yapılamamasıdır²⁴⁶. Bir

²⁴¹ **Alrahmani Mohammed**, Internet Domain Names Interrelationship With Other Legal Rights: Israeli and Palestinian Perspectives, The Second International Conference on Legal, Security and Privacy Issues in Information Technologies (LSPI), China 2007, Cyberlaw Security and Privacy, ed. Sylvia Mercado Kierkegaard, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2007, s. 121; **Black**, s. 125; **Kırçova/Öztürk**, s. 47

²⁴² **Alrahmani**, s. 121; **Sırabaşı**, s. 174

²⁴³ **Yıldırım Mustafa Fadıl (Alan İsimleri)**, İnternet Alan İsimlerini Tescil Eden Kuruluşların Sorumluluğu, Prof. Dr. Fahiman Tekil’ in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 685

²⁴⁴ **Alrahmani**, s. 121; **Black** s. 125; **Işıklı**, s. 11

²⁴⁵ **Black** s. 126

²⁴⁶ **Memiş Tekin (Cins İsimler)**, İnternette Cins ve Meslek İsimlerinin Alan İsmi Olarak Kullanılması ve Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar, AÜEHFD, y.2000, C.4, S.1/2, s. 466

başka deyişle alan adlarında teklik ilkesi geçerlidir ve bir alan adı sadece bir kez alınıp, kullanılabilir²⁴⁷. Bu ilke “önce gelen alır” yani “first come first served” şeklinde tanımlanmaktadır²⁴⁸. Buna karşın, bir kişi veya kuruluş birden fazla alan adı kaydettirebilir²⁴⁹. Sayısal ad yerine, kişi, firma veya ürün adlarının alan adı olarak kullanılması kolaylıklar sağlamaktadır; ancak, bir alan adının teknik olarak bir kez verilebilmesi, bu sistemle ilgili olarak ortaya çıkan hukuki sorunların temelini oluşturmaktadır. İnternet alan adlarıyla ilgili ortaya çıkan sorunların çözümü için çeşitli kurum ve kuruluşların bulunması ve bu kuruluşların alan adlarının verilmesinde uyması gereken bazı kuralların olması zorunludur. Bu işlevi Amerika Birleşik Devletlerinde “İnternet Organizasyonları Federasyonu” (ISOC=*Internet Society*) ve Federal Ağ Konseyi bünyesindeki IANA (*Internet Assigned Numbers Authority*) kuruluşu, İngiltere’ de NOMİNET UK (*The UK Top Level Domain Manager*=Birleşik Krallık Birinci Derece Alan Adı Yöneticisi) yerine getirmiştir²⁵⁰. 1998’ den sonra bu görev ICANN (*Internet Corporation For Assigned Names and Numbers*=*İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu*)’ a devredilmiştir.

Bugün kullanılan TLD sınıflandırması ARPANET’ e kadar dayanmaktadır. 1995’ e kadar TLD’ leri kaydettirmek ücretsiz iken 1995’ ten sonra NSI adlı alan adlarını kaydetmeye yetkili kuruluş tarafından ücret alınmaya başlanmıştır. Bundan duyulan rahatsızlıklar sonucunda, alan adları sisteminin tekel yapısı değiştirilmiş olup artık günümüzde dünyada faaliyet gösteren birçok sunucu alan adlarının kaydını almaktadır²⁵¹. Bugün bir kişi veya kuruluş internet üzerinden alan adı kaydı

²⁴⁷ Kırçova/Öztürk, s. 47

²⁴⁸ Tüm dünyada alan adlarının tahsisinde genellikle “ilk gelen alır” ilkesi geçerlidir. Alan adı tahsisinin bu tür prosedüre bağlanması internetin özgürlükçü yapısına uymadığı ve ticari şirketlerin zarara uğramasına sebep olabildiği gerekçesiyle eleştirilmektedir.

²⁴⁹ Nomer, 399

²⁵⁰ NOMİNET UK ve Birleşik Krallık’ daki alan adı sistemi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Black**, s. 127. Avrupa Birliği ülkeleri arasında alan adlarının tescili hususunda ortak bir uygulama bulunmamaktadır. Örneğin, Almanya’ da başvuru ve tescil işlemleri tamamen elektronik ortamda yapılmaktadır. Fransa’ da başvuru bilgileri e-posta yoluyla iletilmekte, tescil için gerekli bilgi ve belgelerin posta yoluyla gönderilmesi gerekmektedir. İtalya, Hollanda, Belçika gibi ülkelerde alan adı tescilleri özel tescil makamları tarafından yapılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Bozbel**, s. 30 vd.

²⁵¹ Öngören, s. 182

yaptırmak istiyorsa iki seçeneğe sahip bulunmaktadır²⁵². Bunlardan birincisi, kendi ülkesinin alan adı uzantısı ile alan adı sahibi olmasıdır. Ülke kodu birinci derece alan adları yaklaşık 250 ülke kodundan oluşan adlandırma sistemine dayanmaktadır²⁵³. Örneğin, Türkiye “tr”, İngiltere “uk”, uzantılı alan adları verebilir. İkinci seçenek ise, ABD’ de yetkili kuruluşlar olan INTERNIC veya NSI’ dan alan adı alınmasıdır.

Dünyada alan adları sisteminin yönetimi ICANN tarafından gerçekleştirilmektedir²⁵⁴. ICANN internetin istikrarını sağlamak, rekabeti tesis etmek, küresel internet toplumunun geniş temsilini sağlamak ve politikaları uzlaşma temelinde koordine etmek amaçlarına hizmet etmek üzere oluşturulmuş; iş dünyası teknik, akademik ve kullanıcı gruplarının geniş katılımıyla oluşturulmuş kâr amacı gütmeyen bir özel bilişim sektörü kuruluşudur²⁵⁵. ICANN internet alan adları sisteminin teknik yönetimini, IP adres alanlarının tahsisini, protokol parametrelerinin belirlenmesini, internet ana servis sağlayıcısı sisteminin idaresini koordine etmekle görevlendirilmiştir²⁵⁶. Her ülkede bu görevi yerine getirmekle görevli olan kuruluşlar alan adları konusundaki politikayı ICANN tarafından bildirilen genel çerçeve içerisinde belirlemektedir²⁵⁷.

Günümüzde alan adları IP adresinin yerine kullanılması dolayısıyla kullanıcılara sağladığı kolaylıkların ötesinde kişi ve kuruluşların âdeta kimliklerini ortaya koymaktadır. Bir kurum hakkında bilgi sahibi olmak isteyen internet kullanıcıları öncelikle kişinin veya kurumun web sitesini ziyaret etmektedir. Bu itibarla internet kullanıcıları bakımından alan adının işlevi şirket, kurum,

²⁵² Topaloğlu, s. 155

²⁵³ Memiş (Cins İsimleri), s. 464

²⁵⁴ <http://www.icann.org> (E. T. 23.04.2013)

²⁵⁵ Işıklı, s. 27

²⁵⁶ ICANN ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Bozbel Savaş (Alan Adları)**, İnternet Alan Adlarının Korunmasında ICANN Tahkim Usulü, Ankara 2006, s. 90 v.d.

²⁵⁷ Yıldırım, s. 689

organizasyon veya bireylerin internet ortamındaki hem adı hem de adresleri olarak ifade edilebilir²⁵⁸.

İnternet sayesinde dünyanın dört tarafındaki insanlara ulaşabilme imkânı doğmuş; şirketler ürünlerini dünyanın dört bir tarafına pazarlama imkânına kavuşmuş ve böylelikle internet kullanıcıları firmaların potansiyel müşterisi haline gelmiştir. Birçok ticari işletme kendisine ait web sitesi oluşturarak hem reklâmını yapmakta hem de mal ve hizmetlerini internet aracılığıyla pazarlamaktadır²⁵⁹. Müşteriler bir mal veya hizmeti satın almak istediklerinde, öncelikle mal veya hizmeti arz eden kişi veya kuruluşların web sitelerini ziyaret etmekte; daha sonra da o mal veya hizmeti satın alıp-almama konusunda karar vermektedir. Ayrıca, internet üzerinden web siteleri aracılığıyla mal veya hizmet arz edip, bunun dışında fiziki bir ortamda -örneğin, bir mağazada- faaliyet göstermeyen kişi veya kuruluşlar da bulunmaktadır²⁶⁰.

Bazı durumlarda alan adları ile marka hakkına tecavüz söz konusu olabilmektedir²⁶¹. İnternetin her alanda olduğu gibi ticari hayatta da kullanılmaya başlanması alan adları ile ilişkili olarak marka hakkı ihlallerini gündeme getirmiştir. Marka, bir işletmenin mal ve hizmetlerini diğerlerinden ayıran işarettir²⁶². Markalar kelime, harf, sayı, grafik sunumları, renklerden oluşabilir. Alan adları harf ve sayılardan oluşabilir; grafik veya renklerin alan adı olarak kullanılması ise mümkün değildir. Bu nedenle, markaların yalnızca harf ve sayı içeren kısmı alan adlarına karşı korunacaktır²⁶³. Markalar ve alan adlarının uyumsuzluklara konu olmasının temel

²⁵⁸ Nomer, s. 400

²⁵⁹ Memiş Tekin (Rapor), İnternette Alan İsimleri Uyuşmazlıklarına Çözüm Arayışları ve WIPO Ara Raporu, MHB, Prof. Dr. Aysel Çelikel'e Armağan, y.1999-2000, S. 1-2, İstanbul 2001, s. 516

²⁶⁰ Örneğin, EBay başlangıçta yalnızca gerçek kişiler arasında açık arttırma yoluyla mal alım satımına yönelik olarak kurulmuş iken zamanla milyonlarca kişiye hitap eden business-to-consumer pazarlama şekline dönüşmüştür.

²⁶¹ Alrahmani, s. 129; Waelde, s. 133

²⁶² Arkan Sabih, Marka Hukuku, C.1, Ankara, 1997, s. 35. TRIPS' in 15. maddesinde marka, "bir işletmenin mal veya hizmetlerini diğer işletmelerin mal ve hizmetlerinden ayıran herhangi bir işaret veya işaretler kombinasyonu" olarak tanımlanmıştır.

²⁶³ Topaloğlu, s. 157

sebebi, alan adlarının kesinlikle “tek ve benzersiz”, markaların ise nisbi olarak benzersiz olmasıdır²⁶⁴.

Markanın tescil edilmesiyle özel koruma imkanları söz konusu olmaktadır. Marka hukuku koruması ticari amaçlı kullanımları kapsar. Özel kişilerin ticari amaç gütmeksizin belirli bir markayı alan adı olarak kullanmasına Türk hukuk sistemi açısından engel olunamaz²⁶⁵. Bu durum bazı kişilerin ünlü markaları internet alan adı olarak kaydettirip, daha sonradan bunları gerçek marka sahiplerine fahiş fiyatlarla satıp haksız kazanç elde edebilmelerine imkân tanımaktadır²⁶⁶. Örneğin, bir gazeteci makalelerini internet üzerinden yayınlamak için “mcdonalds.com” alana adını kaydettirip, Mcdonalds şirketler zincirine bir okula yüklü miktarda bağış yapması karşılığında devretmiştir²⁶⁷. Bir başka örnekte, “vakkorama.com” ve “vakkorama.net” alan adları Esat İst adlı İstanbul’ da oturan bir kişi tarafından tescil ettirilmiştir. Bunun üzerine Vakko Holding bu kişi aleyhine UDRP(*Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy=tek Tip Alan Adı Uyuşmazlık Çözüm Politikası*) korumasından yararlanmak için dava açmıştır. Dava sonucunda verilen kararda davacının markası ile aynı olan alan adının karıştırma tehlikesi yarattığını, tescil edilen alan adının 20.000 USD karşılığı davacıya teklif edilmesinin, tescil ve kullanmanın kötü niyetli olduğunu gösterdiğinden bahisle, adı geçen alan adlarının davacıya devrine karar vermiştir²⁶⁸.

Alan adlarının tescili ve kullanılması başka kişi veya kuruluşların faaliyet gösterdikleri ad ile aynı ise veya büyük ölçüde benzerlik göstermekte ise haksız

²⁶⁴ **Alrahmani**, s. 129; **İzmirli Ayhan Lale**, Avrupa Birliği ve Türk Hukuklarına Göre İnternet Ortamında Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ve Korunması, Ankara 2012, s. 194

²⁶⁵ **Memiş Tekin (Alan İsmi)**, Alan İsmi Etrafında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar”, Bilişim Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji ve Hukukta Etkiler Sempozyumu, Ankara 2001, s. 206. Birleşik Krallık’ daki durum için bkz. **Waelde**, s. 135

²⁶⁶ **Alrahmani**, s. 130; Alan adları ile marka hakkına tecavüz konusunda Birleşik Krallık’ daki durumla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Waelde** s. 135 vd. Siber işgalciler markaların yanı sıra özel kişilere ait isimleri de alan adı olarak kaydettirebilmektedir. Özellikle ünlü sporcuların, şarkıcıların, politikacıların adlarını alan adı olarak tescil ettirip, daha sonra bu kişilerin yüksek meblağlar ödeyerek alan adını satın almasını beklemektedirler.

²⁶⁷ **Topaloğlu**, s. 156

²⁶⁸ **Bozbel (Alan Adları)**, s. 94

rekabete yol açabilmektedir. Özellikle, tescil edilmemiş markaların, işletme adının, ticaret unvanının hak sahibi olmayan üçüncü kişiler tarafından alan adı olarak tescil edilip, kullanılmasına haksız rekabet hükümlerince engel olunabilir²⁶⁹. “*Domain Name Grabbing*” denilen ünlü markaların adlarını alan adı olarak kaydettirip, gerçek sahiplerine satmaya çalışanlara karşı da haksız rekabet hükümleri uygulanabilir²⁷⁰. Yukarıda belirttiğimiz örnekteki gazeteci “mcdonalds.com” alan adını Mcdonalds şirketler zinciri ve ürünleri hakkında olumsuz beyanlardan oluşan web sayfası için kullansaydı, bu duruma da haksız rekabet hükümlerine göre engel olunabilirdi. Keza, yukarıda belirttiğimiz üzere, mcdonalds.com örneği Türk hukuku açısından markalara ilişkin özel koruma hükümlerine göre çözülemez. Bu alan adı Mcdonalds şirketler zinciri ve ürünleri hakkında olumsuz beyanlardan oluşan web sayfası için kullanılsaydı, bu duruma haksız rekabet hükümlerine göre engel olunabilirdi²⁷¹. Bir başka haksız rekabet hali ise, cins, coğrafya ve meslek isimlerinin alan adı olarak tescili halinde söz konusu olmaktadır²⁷².

B. Alan Adları ile Kişilik Hakkı Arasındaki İlişki

Kişinin adı üzerindeki hak kişilik haklarından biridir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu adın korunmasına ilişkin özel yasal kurallar getirmiştir. Bu kurallar dernek, şirket, vakıf gibi tüzel kişilerin adları yönünden de uygulama alanı bulacaktır. Kişilerin adı, soyadı, lakapları, unvanlarının üçüncü kişiler tarafından alan adı olarak kaydettirilmesi halinde çoğu kez bir kişilik hakkı ihlâli söz konusu olabilmektedir.

Alan adlarının korunması her ülkede farklı şekilde sağlanmaktadır. Örneğin, Almanya’ da alan adı, ad ve kişilik haklarıyla ilgili hükümlerle hukuken

²⁶⁹ Oğuz, s. 63

²⁷⁰ Alrahmani, s. 130

²⁷¹ Memiş (Alan İsmi), s. 210

²⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz. Memiş (Cins İsimleri), s. 463 vd.

korunmaktadır²⁷³. ABD ve İngiltere’ de ise, bu koruma daha ziyade marka hukukunu düzenleyen kurallara göre sağlanmaktadır²⁷⁴.

Belirli bir adın alan adı olarak kaydedtirilmesi nedeniyle değişik şekillerde ihtilaflar ortaya çıkabilecektir. Alan adlarıyla ilgili ihtilâfların çözümü için öncelikle alan adlarının hukuksal niteliğinin tespit edilmesi gerekir. Alan adlarının gerçekte birer sayı dizisinden ibaret olması, onların medeni hukuk anlamında bir ad değil de telefon numaraları gibi salt birer sayı olarak nitelendirilmesine yol açmıştır²⁷⁵. Teknik açıdan doğru gibi görünse de bu görüş hukuksal açıdan doğru değildir. Kullanıcılar sayı dizinleriyle değil, alan adlarıyla web sitelerini tanımaktadır. Kullanıcılar açısından kişinin adını, şirketin adını, markanın adını içeren alan adları aracılığıyla ulaşılan sitenin sahibi aynı kişi veya şirkettir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, alan adlarının medeni hukuk anlamında bir isim olduğu ve TMK’ nun adın korunmasına ilişkin hükümlerinin (TMK md. 26-27) uygulanacağını ifade etmek yerinde olacaktır²⁷⁶.

Bir kişi kendisiyle hiçbir bağlantısı olmayan üçüncü bir kişinin adını alan adı olarak kaydettirebilmektedir. Özellikle, ünlü kişilerin adları ırkçı propaganda ve pornografik siteler için alan adı olarak kaydedtirilmektedir. Adların bu şekilde üçüncü kişiler tarafından izinsiz bir şekilde alan adı olarak kullanılmasında adın gasbı söz konusudur²⁷⁷. Bu durumdaki kişiler, TMK md. 24,25 ve 26’ hükümlerine göre yasal koruma talep edebilecektir. Örneğin, siyasetçi Kamer Genç’ in adı alan adı olarak pornografik bir web sitesinde kullanılmış; daha sonra site mağdur olan Kamer Genç’ in şikâyeti üzerine kapatılmıştır²⁷⁸. Burada adın gasbı vardır ve TMK md. 26/2 uyarınca maddi ve manevi tazminat talep edilebilecektir. Bir başka örnekte ise, müzisyen Kiri te Knowai ile yazar Peter Handle’ nin soyadlarının alan adı olarak

²⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Topaloğlu**, s. 159

²⁷⁴ **Doğan (İnternette Şahsiyet)**, s. 13; **Memiş (Alan İsmi)**, s. 211; **Sırabaşı**, s. 176

²⁷⁵ **Memiş (Alan İsmi)**, s.204

²⁷⁶ **Memiş (Alan İsmi)**, s. 204

²⁷⁷ **Doğan (İnternette Şahsiyet)**, s.13; **Memiş (Alan İsmi)**, s. 211; **Sırabaşı**, s. 177

²⁷⁸ **Sırabaşı**, s. 177

ırkçı propaganda yapan bir web sitesinde kullanılmasıdır²⁷⁹. Bu durumda da adın gasbı söz konusudur.

Tek Tip Alan Adı Anlaşmazlık Çözüm Kurallarında (*UDRP*) da alan adı ile ilgili olarak tahkim kuruluşlarından birine başvurarak şikâyetçinin internet alan adını kötüniyetli olarak tescil ettirip, kullandığını ispatlaması halinde alan adını tescil ettiren üçüncü kişinin *UDRP* korumasından yararlanamayacağı doktrinde ifade edilmektedir²⁸⁰. Örneğin, www.cemyilmaz.com adlı alan adı üçüncü bir kişi tarafından tescil edilmiştir. Bunun üzerine Cem Yılmaz haksız olarak üçüncü kişi tarafından tescil edilen alan adının kendisine verilmesi için Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatına (*WIPO*) başvurmuştur. Yapılan incelemede alan adını tescil ettiren kişinin meşru bir hakka dayanmadığı, alan adının şikâyetçinin haklarının içeriğiyle aynı olduğu, alan adının kötüniyetli olarak tescil edildiği belirtilerek, alan adının Cem Yılmaz' a devrine karar verilmiştir²⁸¹.

Alan adıyla ilgili olarak ortaya çıkan ihtilâfların bir diğeri de, birden çok kişi veya kurumun bir adı haklı olarak kullanmak istemesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Örneğin, ad ve soyadı aynı olan iki kişi kendi adlarıyla web sitesi açmak isteyebilir veya tescil bölgesi farklı iki şirket kendi adlarıyla web sitesi açmak istediğinde ortaya böyle bir sorun çıkmaktadır. Alan adları tektir, yani kaydedilen bir alan adının ikinci bir kere kaydı yapılamaz. İnternet hukukuna özgü alan adları sisteminde “önce gelen önce alır (first come, first served)” ilkesinin geçerli olması sebebiyle, her

²⁷⁹ **Memiş (Alan İsmi)**, s. 211

²⁸⁰ **Soysal Tamer (Alan Adları)**, İnternet Alan Adları Sistemi ve Tahkim Kuruluşlarının *UDRP* Kurallarına Göre Verdikleri Kararlara Eleştirel Bir Yaklaşım, EÜSBED, y.2006, S.22, s. 445

²⁸¹ **Özdilek (Bilişim)**, s. 17. Başka bir örnekte ise, Amerika’ da yaşayan Nejat Aksoy isimli kişi “administrative contact” olarak gösterdiği, Deep.Net.Corp. isimli şirket üzerine “tarkan.com” alan adını tescil ettirmiştir. Bunun üzerine tahkime gidilmiş ve davalının tescil ettirdiği alan adının sanatçının adıyla aynı olduğu, alan adı sahibinin bunu tescil ettirmekte bir menfaatinin bulunmadığı, tescil ve kullanımın iyiniyetle yapılmadığı ileri sürülerek alan adının devri talep edilmiştir. Kararda davalı tarafın, davacının adı ve markası ile aynı olan bir ismi tescil ettirdiği, bu ismi kullanmakta herhangi bir hak ve menfaatinin olmadığı; ancak davalının alan adını tescil ettirirken ve kullanırken kötü niyetli olduğunun davacı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle, “tarkan.com” alan adının davacı tarafa devredilmesi talebi reddedilmiştir. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi ve başka örnekler için bkz. **Bozbel (Alan Adları)**, s. 94

durumda adil bir çözüme ulaşamamaktadır²⁸². Bu gibi durumlarda hangi adın öncelik hakkına sahip olduğu belirlenmeli veya diğer adın yanıltma tehlikesi varsa bu tehlike giderilmelidir²⁸³. Bir diğer deyişle, alan adları üzerinde yarışan haklar söz konusu olduğunda, alan adı öncelik ilkesine göre değil, üstün hak ilkesine göre tahsis edilmelidir²⁸⁴.

III. E-Posta Göndermek Suretiyle Kişilik Haklarının İhlâli

A. Genel Olarak E-Posta

Teknolojideki gelişmeler, özellikle de bilgisayarların iletişim sektöründe kullanılması ile birlikte hemen hemen her türlü veri sayısallaştırılarak (dijitalleştirilerek) bilgisayarlar aracılığıyla iletilebilir hale gelmiştir²⁸⁵. İnternet kullanıcıları e-posta sistemiyle diğer internet kullanıcısı veya kullanıcılarına herhangi bir iletişim ağı üzerinden ileti gönderebilmektedir. E-posta sistemi esas olarak metin haline dönüştürülmüş yazıların iletilmesinde kullanılsa da görüntülü ve sesli her türlü dosyanın ek halinde karşı tarafa ulaştırılmasında da kullanılmaktadır. Ayrıca, posta listeleri oluşturularak yazılan bir e-postanın belli bir çevrenin erişimine sunulması da e-postanın sağlamış olduğu kolaylıklardandır²⁸⁶. Günümüzde şirketlerin e-postaları bir reklâm aracı olarak kullandığı da bilinen bir gerçektir²⁸⁷.

E-posta adresine sahip olmak için internet bağlantısına sahip olmak yeterlidir. E-posta, günümüzde iletişim dünyasında hızı ve kolaylığı ile en basit iletişim

²⁸² Oğuz, s. 72; Sırabaşı, s. 178

²⁸³ Memiş (Alan İsmi), s. 211

²⁸⁴ Memiş (Alan İsmi), s. 212; Memiş (Cins İsimleri), s. 467

²⁸⁵ Kaplan Yavuz, İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasında Uygulanacak Hukuk, Ankara, 2004, s. 38

²⁸⁶ Posta listeleri, bir program aracılığıyla yazılan bir e-postanın önceden tespit edilmiş adreslere otomatik olarak gönderilmesidir. Örneğin, yüksek lisans yapmakta olan bir grubun oluşturduğu posta listesi ile öğrenciler yapacakları sunumları tek bir tuşa basarak o listede yer alan herkese ulaştırabilme imkanına sahip olmaktadır.

²⁸⁷ E-posta yoluyla yapılan reklamlar ve diğer internet reklamlarıyla ilgili durumlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bilge Mehmet Emin, Tüketicinin Korunması Açısından İnternette Ticari Reklam Yayını, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz' e Armağan, Ankara 2003, s. 18 vd.

kanalını oluşturmaktadır²⁸⁸. E-posta kullanımı gün geçtikçe artmakta, klâsik postalama sistemleri azalmakta, bu durumda toplumsal ilişkilerde bir dönüşüm yaratmaktadır.

Kişilerin mektup, telgraf, telefon gibi iletişim vasıtalarını kullanarak yaptıkları iletişim faaliyetlerinin yanı sıra, e-posta yoluyla gerçekleştirdikleri iletişim faaliyeti de Anayasamızda güvence altına alınmıştır. T.C. Anayasasının “Haberleşme Hürriyeti” başlıklı 22. maddesi: “Herkes haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır. Millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel sağlığın, genel ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi sebepleriyle usulüne uygun olarak verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça, haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde karar kendiliğinden kalkar” şeklindedir. Bu itibarla, e-posta gönderileri gizli hayat alanına dâhildir. Bu alana yapılacak müdahaleler sonuçta TMK md. 24 hükmü anlamında kişilik haklarına saldırı niteliği taşır.

Kamusal alanda ise e-posta kutuları bir forum, bülten veya ilân tahtası olarak kullanılmaktadır²⁸⁹. Kamuoyunu ilgilendiren hususlar, e-postalarla etkili ve ucuz bir şekilde kamuya duyurulabilmekte; kamuoyunun görüşü alınarak sorunlara bu yönde çözüm getirilebilmektedir.

²⁸⁸ E-posta ile ilgili yapılan bir araştırmanın sonucunda şu sonuçlar ortaya konulmuştur:

- Avrupa’ da çevrimiçi (online) konumda olanların yarısı, bir randevu ayarlama ya da sosyal bir aktivite için mutlaka e-posta aldıklarını ya da gönderdiklerini ifade etmişlerdir.

- Aynı araştırma grubunun üçte biri, tanışma esnasında tanıştıkları kişiye e-posta adresi verdiklerini belirtmişlerdir. Bu grupta telefon verenlerin oranı e-posta verenlerden daha az çıkmıştır.

-21. Yüzyılda e-postanın yarattığı fırsatlar ve ileri düzeydeki katma değeri, örgütler için telefon, faks ve diğer iletişim araçları yanında, elektronik postanın kaçınılmaz bir iletişim aracı olacağı düşünülmektedir.

-Yapılan araştırmada ayrıca internet aktivitelerinin % 85’inin e-posta tabanlı olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Keser Aşkın**, Yaşamın Yeni Gerçeği: E-Posta Kullanımına Yönelik Örgütsel Bir İnceleme, Ankara 2008, s. 8

²⁸⁹ **Yıldırım Mustafa Fadıl/Memiş Tekin**, Elektronik Posta Kutusu Kullanımı İle İlgili Karşılaşılan Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri, AÜEHFD, y.2005, C.9, S.3-4, s. 333

B. E-Posta Hizmeti Sunan ve Bu Hizmetten Yararlananlar Arasındaki İlişki

Hukuka aykırı içerik barındıran e-postaların kişilere gönderilmesi halinde e-posta hizmet sağlayıcılarının bu hukuka aykırılıktan sorumlu tutulup tutulamayacakları üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. E-posta kullanımıyla ilgili sorunlara hukuksal çözüm üretebilmek için öncelikle e-posta hizmeti sunan ve bu hizmetten yararlananlar arasındaki hukuki ilişkinin doğru bir şekilde tespiti gerekir. Bu tespit yapılırken tarafların hukuksal durumlarına göre bir ayırım yapılarak inceleme yapılması yerinde olacaktır.

1. Kamu Kurumu ve Kuruluşlarının Çalışanlarına E-Posta Hesabı Tahsisi

Kamu kurum ve kuruluşlarının birçoğu, bilgi akışını kolaylıkla ve güven içinde gerçekleştirebilmek için mensuplarına birer e-posta adresi tahsis etmektedir. Bu hizmet e- devlet projesinin esaslı bir unsurudur²⁹⁰. Örneğin, tüm yargı mensupları Adalet Bakanlığı'nın kendilerine tahsis ettiği "@adalet.gov.tr" uzantılı e-posta adresi vasıtasıyla birbirleriyle iletişim kurabilmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları mensuplarına e-posta adresi tahsis ederek, mensuplarının başka kişilerin sunduğu e-posta hizmetlerine yönelmeleri halinde bilgi işlem sistemlerinin karşı karşıya kalabileceği tehlikelerinde önüne geçebilmektedir²⁹¹. Kamu kurum ve kuruluşları bu hizmeti kendileri sunarak kurum içindeki veri trafiğini de kontrol edebilmektedir. Bunun yanı sıra kamu kurum ve kuruluşları genellikle "özgür yazılım" ya da "açık kaynak kod" felsefesini benimsemek adına güvenilirliği test edilmiş filtreleri kullanmaktadır. Bu durumda sunmuş oldukları e-posta hizmetini tehdit etmektedir²⁹².

²⁹⁰ E-devlet, devletin vermiş olduğu hizmetlerin, elektronik ortamda sunularak daha kolay, ucuz ve etkin hizmet sunulmasını ifade etmektedir. E-devlet konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Arifoğlu Ali**, Türkiye İçin E-Devlet Yönetim Modeli'ne Doğru, İstanbul 2010

²⁹¹ **Yıldırım/Memiş**, s. 334

²⁹² **Oğuz**, s. 77

Kamu kurum ve kuruluşlarının mensuplarına e-posta hesabı tahsis etmeleri kamu hizmeti olarak ifade edilmektedir. Bu hizmetten yaralananlar kurumun mensupları olduğu için bu kişilerin çevresi ve nitelikleri bu hizmetin kamu hizmeti sayılıp sayılmamasında önem taşımaz²⁹³. Bu alanda, idare hukuku ilkeleri geçerli olacağı için ortaya çıkacak uyuşmazlıklar idari yargıda çözüme kavuşturulacaktır. Örneğin, e-posta hesabı tahsis işleminin kötü işlemesi veya hiç işlememesi nedeniyle birtakım zararlar ortaya çıkmışsa tazmini amacıyla tam yargı davası açılması söz konusu olacaktır.

Tahsis edilen e-posta hesapları haberleşme özgürlüğüne dâhildir. Kamu kurum ve kuruluşları bu e-posta hesaplarına diledikleri gibi müdahale edemezler; aksi takdirde, özel hayatın gizliliği ihlâl edilmiş olur. Ancak, üstün nitelikte bir kamu yararı söz konusu ise e-posta hesabına önleyici/koruyucu amaçlı müdahale edilebilecektir²⁹⁴.

2. Gerçek Kişilerin ve Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin Akdettikleri Sözleşmelerle E-Posta Hizmeti Sağlamaları

Gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, e-posta hizmeti sunan bir kuruluşla akdettikleri bir sözleşme ile çalışanlarına ve müşterilerine e-posta hizmeti sağlayabilmektedir. E-posta hizmeti sağlama sözleşmesi, ayrı ve bağımsız bir sözleşme olabileceği gibi çoğunlukla internet servis sağlayıcıları ile yapılan kurumsal erişim paketlerinin içeriğinde “e-posta kutusu sağlama edimi” şeklinde yer almaktadır. Burada özellik arz eden husus, gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin çalışanları için e-posta hizmeti sağlama sözleşmesi akdetmesinin e-posta kullanıcıları açısından duruma göre tam/eksik üçüncü kişi yararına sözleşme (TBK md. 129) niteliğinde olmasıdır²⁹⁵. E-posta hizmetinin verilmemesi veya ayıplı verilmesi hallerinde gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin yanı sıra zarar gören kullanıcılar da

²⁹³ Oğuz, s. 77; Yıldırım/Memiş, s. 334

²⁹⁴ E-posta kutusuna üstün nitelikte bir kamu yararının bulunması nedeniyle müdahale de bulunulması kamu kurum ve kuruluşlarının takdirine bırakılmamalı, e-posta hesabının izlenmesi ve hesaba müdahale de bulunulması yetki makamlardan izin alınarak gerçekleştirilmelidir.

²⁹⁵ Yıldırım/Memiş, s.335

sözleşme ilişkisine dayanarak uğradıkları zararı tazmin etme imkânına sahiptir. Ayrıca, e-posta kutusu sağlama ediminin ifasını kullanıcılar doğrudan doğruya talep edebilecektir.

Taraflar arasında akdedilen sözleşmenin hukuksal niteliği konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır²⁹⁶. Bir görüş e-posta hizmeti sağlama sözleşmesini kira sözleşmesine benzetmektedir. Bu ilişkide taraflardan biri e-posta hizmet sağlama edimini, diğer tarafta aylık veya yıllık bir ücret ödemeyi üstlenmektedir. Bu ilişkiyi kira sözleşmesine benzetenler posta hizmeti sağlayanın bilgisayar sistemlerinde verileri bir süre depolayacak kadar bir alanı tahsis etmesi veya bu alanı diğer tarafın kullanımına terk etmesi noktasından hareketle bu görüşü ileri sürmektedir. Bu görüşe karşı çıkanlar ise, buradaki veri kayıt kapasitesinin “şey” olarak nitelendirilemeyeceğini ve e-posta kullanıcısının e-posta sisteminin unsurları üzerinde fiili hakimiyet kuramayacağını belirtmektedir²⁹⁷.

Bir diğer görüş, e-posta hizmet sağlama sözleşmesinin bir iş görme sözleşmesi olduğunu ifade etmektedir²⁹⁸. Bilindiği gibi, Türk hukukundaki tipik iş görme sözleşmeleri hizmet, eser ve vekâlet sözleşmesidir. E-posta hizmet sağlama sözleşmesinde de iş görmeye ilişkin unsurlar bulunmaktadır ve taraflar arasında bir sürekli borç ilişkisi mevcuttur. E-posta hizmeti sunucusu sözleşme boyunca kullanıcıya gelen her postayı ilgili bölüme yerleştirme ve sunucuyu kullanıma hazır tutma; diğer taraf da belli bir ücret ödeme yükü altındadır. Bu bakımdan e-posta servis sağlayıcısı bir edim sonucu üstlenmektedir. Bu sebeple, taraflar arasındaki ilişkinin eser sözleşmesi olduğu ifade edilmektedir. Bu görüşe karşı çıkanlar ise eser sözleşmesinin ani edimli bir borç ilişkisi olduğunu; buna karşın, e-posta hizmet sağlama sözleşmesi ile taraflar arasında bir sürekli borç ilişkisinin kurulmadığını belirtmektedir.

²⁹⁶ Oğuz, s. 79; Yıldırım/Memiş, s.336

²⁹⁷ Bilgisayar donanımlarının hukuken “şey” sayılıp-sayılamayacağı tartışmaları için bkz. **Yıldırım Mustafa Fadil (Standart)**, Standart Bilgisayar Programları Devir Sözleşmesi, İstanbul 1999, s. 41 vd.

²⁹⁸ Yıldırım/Memiş, s 339

Bir başka görüş ise, e-posta hizmet sağlama sözleşmesinin kendine özgü sözleşme olduğunu ileri sürmektedir²⁹⁹. Bu görüşü savunanlar e-posta hizmet sağlayıcısının yalnızca mesajları ilgili kişilere ulaştırmadığını; ayrıca, e-postaların virüs kontrolünü yaparak kullanıcıların e-postadan görebileceği muhtemel zararları önlediğini; bazı hallerde de bilgileri ana bilgisayarında saklama işlevi gördüğünü belirtmektedir.

Tüm görüşler göz önüne alındığında; biz, e-posta hizmet sağlama sözleşmesinin kendine özgü sözleşme olduğunu kabul etmekteyiz.

3. Ücretsiz E-Posta Hizmeti

İnternet ortamında e-posta hizmetini ücretsiz olarak sağlayan kuruluşlar da bulunmaktadır. İnternet ortamında ücretsiz olarak e-posta hizmeti sunan kuruluşlar kullanıcılardan bir ücret almamakta, faaliyetlerini daha çok internet sitesinde yayınladığı reklâmlardan elde ettiği gelirle veya kullanıcılarına ücretsiz e-posta hizmet sunumu yanında bazı ek yükümlülükler üstlenerek kullanıcılarından aldığı ücretle yürütmektedir. Bu ek yükümlülükler, web alanı tahsisi, anti-spam filtreleri şeklinde olabilmektedir. Bu hizmeti sunan kuruluşlar çoğu kez sözleşme yapma gereği bile duymadan alelâde bir kayıtle e-posta hesabını kullanıcıya tahsis etmektedir. E-posta hesabını kullanan kişinin kimlik bilgilerinin doğruluğu araştırılmadığı gibi kullanıcılar çoğunlukla rumuz (*nick name*) kullanarak e-posta hesaplarını almaktadır.

Bu kuruluşların temel amacı, kullanıcıların e-posta hesaplarına reklâm içeren postalar göndermektir. İstenmeyen e-postalar (spam) ile ilgili mahkeme kararları nedeniyle reklâm vermek isteyen firmalar ücretsiz e-posta hizmeti veren servisler aracılığıyla tanıtımlarını yapmaktadır. Ücretsiz e-posta hizmeti sunan kuruluşlar

²⁹⁹ Yıldırım/Memiş, s. 340

spam sorununu çözmek için, hesap oluştururken kullanıcılardan bu siteden yönlendirilecek reklamları kabul etme konusunda muvafakat almaktadır³⁰⁰.

Alelâde bir kayıtla kullanıcılara e-posta hesabı tahsis edilmesi burada sözleşme ilişkisinin bulunmadığı yolunda tartışmalara yol açmıştır³⁰¹. Ücret alınmadan hizmet sunulması bir lütûf gibi görülse de bu durum taraflar arasında sözleşme ilişkisinin bulunmadığı anlamına gelmez. Salt hatır ilişkisi ile hatır ilişkisine dayalı borç ilişkisi de birbirinden farklı durumlardır. Ayrıca, ücretsizlik her zaman için ivazsızlık anlamına gelmez. Bu ilişkide e-posta kullanıcısının kendine gönderilebilecek reklam içerikli e-postalara önceden muvafakat etmesi de ivaz sayılır. Bu itibarla taraflar arasındaki ilişki hatır ilişkisi olarak da ifade edilemez. Dolayısıyla, taraflar arasında bir sözleşme ilişkisinin varlığını kabul etmek gerekir.

C. E-Posta Kutusuna Müdahale

E-postanın getirdiği kolaylıklar yanında kişilerin sosyal ilişkileri bakımından yeni alternatifler yaratması e-postanın yaygın bir şekilde kullanılması sonucunu doğurmuştur. Bu yaygın kullanım beraberinde yeni hak ihlallerinin oluşması sonucunu doğurmuştur. E-posta yolu ile kişilik haklarına müdahalede de bulunulabilmektedir.

E-posta kullanımında üçlü bir ilişki bulunmaktadır. E-posta servis sağlayıcısı ve e-posta kullanıcısı arasındaki ilişki, e-posta kullanıcısı ile üçüncü kişi arasındaki ilişki, e-posta servis sağlayıcısı ve üçüncü kişi arasındaki ilişki. E-posta servis sağlayıcısı ve kullanıcısı arasında sözleşme ilişkisi; diğer iki durumda ise, sözleşme dışı bir hukuksal ilişki vardır³⁰².

³⁰⁰ Yıldırım/Memiş, s. 342

³⁰¹ Yıldırım/Memiş, s. 342

³⁰² Oğuz, s. 82

1. Sözleşme İlişkisinin İhlâli Olarak E-Posta Kutusuna Müdahale

E-posta servis sağlayıcısının e-postalara müdahalesi değişik şekillerde meydana gelebilmektedir. E-postalar kişilerin bireysel/gizli hayat alanına girmektedir. E-posta servis sağlayıcısı kendisi üzerinden gönderilen ve alınan e-postaları okuyarak müdahalede bulunabilir. Teknik açıdan e-posta servis sağlayıcılarının kendisi üzerinden gönderilen ve alınan e-postaların okunması mümkün olsa da yargı kararı olmaksızın e-postaların okunması kişilik haklarına saldırı niteliği taşır³⁰³.

E-posta servis sağlayıcılarının sistemine kayıtlı kişilerin e-posta adreslerini şirketlere reklâm amacıyla pazarlaması ve bu kişilere istenmeyen e-postaların (spam) gönderilmesine sebep olması da sözleşme ilişkisinin ihlâli anlamına gelmektedir³⁰⁴. E-posta kullanıcılarına istenmeyen e-posta gönderen firma haksız fiil esaslarına göre, e-posta adresini iletiyi gönderen firmaya pazarlayan e-posta servis sağlayıcısı ise, hem haksız fiil hem sözleşmeye aykırılık nedeniyle sorumlu olur³⁰⁵. E-posta kullanıcısı karşısında e-posta gönderen firma ve e-posta servis sağlayıcısı müteselsilen sorumludur. E-posta kullanıcısı isterse e-posta gönderen firmaya isterse de e-posta servis sağlayıcısına başvurabilir. Müteselsil sorumluluk haksız fiillerden doğmaktadır. E-posta servis sağlayıcısı bakımından sözleşmeye aykırılık halinde uygulanacak hükümlerle, haksız fiil hükümleri yarışmaktadır. Bu durumda e-posta kullanıcısının sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayanması özellikle ispat yükü dağılımı yönünden daha avantajlı olacaktır³⁰⁶.

E-postalar kişilerin sosyal ilişkilerinde önemli bir yer tutmaktadır. E-posta servis sağlayıcısı posta kutusuna erişimi engellerse bu durumda da sözleşme ilişkisi ihlâl edilmiş olur. Kullanıcı ile servis sağlayıcısı arasındaki ilişki ivazlı olsun veya olmasın, aradaki sözleşme ilişkisi ve bunun sürekli nitelikte olması nedeniyle e-posta

³⁰³ Yıldız, s. 99

³⁰⁴ Başalp (İnternet), s. 25

³⁰⁵ Yıldırım/Memiş, s. 344

³⁰⁶ Yıldırım/Memiş, s. 346

servis sağlayıcısı istediği zaman hizmete son veremez. Erişimin engellenmesi, hizmetin durdurulması veya kullanıcı adı ve şifresinin değiştirilmesi yoluyla olabilir. Erişimin engellenmesinin hukuka uygun olabilmesi için, şu üç şartın bir arada bulunması gerekir³⁰⁷. Birinci olarak, haklı bir sebep bulunmalı; ikinci olarak kullanıcıya ihtarında bulunulmalı; üçüncü olarak da taraflar arasındaki ilişkinin sürekli borç ilişkisi niteliğinde olması nedeniyle gerekli ihtar sürelerine uyulması gerekir.

Yukarıda da belirtildiği gibi e-postalar kişinin bireysel yaşamına özgü gizli alanına dâhildir. E-posta servis sağlayıcıları e-postaya müdahale edilmemesi için üzerine düşen sır saklama ve özen yükümlülüklerini ihlal ederse e-posta hizmet sağlama sözleşmesine göre sorumluluğu söz konusu olur³⁰⁸. E-posta servis sağlayıcılarının objektif dikkat ve özen yükümlülüğü, işçinin hizmet sözleşmesinde göstermesi gereken özen yükümlülüğü gibidir.

2. Haksız Fiil Olarak E-Posta Kutusuna Müdahale

Haksız fiil olarak e-posta kutusuna müdahalenin en yaygın türü kişilerin tanıdığı veya tanımadığı kimselerin e-posta adreslerine onun kişiliğine yönelik özellikle kişinin şeref ve haysiyeti, özel hayatı veya sırları, resmi veya ismi üzerindeki kişilik hakkını ihlâl edici yazı, resim veya her ikisi birden kullanılarak tecavüzde bulunulmasıdır³⁰⁹. Ayrıca, bu e-postalar kişilik hakkı ihlâl edilen kişi dışında üçüncü kişilere de gönderilmek suretiyle ihlâlin derecesi de arttırılabilir. Kişi bu durumda hem özel hukuk anlamında hem de ceza hukuku anlamında hukuksal korumalar talep edebilecektir.

E-posta yolu ile kişilik haklarının ihlâli, kişiye ait resim, fotoğraf ve sesin kişinin rızası dışında e-posta olarak dolaştırılmasıyla da gerçekleşebilmektedir³¹⁰. Ayrıca, kişiye ait resim, fotoğraf ve sesin e-posta yoluyla değil de “bilgisayarlararası

³⁰⁷ Yıldırım/Memiş, s. 346

³⁰⁸ Oğuz, s. 83

³⁰⁹ Doğan (İnternette Şahsiyet), s. 4; Sırabaşı, s. 179; Soysal (E-posta), s.12

³¹⁰ Soysal (E-posta), s.13

paylaşım sistemleri” aracılığıyla paylaşılmasıyla da kişilik hakkı ihlâli söz konusu olabilecektir. Bilgisayarlararası paylaşım programlarında e-posta sisteminin işleyişinden farklı olarak kişilik hakkını ihlâl eden veriler gönderilmemekte; sadece, sınırlı bir paylaşım sunulmaktadır³¹¹. E-posta sisteminde e-postayı gönderen ve alan arasında bir ilişki varken, bilgisayarlararası sınırlı paylaşım programlarında veriyi sunan ve veriyi kopyalayan kişi arasında bir ilişki bulunmaktadır³¹².

Yaygın olan bir diğer müdahale biçimi ise, gönderilen e-postalara virüs içerikli eklentilerin eklenmesi suretiyle kişinin bilgisayarında kayıtlı bulunan bilgilerin kullanılamaz hale getirilmesi, sistemin çökertilmesi veya buradaki bilgilerin ele geçirilmesidir³¹³. E-posta alıcıları virüs içerikli e-posta iletilerine eklenmiş dosyaları bilgisayarlarına veya cep telefonlarına indirip, çalıştırdıklarında bu tarz zararlı sonuçlar ortaya çıkmaktadır³¹⁴.

Kişilerin e-posta adresi temin etmelerinde herhangi bir sınırlama veya kimlik kontrolü yoktur. Bu yüzden, bir kişi kolaylıkla bir başkasının ad ve soyadıyla e-posta adresi alabilir. Günlük hayatta özellikle ünlü kişilerin adlarıyla e-posta adresi alındığına sıkça rastlanmaktadır. E-posta adresleri hukuksal anlamda ad olarak nitelendirilir. Bir kişinin bir başka kişinin adına e-posta adresi alması durumunda haklı bir menfaati bulunmuyorsa, gerçek ad sahibinin kişilik haklarına müdahalede bulunması söz konusu olacaktır. Dolayısıyla, e-posta adresleri TMK md. 26’da düzenlenen korumadan yararlanmalıdır.

³¹¹ **Memiş Tekin (Müzik Sunumu)**, Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu, Ankara, 2002, s. 118

³¹² **Memiş (Müzik Sunumu)**, s.118

³¹³ **Doğan (İnternette Şahsiyet)**, s.4; **Oğuz**, s. 85; **Sırabaşı**, s.179; **Yıldırım/Memiş**, s. 346; **Yıldız**, s. 62. İnternetin gelişimiyle birlikte hacker ve cracker olarak ifade edilen iki süje ortaya çıkmıştır. Hack eylemi, bilgisayar iletişim sistemlerinin zayıf yanlarını tespit ederek bu zayıf yanlardan sisteme girmeyi başararak güvenlik, şifre v.s. gibi önlemlerin bertaraf edilmesidir. Hacker da hack eylemini gerçekleştiren kişiyi ifade etmektedir. Crack eylemi ise hack eylemi ile sistemin güvenlik duvarlarının kırılmasından sonra sistemi tahrip etmek, sistemi bozmak ve zarar vermektir. Cracker da crack eylemini gerçekleştiren kişiyi ifade etmektedir. Bu kişiler e-postaları sistemlere girmek için bir araç olarak kullanmaktadır.

³¹⁴ Virüslerde birer yazılımdır; ancak bu yazılımlar başka bilgisayarların sistemini bozmak, onları kontrol etmek gibi amaçlar için kullanılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özdilek (Bilişim)**, s. 185 vd.

Kurumsal internet bağlantısı kullanılarak kurum çalışanlarının girdiği web sitelerinin öğrenilmesi, e-postalarının deşifre edilerek kişiliği hakkında tespitlerde bulunulması da kişilik haklarına tecavüz teşkil etmektedir³¹⁵.

Bir kişinin e-postası kötüniyetli üçüncü kişilerce hukuk dışı yollarla ele geçirilebilir. E-posta yemleme(*phishing*), sahte e-posta(*fake mail*), çöpe dalma, deneme yanılma yöntemleriyle ele geçirilebilmektedir³¹⁶. E-postaları ele geçiren kişiler e-postaların içeriğini öğrenebilme imkanını elde edebilmektedir. Bu nedenle, gizli ve çok özel bilgilerin, dosyaların e-postalarla gönderilmemesi daha doğru olacaktır³¹⁷.

Kişiler arasında herhangi bir hukuksal ilişki bulunmaksızın bir kişinin e-postalarının gözlemlenmesi, okunması hatta kamuoyuna içeriklerinin açıklanması da haksız fiil niteliğindedir³¹⁸.

Haksız fiil olarak e-posta kutusuna müdahale, genellikle spam adı verilen istenmeyen e-postalar gönderilmek suretiyle gerçekleşmektedir. Spam sorununun

³¹⁵ **Sırabaşı**, s. 179

³¹⁶ **Oğuz**, s. 86

³¹⁷ **Sırabaşı**, s. 179. Y. 4. HD 28.02.2005 tarihinde verdiği bir kararda davacının ticari ilişkisinin bulunduğu davalı bilgisayar şirketinin aynı alanda faaliyet gösteren firmalara gönderdiği e-posta iletilerinde yer alan ifadelerin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu belirterek manevi tazminat istemini kabul etmiştir. Yerel mahkeme kararında davalının adını taşıyan gönderinin kesin delil niteliğinde olmadığı, hem bilgisayarın hem de şifresinin şirkette çalışan kişilerce kırılarak dava konusu eylemin gerçekleştirilebileceğini belirterek, kanıtlanamayan davanın reddine karar vermiştir. Yargıtay temyiz incelemesinin sonucunda gönderilen iletinin davacı şirketin ticari itibarına saldırı niteliğinde bulunduğunu; davalının sorumluluğu altında bulunan internet adresi kaynaklı iletilerin, şirket çalışanları veya üçüncü kişiler tarafından gönderildiğini kanıtlayamadığı ve bu yöndeki savunmasını ispatlayamadığını, bu nedenle genel ve soyut bu ihtimalin davacı aleyhine ve davalı lehine değerlendirilmesinin kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Şu durumda, olayların saptanan ve yukarıda açıklanan gelişim biçimi karşısında iletilerin davalı tarafından gönderildiği; en azından sorumluluğu altında bulunan internet adresinden gönderilmemesi için üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirdiğini kanıtlayamadığı benimsenmelidir. Davanın yasal dayanağını oluşturan BK 41 vd. hükümleri ile yalnızca kasıtlı eylemler değil; ihmal boyutundaki tutum ve davranışlar da tazminat sorumluluğu için gerek ve yeter koşul niteliğindedir. Tüm bu açıklamalar karşısında, davacının davaya konu eylem nedeniyle sorumlu tutulması gerekir. Mahkemece delillerin takdirinde yanılığa düşülerek davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir, denilerek yerel mahkeme kararı bozulmuştur. (Y. 4. HD 28.02.2005 tarihli E. 2005/366, K.2005/918; Soysal (E-posta) s. 17)

³¹⁸ **Yıldırım/Memiş**, s.347. Bu konuyla ilgili örnek olay için bkz. **Ünal Mehmet/Aral Fahrettin/Başpınar Veysel/ Kocağa Köksal**, Medeni Hukuk Pratik Çalışmaları, B. 3, Ankara, 2005, s. 3

uygulamada büyük sıkıntı yaratması nedeniyle bu konu aşağıda ayrı bir başlık altında incelenecektir.

IV. Spam Yoluyla Kişilik Hakkının İhlâli

A. Genel Olarak Spam

İnternet teknolojisindeki gelişmeler pek çok sektörü etkilemiş, hâтта yeni iş kollarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Reklâm sektörü de bu değişimden payına düşeni almıştır. Reklâmlar sayesinde ürün ve hizmetlerin tanıtımı gerçekleştirilmektedir. İnternet sayesinde reklâmların kullanıcılara ulaşması iyice kolaylaşmıştır. Özellikle, e-postalarla aracısız olarak reklamların doğrudan tüketiciye ulaşması imkânına kavuşulmuştur. Ayrıca, e-posta yoluyla yapılan reklâmlar son derece ucuz olup, müşteri kitlesine hızlı bir şekilde ulaşılmaktadır ve bu suretle, muhtemel hedef kitle çevresinin seçimini yapmak daha kolaylaşmaktadır. Günümüzde e-posta yoluyla reklâm tüm bu avantajlı yönleri ile birlikte yeni bir sektör olarak ortaya çıkmıştır. Bu reklâm türü, reklâm yapan ve reklâmı yapılan açısından çok avantajlı görülse de e-posta adreslerine reklam gönderilenler açısından birtakım ciddi sıkıntılar doğurabilmektedir. Zira, e-posta adreslerinin belirli bir kapasitesi vardır. Reklâm içerikli postalar kişinin posta kapasitesini doldurmakta ve kendisine gönderilen diğer e-postaları alamamasına sebep olmaktadır³¹⁹.

Spam ile ilgili gerek uluslararası gerek ulusal alanda üzerinde uzlaşma sağlanmış kesin kabul görmüş ortak bir tanım bulunmamaktadır. Bununla birlikte, spam (istenmeyen e-posta), alıcıların istemediği aynı mesajın çok sayıda kişiye gönderildiği, internet sağlayıcılarının ve tüketicilerinin e-posta kapasitesini dolduran ve uygun kimlik olmaksızın gelen reklam içerikli e-postalar olarak ifade edilebilir³²⁰. Spam mesajların her ne kadar genel kabul gören bir tanımı bulunmasa da bazı

³¹⁹ **Memiş Tekin (E-posta)**, Hukuki Açıdan Kitlelere E-Posta Gönderilmesi, AÜEHFD, C.5, S.1-4, Erzincan 2001, s. 432

³²⁰ **Edwards, Lilian**, The Domain Name System, Law&the Internet, der. Edwards, Lilian/Waelde, Charlotte, Law&the Internet, Oxford 2000, s. 309; **Oğuz**, s. 87

karakteristik özelliklerini şu şekilde ifade edebiliriz: E-ileti, toplu gönderim ve tekrarlanma, gizli/yanlış ileti kaynağı, zorlayıcı nitelik, yasadışı içerik, izinsiz adres kullanımı³²¹.

Spam kelimesi internette şahısların e-posta adreslerine reklâm, tanıtım, pornografik içerikli iletiler atılması şeklinde gerçekleşen istenmeyen e-postaların artmasıyla da internet terminolojisinde sıkça kullanılmaya başlanmıştır. 1990’lardan itibaren istenmeyen e-posta gönderimleri “spam” olarak adlandırılmaya başlanmıştır³²². Spam kelimesi yerine son yıllarda “*junk mail*” terimi de kullanılmaktadır³²³. Çöp anlamına gelen junk kelimesinden hareketle “çöp posta” olarak Türkçe’ye çevrilmişse de, bilişim çevreleri bu çeviriye itibar etmemiş ve spam terimi kullanılmaya devam edilmiştir³²⁴.

Spam gönderilmesi her şeyden önce kişilerin rahatsız edilmeme hakkının ihlâlidir. Hoparlörlerle yapılan reklâmlar, seyyar satıcılar tarafından rahatsız edilme, telefonla sürekli olarak rahatsız edilme, cep telefonlarına reklâm içerikli mesajlar gönderilmesi kişinin rahatsız edilmeme hakkının ihlâli niteliğindedir³²⁵. Özellikle, kullanıcıların bir spam filtresi bulunmuyorsa spamlar e-posta hesabının çökmesi sonucunu da doğurabilmektedir.

Spam kelimesinin orijiniyle ilgili olarak değişik görüşler vardır. Bir görüşe göre, spam kelimesinin orijini ABD’de ünlü Monty Python lokantasında gösteri yapan bir Viking korosunun, kişilerin birbirlerinin konuşmasını engelleyecek kadar giderek artan bir dozda “spam spam spam ...” diyerek bağırmasıdır³²⁶. Buradan

³²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **OECD**, OECD Anti-Spam Toolkit of Recommended Policies and Measures, 2006, s. 21-25, <http://books.google.com.tr> (E. T. 23.04.2013)

³²² İlk spam gönderimi 3 Mayıs 1978, spam tabirinin ilk kullanılmaya başlandığı tarih ise 31 Mart 1993 olarak ifade edilmiştir. (www.templetons.com/brad/spamterm) (E. T. 23.04.2013)

³²³ **Edwards**, s. 309

³²⁴ **Topaloğlu**, s. 182

³²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Dural/Öğüz**, s. 127

³²⁶ **Topaloğlu**, s. 182

hareketle istenilmeden gönderilen ve e-posta kullanıcılarının hesaplarını kullanılamaz hale getiren e-postalara “spam” denilmiştir.

Bir diğer görüşe göre ise, spam kelimesinin Hormel Foods adlı bir yemek firması tarafından üretilen baharatlı domuz eti ve jambondan oluşan bir çeşit hazır öğle yemeği için kullanılan bir kelimeye dayandığını ifade etmektedir. Bu görüşe göre, spam kelimesi İngilizce “*spiced pork and ham*” (baharatlı domuz eti ve jambon) kelimelerinin baş harflerinden oluşmaktadır³²⁷.

Başka bir görüş ise, spam kelimesinin İngilizce “*sending personally annoying mail*” ifadesinin baş harflerinin bir araya getirilmesinden oluşan bir kısaltma olduğunu ifade etmektedir³²⁸.

Diğer bir görüş ise, spam kelimesinin “*send phenomenal amounts of mail*” (olağandışı miktarlarda posta gönderme) kelimelerinin baş harflerinin kısaltmasından oluşan bir kelime olduğunu belirtmektedir³²⁹.

Spam çoğunlukla ticari reklâm niteliğindedir³³⁰. Bu ticari reklamlar, piyasalarda müşterilerde fazla güven oluşturamamış ürünlerin veya satışı kanunen yasak ürünlerin teşhiri ve pazarlanması ve yasa dışı pornografik içerikli servislerin duyurulmasına yöneliktir³³¹. Yasal ve müşterilerin güvenini kazanmış ürünlerinde tanıtımı yapılmaktaysa da spamın doğası gereği kanun dışı ve normal koşullarda pazarlanması yasak olan ürünler ve pornografi, diğer alternatiflerden daha öndedir³³². Spam e-postalar sebebiyle yapılacak soruşturma ve kovuşturmalardaki zorluklardan dolayı çocuk pornosu tacirleri, yasa dışı örgütler, terör örgütleri insanları spam e-

³²⁷ Soysal (E-posta), s. 19

³²⁸ Yıldırım/Memiş, s.346

³²⁹ Bilge, s. 18

³³⁰ Edwards, s. 309

³³¹ <http://www.spam.org.tr/nedir/html> (E. T. 23.04.2013)

³³² http://tr.wikipedia.org/wiki/Yıgım_ileti (E. T. 23.04.2013)

postalar aracılığıyla varlıklarından haberdar etmektedir³³³. Bu yolla e-posta kullanıcısı spam içeriğinde bağlantı olarak verilen sitelere yönlendirilmeye çalışılmaktadır.

Günümüzde spam bir doğrudan pazarlama tekniği olarak da düşünülmektedir³³⁴. Kanun dışı ve normal koşullarda pazarlanması yasak olan ürünler dışında tüketicilerin güvenini kazanmış, serbest piyasada rahatlıkla bulunabilecek olan ürünlerin e-posta aracılığıyla reklamının yapılması ve pazarlanmasının spam olarak değerlendirilmesi çok da yerinde bir görüş değildir. Ancak, e-posta alıcısı reklâm içerikli iletilerin kendisine gönderilmesine önceden muvafakat etmişse ve iletileri gönderen kişi sadece ileti gönderilmesine muvafakat edenlere bu iletileri gönderiyorsa, başka kişilere göndermiyorsa bu iletilerin artık bir spam olmadığı kabul edilebilir. Zira spam istenilmeden bir iletinin çok sayıda kişiye gönderilmesidir. Pazarlama uzmanlarının pek çoğu pazarlama planlarında ve stratejilerinde e-postanın önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir.³³⁵ E-postanın bir reklâm aracı olduğu ve e-postalar aracılığıyla etkili, ucuz ve güvenilir şekilde tanıtım yapılabileceği bazı yazarlarca da savunulmaktadır³³⁶. Biz bu görüşlere katılmamaktayız; zira, e-posta esasında bir reklâm ve tanıtım aracı değil, iletişim aracıdır.

E-postanın bir reklâm aracı olarak görülmesi ekonomik açıdan da büyük sorunlar oluşturmaktadır³³⁷. Bir araştırmaya göre spam postaların kullanıcı başına maliyeti yılda 50 dolar ile 1400 dolar arasında değişmekte; spam postaların filtre edilmesi dahil, ABD şirketlerine olan yıllık maliyeti 87 milyar doları bulmaktadır³³⁸. Uzmanlar bir günde tüm dünyada 30 milyar e-postanın internette döndüğünü

³³³ http://wikipedia.org/wiki/Yığın_ileti (E. T. 23.04.2013)

³³⁴ **Haşiloğlu Selçuk Burak**, Elektronik Posta ile Pazarlama, İstanbul 2007, s.68; **Öncü Fatih**, ePazarlama-İnternet Olanaklarıyla Ürün ve Hizmetin Hedef Pazara Sunulması ve Satışı, B.2, İstanbul 2004, s.91

³³⁵ **Öncü**, s. 91

³³⁶ **Haşiloğlu**, s. 68

³³⁷ **Edwards**, s. 312

³³⁸ <http://www.ntvmsnbc.com/news/240196.asp> (E. T. 23.04.2013)

bunların yarısının ise spam e-postalar olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, e-posta kullanıcılarının e-posta kutularına gönderilen reklâm içerikli e-postalara güvensizlik duyduğu ve okumadan sildiği belirtilmektedir³³⁹.

Spamın nedenlerinden bir diğeri de zararlı yazılımların e-posta kullanıcısının bilgisayarına yüklenerek bu yolla birtakım menfaatler elde etme amacı güdümesidir. Zararlı yazılımlar genellikle kullanıcının iradesi dışında onun bilgisayarına yüklenemese de bazı durumlarda bu zararlı yazılımların kullanıcının bilgisayarına otomatik olarak kaydedilmesi mümkün olmaktadır. Bazı durumlarda ise, zararlı yazılıma bile gerek kalmaksızın kişiler kolaylıkla kandırılarak kişisel bilgileri elde edilebilmektedir. Örneğin, ABD’ de sokakta yapılan bir ankette insanlara starbucks kahve kuponu karşılığında kurumlarında kullandıkları parolalarını söylemeleri istenmiş, ankete katılanların pek çoğu da üç dolarlık kahve kuponu karşılığında parolalarını vermiştir³⁴⁰. Ayrıca, spam iletilerinin gönderilmesinde maliyetin çok düşük olması spamın nedenlerinin başında gelmektedir.

Spamın birçok türü bulunmaktadır. İnternet kullanıcılarının üzerindeki etkileri bakımından iki tür spam bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, e-posta aracılığıyla gönderilen spam; ikincisi ise, iptal edilebilir (*cancellable*) spamdır³⁴¹. E-posta aracılığıyla gönderilen spam doğrudan kullanıcıları hedef alır. Kullanıcılara doğrudan e-posta gönderilmekte, e-posta erişimi için süreye bağlı telefon parası ödeyen her kullanıcı için fazladan ücret ödenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Ayrıca, spam postaların taşınmasının servis sağlayıcılar ve diğer çevrimiçi servisler üzerinde oluşturduğu mali yük de doğrudan abonelere yansiyacaktır³⁴². E-posta yoluyla

³³⁹ Spam e-postaların getirmiş olduğu sorunlar nedeniyle ortaya çıkan maliyet unsurları; zaman kaybının ortaya çıkması ve bu zaman kaybı nedeniyle üretimin durması veya yavaşlaması, ağ trafiğinin sürekli meşgul edilerek iletişimin etkisiz hale gelmesi, disk alanlarının doldurularak kullanılamaz hale getirilmesi, sistem kaynaklarının (yazıcı, RAM, disk,...) sürekli meşgul edilerek işlemez hale getirilmesi, üretim araçlarının işlemez hale getirilmesi şeklinde sıralanabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **McDonalds Alistair**, SpamAssassin: A Practical Guide to Integration and Configuration, Packt Public Ltd., s. 78

³⁴⁰ **Lostar Murat**, Kişisel Verilerin Korunması ve Bilgi Güvenliği, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, 2006, C.4, B.2, Ankara 2006, s. 8

³⁴¹ <http://www.spam.org.tr/nedir/html> (E. T. 23.04.2013)

³⁴² <http://www.spam.org.tr/nedir/html> (E. T. 23.04.2013); **Oğuz**, s. 89; **Topaloğlu**, s. 182

gönderilen spam türlerinden ticari içerikli olanlara UCE (*Unsolicited Commercial E-Mail* – Talep Edilmemiş Ticari E-Posta) denilmektedir. UCE açılımından da anlaşılacağı üzere irade dışı gönderilen, bir ürünü veya hizmeti tanıtıcı e-posta iletileridir³⁴³. E-posta yoluyla gönderilen spam türlerinden içeriğinin mutlaka ticari olması gerekmeyenlere UBE (*Unsolicited Bulk E-Mail* – Talep Edilmemiş Kitlemel E-Posta) denilmektedir. Bu iletiler ticari bir nitelik taşıyabileceği gibi politik bir görüşün propagandasını yapmak ya da bir konu hakkında kamuoyu oluşturmak amacı ile de gönderilebilir³⁴⁴. Sık rastlanan bir diğer e-posta spam türü ise MMF (*Make Money Fast* – Kolay Para Kazanın) iletileridir. MMF iletileri, zincir iletileri ya da piramit benzeri pazarlama yapıları ile ilgili gelen iletilerdir. Örneğin, piramidin en üstündeki isme para gönderilip listeye dahil olduğunda para kazanmaya başlanacağı vaat edilen iletiler bu gruba örnek teşkil etmektedir³⁴⁵.

İptal edilebilir (*cancellable*) spam türü ise Usenet mesajları aracılığıyla oluşturulan spamdır. Bir iletinin spam olarak incelenebilmesi için yirmi veya daha fazla haber öbeğine aynı anda gönderilmiş olması gerekir³⁴⁶. Bu spam türünde amaç, haber öbeklerini okuyan ancak ya hiç ileti göndermeyen ya da çok az ileti gönderen ve bu yüzden e-posta adresleri elde edilemeyen kullanıcı gruplarına ulaşmaktır³⁴⁷.

Yukarıda açıklamış olduğumuz e-posta tabanlı spamların yanı sıra web tabanlı spamlar da vardır. Tartışma forumlarına aynı iletinin birçok defa gönderilmesi yine aynı şekilde eş zamanlı sohbet ortamlarında aynı iletinin sık aralıklarla gönderilmesi söz konusu olabilmektedir. Flood olarak adlandırılan ve baskın anlamına gelen bu yöntemde, kısa zamanda çok sayıda bağlantı kurularak

³⁴³ <http://www.spam.org.tr/nedir/html> (E. T. 23.04.2013); **Oğuz**, s. 89; **Topaloğlu**, s. 183

³⁴⁴ <http://www.spam.org.tr/nedir/html> (E. T. 23.04.2013); **Oğuz**, s. 90; **Topaloğlu**, s. 183

³⁴⁵ <http://www.spam.org.tr/nedir/html> (E. T. 23.04.2013); **Oğuz**, s. 90; **Topaloğlu**, s.183

³⁴⁶ <http://spam.abuse.net/whatisspam.html> (E. T. 23.04.2013); **Topaloğlu**, s. 183

³⁴⁷ <http://spam.abuse.net/whatisspam.html> (E. T. 23.04.2013); **Oğuz**, s. 90; **Topaloğlu**, s. 183

siteye zarar vermek amaçlanmaktadır. Bu bakımdan bu tür elektronik mesajların da spam olduğu ifade edilmektedir³⁴⁸.

Bir başka durum ise, internetteki arama motoru örümceklerinin (*web bot*) internette web sayfalarını tarayarak buldukları metin alanlarına belirli bir metni defalarca kez göndermesidir³⁴⁹. Örneğin, gazetelerin web sayfalarında her haberin sonunda okuyucuların görüşlerini yazması için bulunan yorum kutucuklarına aynı içeriğin birçok defa gönderilmesi gibi. Bu durum sunucunun yavaşlamasına hatta çökmesine bile sebep olabilmektedir. Bu elektronik ileti türü de spam olarak ifade edilmektedir.

Spam konusundaki en temel meselelerden biri de spam iletilerinin gönderileceği e-posta adreslerinin öğrenilmesidir. ABD’ de firmalara e-posta adresi temin eden “spam şirketleri” bile ortaya çıkmaya başlamıştır. Spam göndericileri e-posta adreslerini forumlar, posta listeleri, Usenet, haber grupları, sohbet odaları, web siteleri gibi yollardan çeşitli yöntemlerle elde etmektedir³⁵⁰. E-posta listeleri hazırlamada kullanılan yöntemlerden birisi “web tırtılları” (*web crawler*) dır³⁵¹. Web tırtılları metin tabanlı küçük programcıklardır. Web tırtılları metin tabanlı internet sayfalarını tararlar ve içinde “@” işareti geçen ifadeleri listelerler. Web programcıkları e-posta adreslerini bir resim dosyası olarak web sayfalarında göstererek web tırtıllarından kurtulmaya çalışmaktadır. E-posta listeleri hazırlamada kullanılan yöntemlerden bir diğeri de “kelime saldırısı” (*dictionary attack*) dır. Bu yöntemde kelime ve harf kombinasyonları belirlenerek bir kıstas oluşturulur. Bu kıstasa göre, olası bütün şifreler sıralanır ve her biri denenerek ulaşılmak istenen şifre çözülmeye çalışılır³⁵². Bu yöntem şifre kırma yöntemidir. Bu yöntemde e-posta listeleri oluşturulurken kelime ve harf kombinasyonları belirlenerek bir kıstasın oluşturulmasından sonra alan adlarının önüne isimler getirilerek listeler oluşturulur.

³⁴⁸ Oğuz, s. 91

³⁴⁹ Oğuz, s. 91

³⁵⁰ Sırabaşı, s. 185

³⁵¹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Web-crawler> (E. T. 23.04.2013)

³⁵² http://en.wikipedia.org/wiki/Dictionary_attack (E. T. 23.04.2013)

Bazen de spam listeleri kişilerin satıcılara, pazarlamacılara, bankalara,...v.s. kendi iradeleriyle e-posta adreslerini vermeleri sonucu bu kişiler tarafından ve bu kişilerin e-posta adreslerini verdiği kişilerce derlenmesiyle oluşturulmaktadır³⁵³. Spam listelerinin oluşturulmasında bir diğer yöntem ise, e-posta zincirleridir. Bu yöntemde kişiler internette ilginç konularda yazılar yazarak bu yazıların internet ağında dolaşması sonucu yeniden kendilerine döneceğini düşünüp, bu şekilde kendilerine dönen “e-posta adreslerini” toplayarak spam için adres temin etmektedir. Kişiler kendilerine gönderilen e-posta iletilerini değiştirmeden kendi listelerinde yer alan kişilere göndermektedir. Örneğin, “ Bu iletiyi üçüncü bir kişiye göndermezseniz, başımıza bir uğursuzluk gelecek”, “Dilediğiniz şeyin gerçek olmasını istiyorsanız bu iletiyi on kişiye gönderin” şeklindeki yönlendirici iletilerin kullanıcılar tarafından pek çok kişiye gönderilmesi gibi. Böylece her yeni ileti, iletideki e-posta adreslerine yeni e-posta adreslerinin eklenmesini sağlamaktadır. Bu iletide yer alan e-posta adresleri listelenmekte ve spam iletileri gönderilmektedir.

B. Spamlı Mücadele

İnternet sınırsız ve özgür bir iletişim ortamıdır. Kişiler ve kurumlar bu ortamda kendilerini tanıtabilme ve fikirlerini ifade edebilme özgürlüğüne sahip olduğu gibi, kişilerde haberleşme ve rahatsız edilmeme hakkına sahiptir³⁵⁴. İnternetin hayatımızda önemli bir yer tutması ve bununla beraber spam e- postaların artışı, kullanıcılardan gelen yoğun şikâyetler ve internet servis sağlayıcılarının ödemek zorunda olduğu ek maliyetler bu konunun yasal zeminde tartışılmasına ve bunun sonucunda yasal düzenlemelerin yapılmasına yol açmıştır³⁵⁵. Biz öncelikle AB’deki durumu daha sonra Türk hukukundaki durumu belirterek açıklamalarımızı sürdüreceğiz.

³⁵³ **Tekil Yıldız Esra**, İnternet Üzerinde Kişisel Verilerin Korunması, Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 783

³⁵⁴ **Topaloğlu**, s. 185

³⁵⁵ Birleşik Krallık’da spamlı mücadele ve spamlı ilgili özel düzenlemelerin niçin yapılması gerektiği konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Edwards**, s. 310-313

1. Avrupa Birliği' ndeki Durum

AB'nin 97/7/AT sayılı "Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması Hakkında Direktif"³⁵⁶, 97/66/AT sayılı "Telekomünikasyon Sektöründe Gizliliğin Korunması ve Kişisel Bilginin İşlenmesi Hakkında Direktif" ve 2001/31/AT sayılı "Elektronik Ticaret Direktifi"³⁵⁷ spam ile ilgili özel düzenlemeler içermektedir.

97/7/AT sayılı "Mesafeli Satış Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması Hakkında Direktif" e-posta yoluyla reklamı açıkça yasaklamamıştır. Direktifin reklamla ilgili 10. maddesi, sadece sesli ileti ve telefaks ile reklâm yapılabilmesi için önceden tüketicinin izninin alınması gerektiğini ifade etmiştir. Buradan hareketle, tüketici, kendisine sesli ileti ve telefaks dışındaki araçlarla –örneğin,e-posta göndererek- reklâm yapılmasını açıkça yasaklamamışsa, kendilerine bu yollarla reklâm yapılabileceği sonucu çıkmaktadır³⁵⁸.

97/66/AT sayılı Direktif katılımcının önceden rızası alınmaksızın reklâm amaçlı elektronik postaların gönderilmesini yasaklamaktadır³⁵⁹.

2000/31/AT sayılı Direktifte de istenilmeyen e-posta reklâmlarla ilgili hükümler bulunmaktadır. Bu direktife göre, e-posta aracılığıyla ticari iletişime izin

³⁵⁶ Directive 97/7/EC of The European Parliament and of the Council of 20 May 1997 on the Protection of Consumers in Respect of Distance Contracts

³⁵⁷ Directive 200/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on Certain Aspect of Information Society, in Particular Electronic Commerce, in the Internal Market (Directive on Electronic Commerce)

³⁵⁸ **Acar Faruk**, Uzağa Satış Sözleşmesi Yapımında Tüketicinin Korunması Hakkında Avrupa Topluluğu Direktifi, İstanbul Barosu Dergisi, 2000, C. 74, S. 1,2,3, s.45

³⁵⁹ Bu konuyla ilgili teknik birtakım ifadeler kullanılmaktadır. Opt-in, opt-out ve çifte opt-in bu alandaki teknik terimler olup, kendisine e-posta gönderilecek kişinin ne zaman bu işleme muvafakat etmiş olacağının tespit edilmesinde kullanılmaktadır. Opt-in yöntemi, kişinin kendisine e-posta gönderilmesine doldurduğu elektronik bir forumla istediği ve böyle bir ileti göndermediği sürece kendisine gönderilecek e-postalar hukuka aykırı sayılacaksa söz konusu olur. Opt-out yönteminde, kendisine e-posta gönderilecek kişi buna karşı çıkmıyorsa, bu işleme muvafakat etmiş sayılmaktadır. Çifte opt-in yönteminde ise kendisine e-posta gönderilecek kişinin muvafakatı alınmakta; ancak e-posta muvafakatı takiben değil, daha sonra gönderilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Yıldırım/Memiş**, s. 348

veren üye ülkelerin, gönderimi talep edilmemiş reklâm iletileri bakımından kullanıcının ilk bakışta iletinin reklâm içerikli olduğunu anlayacak şekilde düzenleme yapmalarını öngörülmüştür³⁶⁰. Buna göre, üye devletlerin ticari iletişimle ilgili olarak Direktifin 7. maddesindeki önlemleri aldıktan sonra istenmeyen ticari içerikli reklâmları gönderen kimselerin açık bir şekilde kimliklerinin tespit edilmesini sağlamalıdır³⁶¹. Direktifte, ayrıca üye ülkelerin istenmeyen ticari iletişimi e-posta yoluyla sağlayan internet servis sağlayıcılarına “Robinson Listeleri” denilen listelere kayıt olmuş kullanıcılara reklâm amaçlı iletilerini göndermeme yükümü getirmeleri ifade edilmiştir³⁶².

2. Türkiye’deki Durum

Türk hukukunda spamı doğrudan yasaklayan özel bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, bu durum spamın tamamen serbest olduğu anlamına gelmez. Kişilerin ve kurumların kendilerini tanıtmaya özgürlüğü olduğu gibi yalnız kalma hürriyeti de vardır³⁶³. Spamlar kişinin yalnız kalma hakkını ihlâl ettiği ve verimliliği düşürüp, rekabeti de bozduğu için hukuka aykırı sayılmaktadır³⁶⁴.

Ülkemizde spamla mücadele konusunda teknik ve idari çalışmalar yürütülmektedir. 1999 yılında kurulan ve sanal bir çalışma grubu olarak faaliyet gösteren “ Türk Anti-Spam Organizasyonu” (TASO) kamuoyunu bilinçlendirerek, spamla mücadele konusunda birtakım teknik çözümler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Grubun <http://www.spam.org.tr> adresli web sitesi bulunmaktadır. TASO, *Realtime Blackhole List* – Gerçek Zamanlı Kara Delik Listesi denilen bir sistem üzerinden çalışmaktadır³⁶⁵. Bu çalışmayla spam iletilerinin gönderilmesine aracı olan kurumların bir tür elektronik kara listesinin oluşturulması söz konusudur. Ülkemizde

³⁶⁰ Başalp (Kişisel Veri), s.93

³⁶¹ Memiş (E-posta), s. 435

³⁶² Başalp (Kişisel Veri), s.93

³⁶³ Dural/Oğuz, s. 127

³⁶⁴ Topaloğlu, s. 185

³⁶⁵ <http://www.spam.org.tr> (E. T. 23.04.2013)

spamla mücadele konusunda faaliyet gösteren bir diğer birimde 2006 yılında idari bir kararlar feshedilen İnternet Kurulu idi³⁶⁶. İnternet Kurulu, özel bir Spam Bildirgesi hazırlamıştı. Bu Bildirgede spamın kamu suçu olduğu belirtilip, alınacak önlemler liste halinde sıralanmıştır³⁶⁷.

Spamla ilgili özel düzenlemeler bulunmamakla beraber, Türkiye 1981 yılında “Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tâbi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına İlişkin 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ni” imzalamıştır. Ancak, bu konuyla ilgili olarak hazırlanan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı henüz kanunlaşmamıştır. Bu sebeple konuyla ilgili problemlerin tüketici hukuku, haksız rekabet hukuku, Türk özel hukuk mevzuatı hükümlerine göre çözülmesi düşünülebilir.

Türk hukukunda haksız rekabete ilişkin hükümler Türk Ticaret Kanunu’nda ve Türk Borçlar Kanunu’nda bulunmaktadır. E-posta kullanıcısı kendisine gönderilen reklâm içerikli e-postalarda aldatıcı unsurların bulunması ve reklam yapan kimsenin tacir olması halinde TTK’nın haksız rekabete ilişkin hükümlerine dayanabilecektir³⁶⁸. Ancak, spamı gönderen kişi tacir değilse veya içerik gayri ticari ise TBK md. 57’nin uygulanması söz konusu olabilecektir. TBK md. 57’nin uygulama alanı çok dar kapsamlıdır. TBK md. 57’ye dayanılarak koruma talep edilebilmesi için, yanlış ilânlar veya iyi niyet kurallarına aykırı sair hareketlere

³⁶⁶ İçel, s. 479; Sınar, s. 116

³⁶⁷ Bu bildirgede alınacak önlemler liste halinde aşağıdaki gibi sayılmıştır:

-Kısa vade de yapılması gerekenler:

- a)Elektronik adres veri tabanı ticaretinin engellenmesi bağlamında hukuksal süreçlerin başlatılması
- b)Spam eylemlerinin engellenmesi bağlamında servis sağlayıcı kuruluşlar ve büyük kurumsal kullanıcıların teknik işbirliği yapmaları.

-Uzun vade de yapılması gerekenler:

- a)E-posta ve benzer teknolojiler kullanarak reklam, bilgilendirme yapmak isteyen kuruluşlara yönelik düzenlemelerin yapılması
- b)Kullanıcı kitlesinin bilinçlendirilmesi
- c)Örgütlenme çalışmaları yapılması. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.kurul.ubak.gov.tr/spam.html> (E. T. 23.04.2013)

³⁶⁸ Memiş (E-posta), s. 441

maruz kalan kimsenin müşterilerinin azalması veya müşterilerini kaybetme endişesi içinde olması gerekmektedir.

Spamla mücadele konusunda başvurulabilecek bir başka yasal dayanak da Türk Medeni Kanunudur. TMK md. 24'e göre, hukuka aykırı bir şekilde kişilik hakkı ihlal edilen kimse hâkimden ihlâli yapan kimselere karşı koruma talep edebilir. Buna göre e-postanın içeriği kişilik haklarını ihlâl edici nitelikteyse kişilik hakkı ihlâl edilen kişi hâkimden koruma talep edebilecektir. Ayrıca, TMK'a dayanarak yasal koruma talep edilebilmesi için e-postanın içeriğinin ticari veya gayri ticari nitelikte olmasının da herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

TKHK md. 16, e-posta yoluyla yapılan reklamlara karşı başvurulabilecek etkili yollardan biridir. Ticari içerikli e-postalar TKHK' nun 16. maddesindeki esaslara tabidir. Bu maddeye göre, ticari reklâm ve ilânların Reklâm Kurulu'na belirlenen ilkelere, genel ahlâka, kamu düzenine uygun, dürüst ve doğru olmaları şart kılınmıştır. Bu koşullara uygun olmayan e-postaları alan tüketici Reklâm Kurulu'na başvurabilecektir³⁶⁹. Reklâm Kurulu e-postaları resen incelememektedir. İnternet kullanıcısı tüketiciler kendilerini rahatsız eden e-posta reklâmlara karşı Reklâm Kurulu'na şikayette bulunursa, e-posta reklâm gönderenler TKHK md. 25 hükümleri çerçevesinde cezalandırılabilir. Burada e-posta yoluyla reklâm yapmayı yasaklayan bir hüküm bulunmasa da, e-posta yoluyla yapılan reklâmın doğruluk, dürüstlük ve genel ahlâk kurallarına aykırılık nedeniyle hukuka aykırı sayılması mümkündür³⁷⁰. Örneğin, tüketicinin e-posta adresine gelen e-posta reklâmından sonra bu tarz bir posta istemediğini belirten bir uyarıyı karşı tarafa göndermesine rağmen reklâm içerikli e-posta gönderilmesine devam edilmesi, doğruluk ve dürüstlük kurallarına aykırı olacaktır.

³⁶⁹ Öngören, s. 137

³⁷⁰ Bilge, s. 42

Bu açıklamalarımızdan hareketle pozitif hukukumuzda spamı yasaklayan özel bir yasal düzenleme bulunmamasına rağmen spama karşı başvurabilecek hükümler olduğunu; ancak, bu imkânların yeterli olmadığını ifade edebiliriz.

V. Spoofing ve Phishing

Spoofing kelime anlamı olarak “parodi, oyun, kandırmak” anlamlarına gelmektedir³⁷¹. İnternet ortamında ise spoofing, kendisine ait gerçek e-postayı, alan adını veya IP numarasını saklayarak karşısındaki kişiyi dolandırmak veya hukuka aykırı olarak kişisel bilgilerini öğrenmek için sahte alan adı ile gönderilen spamlara denilmektedir³⁷². Bu şekilde gerçekleştirilen aldatma sonucunda kişilik hakkı ihlalleri oluşabilmektedir.

Bu yöntemde spam, ileti gönderen kişiler iletilerinin okunması ve cevap verilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Spoofing iki şekilde gerçekleştirilebilmektedir³⁷³; ilk yöntem, başkasına ait marka veya diğer bir tanıtıcı işaretin aynısı veya benzerinin alan adı olarak tescil ettirilip, bu alan adı ile e-posta gönderilmesi şeklinde oluşmaktadır. Bu şekilde kendisine e-posta gönderilen kişi tanınmış bir kuruluştan bir ileti aldığını zannedip, bu iletiyi dikkate almaktadır. Diğer yöntemde ise, internet servis sağlayıcılarına yetkisiz olarak girilip, kullanıcılara gönderilen e-postalardaki gönderici adı yanlış veya yanıltıcı olarak değiştirilmektedir. Bu yöntemde de kullanıcı güvenilir ve tanınmış bir kişi veya kuruluştan ileti aldığını zannetmektedir³⁷⁴.

³⁷¹ Soysal (E-posta), s. 26

³⁷² Topaloğlu, s. 187

³⁷³ Oğuz, s. 102; Topaloğlu, s. 187

³⁷⁴ Bu yöntemler dışında, IP spoofing ve ICQ spoofing gibi yöntemleri de bulunmaktadır. Örneğin, IP Spoofing yönteminde kullanıcı gerçek IP numarasını farklı göstererek, gönderdiği iletiyi alan tarafın iletinin başka bir yerden geldiğini zannetmesini sağlamaya çalışmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.cert.org/advisories/CA-1995-01.html> (E. T. 23.04.2013)

Phishing ise, spoofing yönteminin e-posta yolu ile kullanılan ve internet dolandırıcılığının en sık görülen şekillerinden biridir³⁷⁵. Phishing kelimesi “*password harvesting fishing*” kelimelerinin kısaltmasıdır ve Türkçe’ye “yemleme” olarak çevrilebilir. Phishing yönteminde internet dolandırıcıları kişiye ait kredi kartı şifresi gibi özel şifreleri ele geçirmek için güvenilir bir kaynaktan geliyormuş gibi görünen sahte e-postalar göndererek kullanıcılara ait özel şifreleri ele geçirmeye çalışmaktadır³⁷⁶. Bu yöntemde adeta balığa olta atar gibi kullanıcıya sahte bir e-posta atılmak sureti ile sürekli kullanılan güvenilir bir e-posta gönderilmiş gibi yapılmakta ve bu sahte e-posta ile kullanıcıya ait özel bilgiler ele geçirilmeye çalışılmaktadır. Kendisine gönderilen iletilere inanan kullanıcıların genellikle ekonomik varlıklarına ilişkin hakları zarara uğratılmaktadır. Örneğin, e-posta kullanıcıya gönderilen e-posta ile kullanıcının banka hesabına dair bilgiler öğrenilip, daha sonra genellikle sahte olarak açılan bir hesaba para aktarılmaktadır³⁷⁷. Phishing ile kullanıcı aldatılarak kişisel verileri hukuka aykırı bir şekilde ele geçirildiğinde kişilik haklarının ihlali söz konusu olabileceği gibi ceza kanunları anlamında dolandırıcılık, bilişim sistemlerine yetkisiz girme gibi suçlar da (TCK md. 157, 243, 244) oluşabilecektir.

VI. Web Sitelerindeki Yayınlar İle Kişilik Hakkının İhlâli

Kişilik haklarının internet aracılığıyla ihlâlinde web sitelerindeki yayınlar internet gazeteciliğinin yaygınlaşması, elektronik ticaretin gelişmesi, günlüklerin (*blog*) artmasıyla büyük bir etkiye sahip olmaya başlamıştır. Web sitelerindeki yayınlar aracılığıyla kişilik haklarına müdahaleler; kişinin sırlarının, resimlerinin, özel hayatına ilişkin olayların açıklanması, kişiye hakaret edilmesi şeklinde olabilmektedir³⁷⁸. İnternet kullanıcılarıyla daha fazla etkileşim sağlamak için web sayfalarının sonuna yorum bölümleri eklenmektedir. İnternet kullanıcıları web sayfalarındaki yazı ve haberleri okuduktan sonra bu bölümdeki formu doldurarak

³⁷⁵ Soysal (E-posta), s. 27

³⁷⁶ Oğuz, s. 103; Soysal (E-posta), s. 27

³⁷⁷ Yıldırım/Memiş, s. 349

³⁷⁸ Doğan (İnternette Şahsiyet), s. 393

kendi yorumlarının web sayfasında yayınlanmasını sağlayabilmektedir³⁷⁹. Buradaki yorumlarda iftira ve hakaretamiz ifadelerle kişilerin şeref ve haysiyetine tecavüz edilebilmektedir³⁸⁰. Web sitesinin içerik sağlayıcısının web sitesindeki yayınlar sebebiyle oluşan zararlardan cezaî ve hukukî sorumluluğu bulunmaktadır³⁸¹.

³⁷⁹ **Oğuz**, s. 106

³⁸⁰ **Y. 4.HD.** 2012/1397 E. 2012/13189 K. sayılı kararına göre "...Davacı vekili, davalının imtiyaz sahibi olduğu, Yeni Ulus Elektronik Gazetesi "www.yeniulus.com" isimli internet sitesinde, 24/06/2011 tarihinde davalı tarafından yazılan köşe yazısında, "Özil'in babası da "Mesut", sevgilisi Ebru Polat'la İbiza da tatil yapan Real Madrid'li Mesut Özil'in babası Mustafa Bey, Bodrum'da oğluna nispet yapıyor" başlığı altında, müvekkilinin özel yaşamına ilişkin fotoğrafları yayınlamak ve bu fotoğrafların altında da gerekmeyen sözler, üslup kullanarak,müvekkilinin mahrem yaşantısı ihlal edilmek suretiyle, kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu ileri sürerek davalının manevi tazminat ile sorumlu tutulmasını talep etmiştir. Davalı davaya cevap vermemiştir.Yerel mahkemece, davacının özel ve mahrem olan, yaşantısının bu şekilde haber konusu edilmesinin kişilik haklarına saldırı mahiyetinde olduğu,Türk asıllı ünlü bir futbolcunun babası olmasının, mahrem olan özel yaşantısını haber konusu edilmesine hak vermeyeceği, gerekçesiyle istemin kısmen kabulüne karar verilmiştir. Somut olayda, Yeni Ulus Elektronik Gazetesi "www.yeniulus.com" isimli internet sitesinde, 24/06/2011 tarihinde, davacının tatil yaptığı bayanla birlikte plaj fotoğrafları yayımlanarak verilen haberde, baba oğlunun aşk sarhoşu olduğu, suda romantik şakalaşmalar yapıldığı başlıkları altında, 43 yaşındaki ünlü futbolcu Mesut Özil'in babası Mustafa Bey'in 26 yaşındaki sevgilisi ile tatil yaptığı, sevgilisinin oğlunun sevgilisinden daha küçük yaşta olduğuna dikkat çektiği şekilde ifadelere yer verilmiştir. Davacının Real Madrid Spor Kulübünde futbol oynayan Türk asıllı Alman vatandaşı Mesut Özil'in babası olduğu, dosyaya ibraz edilen gazete haberlerinden davacının zaman zaman oğlunun transferleri ile ilgili açıklamalarda bulunduğu, menajeri gibi davrandığı, bu nedenle kamuoyunda tanındığı ve dava konusu fotoğrafların da kamuya açık alanda çekildiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda; davacının kamuya açık alanda magazin basınının ve magazin kamuoyunun ilgisini çeken birçok ünlünün tatil yaptığı yörede, kendi iradesi ile oluşturduğu ortamın basına taşınmasının sonuçlarına katlanması gerekir. Davalının internet sitesinde yayınlanan haberlerin ve resimlerin haber verme, eleştirme ve kamu oyunu bilgilendirme hakkına binaen hazırlanmış, görünen gerçekliğe uygun, güncel bir magazin haberi olduğu, haberin yayınlanmasında toplumsal ilgi bulunduğ, çatışan yararlar dengesinin davacı yararına bozulmadığı, davalı yönünden hukuka uygunluk nedenlerinin bulunduğu ve böylece davacının kişilik haklarının saldırıya uğramadığı benimsenmelidir. Yerel mahkemece açıklanan yönler gözetilerek, istemin tümünden reddedilmesi gerekirken, yerinde olmayan yazılı gerekçeyle, davalının manevi tazminat ile sorumlu tutulmuş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir." (yayımlanmamış karar)

³⁸¹ **Öngören**, s. 205. **Y. 4. HD.** 2012/427 E. 2012/18537 K. sayılı kararına göre "... Davacı, "www.seferihisar.com" adlı internet haber kanalında 12/09/2009 tarihli "Görünmez Kaza Kurşun Sekmesinden" başlıklı haberde, yaşamını yitiren Ahmet Ferit Aktaş'ın vurulup öldürülmesi olayında kurşunun davacının kullandığı silahtan çıktığının belirlendiği şeklindeki asılsız haberle kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu belirterek davalıların manevi tazminatla sorumlu tutulmalarını istemiştir. Davalılar ise; dava konusu haberde iddia edildiği gibi davacının cinayet işlediğine, katil gibi gösterildiğine ilişkin hiçbir beyanın bulunmadığını, haberin yayın ve yazımında davacının kişilik haklarına saldırılmadığını, dava konusu haber ve olayın gerçek ve güncel olduğunu, gazetecinin maddi gerçeği araştırmak ve ortaya çıkarmak görevi bulunmadığını belirterek, istemin reddedilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Yerel mahkemece, kurşunun davacının tüfeğinden çıktığına ilişkin haberin hukuka uygun olmadığı, maddi gerçekliğe uygun olmadığı, davacının kişilik haklarını ihlal edici nitelikte olduğu gerekçesi ile istemin bir bölümü kabul edilmiştir. Davaya konu www.seferihisar.com adlı internet haber kanalında 12/09/2012 tarihinde yer alan "Görünmez Kaza Kurşun Sekmesinden" başlıklı haberde, Avcılar ve Atıcılar Derneği Seferihisar Şubesi tarafından düzenlenen domuz avı sırasında domuz sürüsüne açılan ateş sonucu Ahmet Ferit Aktaş'ın kaza

Uygulamada web sitelerindeki yayınlar aracılığıyla kişilik hakkı ihlalleri daha ziyade link veya frame yoluyla da gerçekleşebilmektedir³⁸². Link (bağlantı) bir web sayfasından veya word belgesinden başka sitelere ulaşmasını sağlayan noktalardır³⁸³. Frame(çerçeve) ise bir web sitesinden başka bir web sitesinin içeriğinin kısmen görülmesi, kalan kısmın asıl site üzerinden bulunmasıdır³⁸⁴. Link ve frame aracılığıyla şeref ve haysiyete veya özel hayatı ihlâl eden bilgiler sunan web sitelerine dikkat çekilmektedir³⁸⁵. Burada adres satırında yazılı olan web adresi aynı kaldığı için sayfa içerisindeki resim, yazı gibi bilgilerin bu siteden mi, başka bir siteden mi sağlandığı anlaşılamamaktadır.

Konuyla ilgili temel problemlerden biri de, web sitesindeki yayınlar aracılığıyla kişilik haklarını ihlâl edenlerin tespiti. Web sayfalarında kişilik hakkı ihlâli oluşturan yayınları yerleştirenlerin tespiti mümkün olmamaktadır. Genellikle, web sayfasının tutulduğu hostun sahibi tespit edilmekte, içerik sağlayıcısının kimliği ve nerede olduğu tespit edilememektedir³⁸⁶. Failin tespitinin mümkün olmaması nedeniyle bu yayınların yapılmasında rol üstlenen üçüncü kişilere dava açılmaktadır.

Web sitesinde kişilik hakkını ihlâl eden yayınlar sitede durduğu sürece ihlâl devam edecektir. Bu durumda TMK md. 25/f.1 uyarınca saldırının durdurulması davası açılabilir ve TMK md. 25/f.2 gereğince bu davayla birlikte düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi veya yayımlanması da talep edilebilecektir. Ayrıca 5651 sayılı Kanunun “İçeriğin yayından çıkarılması ve cevap hakkı” başlıklı

kurşunu ile vurulduğu, olay yerinde yaşamını yitirdiği, olayla ilgili olarak 4 avcının gözaltına alındığı Ahmet Aktaş'ın ölümüne neden olan kurşunun gözaltına alınan avcılardan Mehmet Köybaşı'nın tüfeğinden çıktığının belirlendiği, kurşunun kayalardan sekerek isabet ettiğinin sanıldığı belirtilmektedir. Dava konusu yayın yukarıda açıklanan ilkelere ve görünür gerçekliğe uygundur. Dava konusu haberin resmi mercilerce başlatılan soruşturma bilgilerine dayalı olarak yapıldığı anlaşılabilir olup davacının kişilik haklarına bir saldırı teşkil etmemektedir. Yerel mahkemece açıklanan olgular gözetilerek, istemin tümünden reddedilmesi gerekirken, yerinde olmayan yazılı gerekçeyle, davalıların manevi tazminat ile sorumlu tutulmuş olması usul ve yasaya uygun olmamıştır... Açıklanan nedenlerle kararın bozulması gerekmiştir.” (yayımlanmamış karar)

³⁸² Sırabaşı, s. 342

³⁸³ Kırçova/Öztürk, s. 80; Memiş (Haksız Rakebet), s.121

³⁸⁴ Doğan (İnternette Şahsiyet), s.7; Memiş (Haksız Rekabet), s. 122

³⁸⁵ Doğan (İnternette Şahsiyet), s.7

³⁸⁶ Özel, s. 161; Sırabaşı, s. 190

9. maddesine dayanarak da talepte bulunulabilecektir. 5651 sayılı Kanunun 9. maddesine göre; “İçerik nedeniyle hakları ihlâl edildiğini iddia eden kişi, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması halinde yer sağlayıcısına başvurarak kendisine ilişkin içeriğin yayından çıkarılmasını ve yayındaki kapsamından fazla olmamak üzere hazırladığı cevabı bir hafta süreyle internet ortamında yayımlanmasını isteyebilir. İçerik veya yer sağlayıcı kendisine ulaştığı tarihten itibaren iki gün içinde, talebi yerine getirir. Bu süre zarfında talep yerine getirilmediği takdirde reddedilmiş sayılır.

Talebin reddedilmiş sayılması halinde, kişi onbeş gün içinde yerleşim yeri sulh ceza mahkemesine başvurarak, içeriğin yayından çıkarılmasına ve yayındaki kapsamından fazla olmamak üzere hazırladığı cevabın bir hafta süreyle internet ortamında yayımlanmasına karar verilmesini isteyebilir. Sulh ceza hâkimi bu talebi üç gün içinde duruşma yapmaksızın karara bağlar. Sulh ceza hâkiminin kararına karşı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir.

Sulh ceza hâkiminin kesinleşen kararının, birinci fıkraya göre yapılan başvuruyu yerine getirmeyen içerik veya yer sağlayıcısına tebliğinden itibaren iki gün içinde içerik yayından çıkarılarak hazırlanan cevabın yayımlanmasına başlanır.

Sulh ceza hâkiminin kararını bu maddede belirtilen şartlara uygun olarak ve süresinde yerine getirmeyen sorumlu kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İçerik veya yer sağlayıcının tüzel kişi olması halinde, bu fıkra hükmü yayın sorumlusu hakkında uygulanır.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNTERNETTE KİŞİLİK HAKKININ İHLÂLİNDE HUKUKSAL KORUMA YOLLARI VE ÖZELLİKLE MANEVİ TAZMİNAT DAVASI

§ 5. İnternette Kişilik Hakkının İhlâlinde Hukuksal Koruma Yolları

I. Genel Olarak

Kişilik haklarının korunması kişinin toplum içindeki saygınlığını sağlama amacına yöneliktir. Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırıda bulunan kimse saldırıda bulunanlara karşı hukuksal korunmasını talep edebilecektir.

İnternet aracılığıyla kişilik haklarının ihlâlinin kendine özgü bazı yönleri bulunmaktadır. Öncelikle ihlâlin meydana geldiği yer belirli bir coğrafya ile sınırlı değildir³⁸⁷. İnternet erişiminin mümkün olduğu her yerden ihlâl yapılabilir. Bu durum ihlâlin yapıldığı yerin tespitini güçleştirmektedir. İnternet yoluyla kişilik hakkı ihlâlinde failin e- posta göndermesi, web sayfası açması veya bir foruma mesaj göndermesiyle fiil gerçekleşmiş olmakta, zarar ise bu mesaja erişimin sağlanması ve açıklamanın okunmasıyla gerçekleşmektedir. İletinin okunduğu her yerde haksız fiil ikâ edilmiş olacaktır³⁸⁸. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi internette haksız fiil işleyen failin kimliğini tespit etmek de oldukça güçtür. Failin tespitindeki güçlük internetin yapısından kaynaklanabileceği gibi tecavüz fiilinin ülkelerarası işlenmesinden de kaynaklanabilmektedir.

Türk hukukunda internetle ilgili 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçların Önlenmesi Hakkında Kanun” dışında özel bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.

³⁸⁷ Özel, s. 159.

³⁸⁸ Özel, s. 159.

İnternet ortamının kendine özgü yapısı dikkate alındığında internetle ilgili özel düzenlemeler yapılması gerektiği açıktır. İnternetle ilgili özel düzenlemelerin bulunmaması bu alanda gerçekleşen hukuka aykırı eylemlere karşı hiçbir hukuksal yaptırımın bulunmadığı sonucunu doğurmaz. Kişilik hakkı ihlâli ve bunun sonuçlarıyla ilgili genel hükümler kişilik hakkı ihlâli hangi araçla gerçekleşmiş olursa olsun uygulanma imkânına sahiptir³⁸⁹. Bu itibarla internette kişilik hakkı ihlâl edilen kişide sırasıyla, saldırı tehlikesinin önlenmesini; halen sürmekte olan saldırıya son verilmesini; sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini, saldırı teşkil eden yayımda düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesini veya yayınlanmasını; maddi ve manevi tazminat isteminde bulunma ve hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesini yetkili ve görevli mahkemeden talep edebilecektir.

Basın Kanunu'nun internetteki yayınlara uygulanıp uygulanamayacağı tartışmalıdır³⁹⁰. Biz bu konuda 5187 sayılı Basın Kanunu'nun internet yayınları için uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Basın Kanunu sadece basım araçlarıyla basılmış eserler için uygulama imkânı bulacaktır. İnternet ortamında basılmış bir eserden bahsedilemeyeceği için Basın Kanunu'nun 16 ve 17. maddelerinde yer alan yayıncının sorumluluğuna ilişkin hükümler bu alandaki ihlâller için uygulanmayacaktır.

³⁸⁹ **Y. 4. HD.** 08.12.2001 tarih, 2001/753 E. 2001/1157 K. sayılı kararına göre "...basın yoluyla kişilik haklarının saldırıya uğramasından doğan manevi tazminat ve haberin internetteki yayınının da durdurulması istemine ilişkindir. Yargıtay kararında internetteki yayınlarla ilgili yasal bir düzenleme bulunmadığını internetteki yayının durdurulması kararının infaz edilebilme olgusunun tartışmalı olduğu gerekçesiyle internetteki yayının durdurulmasına karar veren ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur. Bu karar doktrinde isabetli bulunmamıştır. Yargıtay'ın şu anki içtihatları başka yödedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Doğan (İnternette Şahsiyet)**, s. 8; **Doğan Murat(Durdurma)**, İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası, AÜEHFD, y.2003, C.7, S.1-2, s. 387; **Sırabaşı**, s. 208

³⁹⁰ Bu konudaki tartışma için bkz. **İlkiz Fikret**, 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Yasa Tasarısı ve Basın Yasası Değişiklikleri ile İnternet Yayıncılığı Düzenlemesinin Yaratacağı Sorunlar, <http://www.internetvehukuk.org/rythm04.asp> (E. T. 23.04.2013); **Sınar**, s. 138

II. Saldırının Önlenmesi Davası

Önleme davası, kişiliğe yönelik herhangi bir saldırı henüz başlamamakla birlikte, saldırı ihtimalinin somut birtakım fiil ve olgulardan hareketle gerçekleşmesinin kuvvetle muhtemel olduğu hallerde açılır³⁹¹. Önleme davası saldırının sonuçlarına değil, saldırı fiilinin varlığına yönelik bir davadır³⁹². Saldırı gerçekleşmişse artık bunun önlenmesi mümkün olmayacağı için bir önleme davası açılmayacaktır³⁹³. Örneğin, kendisine ait fotoğrafların bir web sitesinde paylaşılacağını öğrenen kimsenin, bu fotoğrafların paylaşılmasını önlemek amacıyla açacağı dava önleme davasıdır. Önleme davası, gerçekleşmesi muhtemel görünen bir saldırının sonuçlarını önlemeye yönelik değil; hukuka aykırı fiil doğmadan önlemek veya daha önceden doğmuş ise tekrarını önlemeye yöneliktir³⁹⁴.

Önleme davasının açılabilmesi için, mevcut bir saldırı veya saldırının tekrarı tehlikesinin varlığı tek başına yeterli değildir. Saldırı veya saldırının tekrarı tehlikesinin aynı zamanda ciddi olması gerekir³⁹⁵. Tehlikenin ciddi olup olmadığı belirlenirken, saldırı tehdidinde bulunan kimsenin bunu yapabilme imkânının olup olmadığına bakılmalıdır. Bunun varlığını ispat yükü davacıdadır. Ayrıca, bu davanın açılabilmesi için tehlikenin yakın olması da gerekir³⁹⁶. Örneğin, henüz tamamlanmamış bir kitabın web sitesinde paylaşımına açılacağına ilişkin duyurular, üzerine açılan önleme davası tehlikenin yakın olmaması nedeniyle reddedilecektir. Önleme davasının açılabilmesi için, saldırı tehlikesini yaratan kimsenin kusuru aranmadığı gibi uğranılabilecek bir zarar tehlikesinin de bulunması gerekmez. Buna

³⁹¹ Akipek/Akıntürk, s. 397; Arpacı s. 144; **Belli Doğan Bülent**, Basın Yolu İle Kişilik Haklarına Saldırıdan Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara 2008, s. 80; **Dural/Öğüz**, s. 142; **Doğan Murat(Önleme)**, Şahsiyet Hakkına Tecavüzün Önlenmesi Davası, AÜEHFD, y.2001, C.5, S.1-4, s. 388; **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 782; **Helvacı (Gerçek Kişiler)** s. 120; **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s. 200; **Oğuzman**, s. 22; **Oğuzman/Seliçi/Özdemir**, s. 161

³⁹² **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s. 198

³⁹³ **Oğuzman**, s.24

³⁹⁴ **Doğan (Önleme)**, s. 378; **Eren (Borçlar Hukuku)**, s.782; **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s. 199

³⁹⁵ **Dural/Öğüz**, s. 143; **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s. 200; **Oğuzman**, s.23

³⁹⁶ **Helvacı Serap (Koruyucu Davalar)**, Türk ve İsviçre Hukukunda Kişiliği Koruyucu Davalar, B.1, İstanbul 2001, s. 123; **Oğuzman**, s.23

karşın, fiilin mutlaka hukuka aykırı olması şarttır³⁹⁷. Olayda hukuka uygunluk sebepleri varsa dava reddedilecektir.

Önleme davası, zamanaşımı süresine veya hak düşürücü süreye tâbi değildir. Saldırının ne zaman gerçekleşeceği belli olmadığından davacının saldırının önlenmesini talep etme hakkı her zaman vardır³⁹⁸.

III. Saldırının Durdurulması Davası

Durdurma davası, kişilik hakkına yönelik bir saldırı başlamış ve halen devam etmekteyse, saldırıyla daha ağır sonuçların ortaya çıkmasına engel olunması amacıyla açılır³⁹⁹. Davanın amacı, kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan hukuka aykırı duruma son vermek olup, kişilik hakkını ihlâl eden saldırıdan önceki duruma dönmek değildir. Durdurma davasının pratik önemi, şeref ve haysiyete, mesleki ve ticari değerlere ve özel hayata yapılan saldırılarda ortaya çıkar. Kişinin hayat ve vücut bütünlüğüne yapılan saldırılarda kural olarak, tecavüzün yapılması ve sona ermesi zaman içine yayılmayıp kısa sürede olup bittiği için durdurma davası açılmaz⁴⁰⁰. Örneğin, internette eş zamanlı sohbet ortamlarında bir kişiye hakaret edilmesi halinde bu davanın açılmasının pratik bir değeri yoktur. Çünkü, hakaret içerikli ifade sohbet ortamında gözükmekte, sohbet ortamının kesintiye uğraması ile birlikte ekrandan silinmektedir.

Durdurma davasının açılabilmesi için, internet ortamında devam etmekte olan hukuka aykırı bir saldırının varlığı gerekir. Saldırı sona ermiş, ancak etkileri devam etmekte ise bu davanın açılıp açılmayacağı tartışmalıdır. Bir görüş saldırı sona erip etkileri devam ediyor olsa bile artık bu davanın açılmayacağını; bu halde sadece

³⁹⁷ Akipek/Akıntürk, s. 416; ; Arpacı, s. 143; Belli, s. 83; Dural/Öğüz, s. 142; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 212

³⁹⁸ Belli, s. 81

³⁹⁹ Akipek/Akıntürk, s. 396; Dural/Öğüz, s. 142; Eren (Borçlar Hukuku), s. 782; Helvacı (Koruyucu Davalar), s. 124; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 205; Oğuzman, s. 20; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 159; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 152

⁴⁰⁰ Dural/Öğüz, s. 142; Helvacı (Koruyucu Davalar), s. 124

tespit davasının açılabilceğini ifade etmektedir⁴⁰¹. Diğer görüş ise, saldırı sona erse bile etkileri devam ediyorsa bu davanın açılabilceğini ifade etmektedir⁴⁰². Saldırı henüz başlamamışsa bu dava açılmayacaktır; fakat, başlama tehlikesi varsa önleme davası açılabilir.

Bu davanın açılabilmesi için varlığı gereken bir diğer şart, saldırıyı durdurmanın mümkün olmasıdır. Örneğin, bir kişiye ait müstehcen görüntüler internette yayımlandıktan sonra yayından kaldırılrsa bile, bu kişi başkalarının zihninde farklı şekilde algılanmaya devam edecektir. Burada, maddi saldırı sona erdiği için durdurma davası açılmayacaktır; ancak, maddi olmayan saldırı durumu devam etmektedir. Bunun için ise, başka araç ve imkânlar ihtiyacı vardır⁴⁰³.

Davanın açılabilmesi için durdurmada bir hukuksal yararın da bulunması gerekir. Saldırı güncelliğini yitirmişse artık bu dava açılmayacaktır. Durdurma davasında önleme davasında olduğu gibi, davalının kusurlu olması veya bir zararın doğması gerekmez; ancak, saldırının hukuka aykırı nitelikte olması gerekir⁴⁰⁴. Ortada hukuka uygunluk sebepleri varsa dava reddedilecektir.

IV. Tespit Davası

Tespit davası, kişilik hakkına yönelik saldırının hukuka aykırılık niteliği taşıyıp taşımadığını belirlemek amacıyla saldırının sona erdiği, fakat etkilerinin devam ettiği hallerde açılır⁴⁰⁵. Kişilik hakkına yönelik saldırı tehlikesinin varlığında veya devam eden saldırılarda hukuksal yarar bulunmadığından tespit davası

⁴⁰¹ Dural/Öğüz, s. 145; Oğuzman, s.21

⁴⁰² Ayrıntılı bilgi için bkz. Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 207.

⁴⁰³ 5651 sayılı Kanununun 9. maddesinde bu duruma ilişkin özel bir imkan getirilmiştir, ileride bu konuya ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

⁴⁰⁴ Akipek/Akıntürk, s. 416; Arpacı, s. 143; Dural/Öğüz, s. 145; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 210; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 152.

⁴⁰⁵ Belli, s.54; Dural/Öğüz, s. 146; Eren (Borçlar Hukuku), s. 782; Helvacı (Gerçek Kişiler), s. 122; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 194; Oğuzman, s. 24; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 163; Özsunay, s. 107

açılmaz⁴⁰⁶. Bazı yazarlar, henüz sona ermemiş olan veya saldırının durdurulması davasına temel olmak üzere, çok yakın ve olası bir saldırı hakkında tespit davası açılabileceğini ifade etmektedir⁴⁰⁷. Bu davanın açılabilmesi için, failin kusuru veya bir zararın varlığı aranmaz.

TMK md. 25’de düzenlenmiş olan ve kişilik hakkına yönelik saldırının hukuka aykırılığının tespitine ilişkin olan bu dava, genel tespit davasının kişiliğin korunmasını ilgilendiren özel olarak düzenlenmiş bir halidir. Genel tespit davasında bir hukuksal ilişkinin var olup olmadığı saptanmaya çalışılmakta iken; TMK md. 25’de düzenlenmiş olan tespit davasıyla kişilik hakkına yönelik sona eren saldırının etkilerinin saptanması amaçlanmaktadır. Türk Medeni Kanunu’ndaki tespit davasının açılabilmesi için “hukuksal yarar” bulunmalıdır. Önleme veya durdurma davasının açılabileceği hallerde tespit davası açmakta davacının hukuksal yararı yoktur⁴⁰⁸.

V. Kararın Yayınlanmasını veya Üçüncü Kişilere Bildirilmesini Talep Hakkı

TMK’nun 25. maddesine göre, saldırı tehlikesinin önlenmesi, devam eden saldırının durdurulması ve hâlen devam etmekte olan saldırının hukuka aykırılığının tespiti ile birlikte düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayınlanması isteminde de bulunulabilecektir. Davacının önleme, durdurma ve tespit davalarında başarılı olması, çoğu zaman müdahalenin hukuka aykırı sonuçlarını ortadan kaldırmaya yeterli olmayacaktır⁴⁰⁹. Çünkü, bu davalarda alınan kararlar sadece taraflarca bilineceği için, kişilik haklarına saldırıda bulunulan kişi hakkında toplumda oluşan yanlış kanıları ortadan kaldırmayacaktır.

Mahkemenin verdiği kararın toplum veya ilgili kimseler tarafından bilinmesi için saldırıya maruz kalan kişi mahkemedен; önleme, durdurma ve tespit kararlarının

⁴⁰⁶ Dural/Öğüz, s. 146

⁴⁰⁷ Bulut, s. 179; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 475

⁴⁰⁸ Akipek/Akıntürk, s. 399.

⁴⁰⁹ Dural/Öğüz, s. 147; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 195

verilmesi ile birlikte, kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanmasını da talep edebilecektir. Bu talep tek başına kullanılmadığı için bağımsız bir dava niteliği de taşımaz⁴¹⁰. Böyle bir talep bulunmadığı sürece hâkim re'sen bildirme veya kararın yayımlanmasına karar veremez⁴¹¹. Hâkim taleple bağılı olmayıp kararın yayımının davacı açısından yararlı olup olmadığını takdir eder. Hâkim talep üzerine kararın yayımlanmasına karar verirse, kararın nerede ve nasıl yayımlanacağını da kararında ayrıca belirtecektir.

VI. Düzeltme ve Cevap Hakkı

Düzeltme ve cevap hakkı temel bir hak olarak Anayasamızın 32. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasamızın 32. maddesine göre, düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin şeref ve haysiyetine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması halinde tanınmıştır. Bu itibarla, kişilik hakkı ihlâl edilen kişilere düzeltme ve cevap hakkı ile saldırıya karşı koyabileceği etkili bir savunma imkânı sağlanmaktadır⁴¹².

Anayasa da genel çerçevesi çizilen bu temel hakla ilgili hususların ayrıca kanunla düzenleneceği öngörülmüştür. Ülkemizde, bu temel hak özel kanunlarla düzenlenmiş olup; Türk Medeni Kanunu'nda bu konuyla ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu hak ilk olarak 5187 sayılı Basın Kanunu'nda ve Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'da düzenlenmişti. Ülkemizde de internetin kullanımının yaygınlaşması ve internet ortamında kişilik hakkı ihlâllerinin artmasıyla birlikte, 5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçların Önlenmesi Hakkında Kanun" ve bu kanuna bağılı olarak çıkarılan "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik" te de düzeltme ve cevap hakkına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. 5651 sayılı Kanun

⁴¹⁰ Serdar, s. 261

⁴¹¹ Dural/Öğüz, s. 147; Bulut, s. 179

⁴¹² Gölcüklü Feyyaz, Radyo- Televizyonda Düzeltme ve Cevap Hakkı, AÜSBFD, Y. 1975, C. 20, S. 4, s. 130

yürürlüğe girene kadar, internet ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinde bu hak kıyas yoluyla tanınmaya çalışılmıştır⁴¹³. 5651 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte yasal düzenlemeyle ilgili eksikliklerde giderilmiştir.

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi; “İçeriğin yayından çıkarılması ve cevap hakkı” başlığını taşımaktadır. İnternet ortamında içerik nedeniyle haklarının ihlâl edildiğini iddia eden kimseler içerik sağlayıcılarına; bunlara ulaşamazlarsa yer sağlayıcılarına başvurabilecektir⁴¹⁴. Bu düzenlemeyle, içeriğin yayından çıkarılması ve cevap hakkının kullanılması sadece şeref ve haysiyete yönelik ihlâllerde değil; aynı zamanda kişilik haklarının diğer görünümünün ihlâlinde de uygulama alanı bulacaktır⁴¹⁵.

VII. Sebepsiz Zenginleşme Davası

Kişilik hakkının ihlâli halinde açılacak davalar Türk Medeni Kanunu'nda belirtmiş olmakla birlikte; yasada sebepsiz zenginleşme davasından söz edilmese de doktrin gerekli şartların varlığı halinde sebepsiz zenginleşme davasının da açılacağını kabul etmektedir⁴¹⁶. Sebepsiz zenginleşmede başkası aleyhine haklı bir sebep olmaksızın zenginleşen kişi, zenginleştiği miktarı iade ile yükümlüdür. Bu durumda sebepsiz zenginleşme ve vekâletsiz iş görme hükümlerinden kaynaklanan tazminat talepleri yarışmaktadır⁴¹⁷.

⁴¹³ **Ongun Coşkun**, Gazete, Radyo, Televizyon ve İnternet Yayınlarında Basın Davaları, İstanbul 2008, s. 27; **Özel C.**, s. 91.

⁴¹⁴ İçerik sağlayıcılarına ve yer sağlayıcılarına ilişkin açıklamalar ilerideki bölümlerde yapılacaktır.

⁴¹⁵ Bu durum doktrinde maddenin uygulanmasında bir belirsizlik olup olmayacağıyla ilgili tartışmalara yol açmıştır. Ayrıntılı bilgi ve aksi görüşler için bkz. **Oğuz**, s. 161; **Özdilek Ali Osman (Cevap ve Düzeltme)**, İnternet Yayınlarında Cevap ve Düzeltme Hakkı”, <http://www.turkinternet.com> (E. T. 23.04.2013)

⁴¹⁶ **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s. 126

⁴¹⁷ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 851-852

VIII. Vekâletsiz İş Görme

TMK'nun 25. maddesinin 3. fıkrasında, davacının kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine (TBK md. 526-531) göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunması hükme bağlamıştır. TMK'nunda açıkça bu dava hakkına yer vermiş olması, kişilik hakkının daha etkin bir şekilde korunmasını sağlamaya yöneliktir. Bu davanın amacı, kazanç elde etmek için başkasının kişiliğine tecavüz edilmesini engellemektir⁴¹⁸.

Bu davada mağdurun elde etmek istemediği veya elde edemeyeceği kazancın kendisine iadesi söz konusudur. Eğer, fail mağdurun elde etmek istediği veya elde edebileceği bir kazancı kişilik hakkına saldırı sonunda elde etmişse, bu mağdur bakımından bir zararı ifade edeceği için burada ayrıca bir maddi tazminat davasının açılması gerekir⁴¹⁹. Örneğin, bir web sitesinde kişinin müstehcen görüntülerinin yayınlanmasının yarattığı sansasyon nedeniyle elde edilen kazanç, mağdur için maddi zarar niteliğinde olmadığı için, vekâletsiz iş görme talebine konu olacaktır. Bu davanın açılabilmesi için ise, failin kusurlu olması gerekmez.

IX. Tazminat Davaları

A. Genel Olarak

İnternet ortamında kişilik hakkına saldırıda bulunulan kimseler, bu sebeple zarara uğramış iseler bu zararın tazmini için dava açabilir. Tazminat davasının açılabilmesi için, failin kusurlu olması şarttır. Bunun yanısıra saldırı sonucunda bir zararın da gerçekleşmiş olması gerekir; zarar tehlikesi tazminat davası açmak için yeterli değildir. Tazminat davaları kişilik hakkını ihlâl eden fiilin engellenmesine yönelik değil; ihlâl neticesinde meydana gelen zararlı sonuçları yok etmeye,

⁴¹⁸ Dural/Öğüz, s. 146; Eren (Borçlar Hukuku), s.783

⁴¹⁹ Dural/Öğüz, s. 146; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 219.

düzeltelemeye ve onarmaya yöneliktir⁴²⁰. Bilindiği gibi tazminat davalarının maddi ve manevi tazminat davaları olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Zarar verici bir olayda hangi davanın açılacağı zararın yöneldiği kişilik veya malvarlığı değerine göre belirlenir. Kişilerin konusu para ile ölçülebilen değerlerinde meydana gelen zararlar nedeniyle maddi tazminat davası; para ile ölçülmesi mümkün olmayan kişilik değerlerinde meydana gelen zararlar nedeniyle manevi tazminat davası açılır.

B. Maddi Tazminat Davası

Maddi tazminat davası, bir kimsenin kişilik hakkının hukuka aykırı bir fiille ihlâl edilmesi neticesinde malvarlığı değerlerinde iradesi dışında meydana gelen eksilmenin veya malvarlığında meydana gelmesi beklenen artışı engellemenin telâfisi için açılan davadır⁴²¹. TMK'nun 25. maddesinin 3. fıkrası, kişilik hakkına saldırılan kişinin maddi tazminat talebinde bulunma hakkını saklı tutmuştur. Bu davanın açılabilmesi için, hukuka aykırı fiil, zarar, davalının kusuru veya bir kusursuz sorumluluk sebebi ve mutlaka illiyet bağının bulunması gerekir⁴²². Zararı ispat etme yükümlülüğü Türk Borçlar Kanunu'nun 50. maddesi gereğince zarar görene aittir. Zarar gören zararını her türlü delil ile ispatlayabilir. Türk Borçlar Kanunu'nun 50. maddenin 2. fıkrası gereğince, zarar miktarını ispat yükümlülüğü de zarar görene düşmektedir. Zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler. (TBK md. 50/f.2)

Maddi tazminat davası internet ortamında kişilik haklarının ihlâlinde özel bir düzenlemeye tâbi tutulmadığı için genel hükümlere (TMK md. 25; TBK md. 50 vd.) tâbi olacaktır.

⁴²⁰ Eren (Borçlar Hukuku), s. 782

⁴²¹ Arpacı, s. 153; Dural/Öğüz, s. 149; Eren (Borçlar Hukuku), s. 782; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 225; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 158; Serdar, s. 274

⁴²² Akipek/Akıntürk, s. 405; Arpacı, s. 153; Dural/Öğüz, s. 149; Eren (Borçlar Hukuku), s. 783; Helvacı (Gerçek Kişiler), s. 124 Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 225; Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 158; Oğuzman/Seliçi/Oktay, s. 166; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 478

C. Manevi Tazminat Davası

Kişilik hakkının ihlâlinden kaynaklanan manevi tazminat talebi ve davası, tezimizin temel konusunu oluşturduğu için bu konuya ilişkin açıklamalar aşağıda ayrı bir bölüm altında yapılacaktır.

§ 6. İnternette Kişilik Hakkı İhlâli Nedeniyle Manevi Tazminat Davası

I. Genel Olarak

Manevi tazminat, kişilik hakkı ihlâl edilen kişinin duyduğu acı ve elemi karşılayan ve kendine özgü özellikleri olan bir sorumluluk ve tazminat hukuku kurumudur⁴²³. TMK md. 25/f.3 kişilik hakkı ihlallerine karşı açılacak davalar arasında manevi tazminat davasını da belirtmiştir. İnternette gerçekleşen kişilik hakkı ihlâlleriyle ilgili özel bir düzenleme bulunmadığı için, genel hüküm niteliğinde olan “kişilik hakkının zedelenmesi” başlıklı TBK’nun 58. maddesi internette gerçekleşen kişilik hakkı ihlâllerinde meydana gelen manevi zararın tazmininde de uygulanma imkânı bulacaktır⁴²⁴.

Manevi tazminat davası, kişilik hakkı hukuka aykırı bir şekilde ihlâl edilen kimselerin uğradığı manevi zararların telâfisi amacıyla açılan davadır⁴²⁵. TBK md. 58’ e göre, kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara

⁴²³ **Karahasan (Manevi Tazminat)**, Tazminat Hukuku – Manevi Tazminat, İstanbul 2001, s. 62; **Oğuzman**, s. 28; **Oğuzman/Seliçi/Özdemir**, s. 165

⁴²⁴ TBK iki madde de kişilik haklarının ihlâli halinde manevi tazminatı düzenlemektedir. TBK md. 56 “maddi kişisel değerlerin” ihlâli halinde manevi tazminatı, TBK md. 58 “maddi nitelikte olmayan – manevi kişisel değerler ve kişinin mesleki ve ekonomik hakları- kişisel değerlerin” ihlâli halinde manevi tazminatı düzenlemektedir. Çalışma konumuz olan internet aracılığıyla kişilik hakkı ihlâlinde maddi kişisel değerlerden olan hayat ve bedensel bütünlüğe doğrudan hukuka aykırı müdahalede bulunmak mümkün değildir. Bu itibarla manevi tazminatla ilgili olarak açıklamalarımızı TBK md. 58’i esas alarak yapacağız.

⁴²⁵ **Belli**, s. 92; **Dural/Öğüz**, s. 149; **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 780; **Gürsoy, Kemal Tahir**, Manevi Zarar ve Tazmini, AHFD, y. 1973, C.30, S. 1-4, s.8; **Helvacı (Gerçek Kişiler)**, s.128; **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s.240

karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar paranın ödenmesini isteyebilir. Bir kişinin değeri para ile ölçülemeyen varlıklarının ihlâlinden doğan zararların giderilmesi amacına yönelik manevi tazminat davası, zarar görenin tecavüz olmasaydı içinde bulunacak olduğu hale aynen iadesini sağlayamaz. Zira, manevi zararlar niteliği gereği eski hale iadesi, aynen mümkün olmayan türden zararlardır⁴²⁶.

Bir kimsenin duygusal alemindeki sarsılma, duyduğu acı ve elem gerçek anlamda zarar değil; onun bir görüntüsü olarak ortaya çıkan bir durumdur. Ortaya çıkan bu olumsuz durumun manevi zarar olarak nitelendirilmesi, kişilik hakkı ihlâl edilen kişilerin iç dünyalarında yaşadıkları bu üzüntü nedeniyle tazminat isteminde bulunmayı sağlamaya yöneliktir⁴²⁷.

II. Hukuksal Niteliği ve İşlevi

Manevi tazminatın hukuksal niteliği ile ilgili doktrinde değişik görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerde tartışılan temel sorun manevi tazminatın, bir özel hukuk yaptırımı mı, yani maddi zararlarda olduğu gibi uğranılan zararın denkleştirilmesini sağlayan kendine özgü bir tazminat türü mü yoksa kişiliğe karşı yapılan haksızlığa karşılık bir cezai yaptırım mı olduğudur⁴²⁸.

Bir görüş göre, manevi tazminat ceza niteliği taşır⁴²⁹. Burada bir çeşit özel hukuk cezası söz konusudur. Kişilik hakkını ihlâl eden failden alınan tazminatla o cezalandırılmış olmaktadır. Devlet lehine değil, mağdur lehine bir cezalandırma yoluna gidilmektedir. Çünkü, burada tazminat devlete değil, kişilik hakkı ihlâl

⁴²⁶ **Belli**, s. 92

⁴²⁷ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 781; **Gökcan Hasan Tahsin**, Haksız Fiil Hukuku ve Maddi-Manevi Tazminat Davaları, Ankara 2008, s. 669; **Gürsoy**, s.10; **Ünal Mehmet**, Manevi Tazminat ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü, AHFD, y. 1978, C. 35, S.1-4, s.400

⁴²⁸ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 784; **Ertaş Şeref**, Manevi Tazminatın Hukuki Niteliği ve Miktarının Tesbiti, Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu'na Armağan, İstanbul 1990, s. 67

⁴²⁹ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 785; **Kırca Çiğdem**, Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği, YD, Temmuz 1999, C.25, S.3, s. 242

edilerek zarar gören mağdura ödenmektedir⁴³⁰. Böylelikle, zarar verenin malvarlığındaki azalma ile zarar görenin ölç alma duygusu tatmin edilmektedir. Failin kusurunun derecesi ne kadar fazla ise, mağdura ödenecek manevi tazminatta o oranda yüksek olacaktır. Bu görüş taraftarları manevi tazminata hükmedilebilmesi için, mağdurun durumu dikkate alınmaksızın, failin kusuruna bakılması gerektiğini ifade etmektedirler. Mağdurun iç dünyasında yaşadığı üzüntünün ölçülmesi zordur. Buna karşın failin kusurunu ölçmek daha kolaydır. Bu itibarla, failin kusuru ne kadar fazla ise mağdurun ödeyeceği manevi tazminat da o oranda yüksek olacaktır. Doktrinde büyük çoğunluk manevi tazminatın ceza olduğu görüşüne karşı çıkmaktadır. Bu görüşe karşı olanlar bir eleştiri konusu olarak; manevi tazminatın takdirinde, sadece failin kusurunun göz önüne alınıp, zarar görenin sıfatının, işgal ettiği makamın ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarının da dikkate alınması gerektiğini; kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesine karşı, manevi tazminat miktarının hâkim tarafından belirlendiğini; cezaların kişiselliği ilkesine karşı tazminat borcunun başkalarına devir ve intikal edebileceğini; ayrıca, ceza ve tazminatın amaçlarının farklı olduğunu ifade etmektedir⁴³¹.

Bir diğer görüş, manevi tazminatın özel hukuk nitelikli bir yaptırım olduğunu savunmaktadır⁴³². Bu görüşü savunanlar, manevi tazminatın amacının sevinç ve ceza arasında bir denge kurmak olduğunu ifade etmektedir. Manevi acıların değeri para ile ölçülemez ise de belli bir miktar paranın, zarar görenin uğramış olduğu manevi zararı, acı ve üzüntülerini dindirecek veya azaltacak olduğu kabul edilmektedir. Manevi tazminat gerçek ve teknik anlamda bir tazminat yaptırımı değildir. Çünkü, kişinin malvarlığında bir eksilme olmamaktadır. Yargıtay, eski tarihli kararlarında

⁴³⁰ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 241

⁴³¹ Akipek/Akıntürk, s. 428; Eren (Borçlar Hukuku), s. 785; Ertaş, s. 78; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 243; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s.479

⁴³² Kırca, s. 250

manevi tazminatın ne bir ceza ne de gerçek anlamda bir tazminat olduğunu zarar görende bir tatmin duygusu doğurması gerektiğini ifade etmektedir⁴³³.

Diğer görüş telâfi görüşüdür. Bu görüşe göre, manevi tazminatın amacı, uğranılan manevi zararı aynen veya nakden telâfi etmektir⁴³⁴. Manevi tazminatın niteliği dolayısıyla aynen tazmin şekline ender rastlanır; genellikle de nakden tazmin yoluna gidilmektedir. Bu görüş taraftarları zarar görenin kişilik hakkının ihlâl edilmesi nedeniyle acı ve elem duyup duymadığına bakmaz. Bu görüş manevi zararı objektif esasına göre belirlemektedir. Kişilik değerlerinde objektif bir eksilme meydana gelmişse manevi zararın doğduğunu kabul etmektedir. Maddi tazminatta nasıl zararın telâfi edilmesinde zarar görenin bu zararı hissetmesi önemli değilse, manevi tazminatta da zarar görenin acı ve elem duyup duymaması önemli değildir⁴³⁵. Maddi ve manevi tazminat arasındaki temel farklılık, ihlâl edilen değerler bakımındandır. Maddi tazminat, malvarlığı veya kişilik değerlerinin ihlâlinden doğan ve tazmini gereken maddi zararın; manevi tazminat ise, kişilik değerlerinin ihlâlinden doğan bir manevi zararın telâfi edilmesini amaçlar⁴³⁶.

Doktrinde, ayrı bir görüş olarak ortaya konan tatmin görüşüne göre ise manevi tazminat, mağdurun ihlâl edilen hak duygusunun tatminini amaçlar⁴³⁷. Mağdurun duymuş olduğu elem ve acının mağdura tazminat ödenmesi yolu ile tamamen giderilmesi mümkün değildir; ama belli ölçüde acısı azaltılabilir. Mağdurun uğradığı manevi zarar bir haksızlık olarak kabul edildiğinde mağdurun haksızlık duygusunun ortadan kaldırılması veya düzeltilmesi mümkün olacaktır.

⁴³³ Yargıtay İçtihatı Birleştirme Genel Kurulu' nun 22.06.1966 tarihli kararı (www.kazancihukuk.com) (E. T. 23.04.2013)

⁴³⁴ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 786; **Kırca**, s. 252

⁴³⁵ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 786; **Kırca**, s. 261; **Serzoan Rona (Değişik Bir Yaklaşım)**, Manevi Tazminat İstemine Değişik Bir Yaklaşım, Prof. Dr. Haluk Tandoğan'ın Hatırasına Armağan, Ankara 1990, s. 85. Serozan' a göre manevi tazminat kapitalist toplumdaki metalaşma süreci nedeniyle maddi tazminatta olduğu gibi malvarlığı haklarındandır. Bu itibarla manevi tazminat maddi tazminatın tamamlayıcısı ve düzelticisidir.

⁴³⁶ **Serozan (Değişik Bir Yaklaşım)**, s. 86

⁴³⁷ **Arıdemir Arzu Genç**, Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat, İstanbul 2008, s. 9; **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 784; **Kırca**, s. 247

Ödenen bir miktar para ile mağdur kendi zevkine uygun şeylere harcama yaparak, haksızlığın doğurduğu kırgınlığı üzerinden atacaktır⁴³⁸. Tatmin görüşü, bu durumda manevi tazminatı sübjektif esasa göre tanımlamaktadır. Sübjektif esasa yönelen eleştiriler bu görüş için de kendisini gösterecektir⁴³⁹.

Bir diğer görüş ise, önleme ve caydırma görüşüdür. Manevi tazminat öncelikle giderici ve telâfi edici değil; tamamen faili korkutucu ve caydırıcıdır⁴⁴⁰. Doktrinde manevi tazminatın caydırma ve önleme amacının bağımsız bir amaç olmadığı, tatmin amacının bir unsuru olduğu ifade edilmektedir⁴⁴¹. Buna göre, manevi tazminatın tatmin amacı, toplum üzerinde önleyici ve korkutucu bir etkiye sahiptir; toplum manevi tazminat ödeme korkusu ile başkalarının kişilik haklarına daha saygılı olacaktır. Yargıtay' da verdiği kararlarıyla manevi tazminatın zarar vereni caydırma amacı bulunduğunu kabul etmektedir⁴⁴².

Türk hukukunda manevi tazminat, kişilik hakkının ihlâl edilmesinin sonucunda mağdurun duyduğu elem, acı ve ızdırabın ona bir miktar para ödenmesi ile ortadan kaldırılmasını, mağdurda mutluluk ve rahatlama duygusu oluşturarak denkleştirilmesini sağlar. Yargıtay, manevi tazminatın esasen bir ceza amacı olmadığını ifade etmektedir⁴⁴³. Biz, objektif görüşle manevi zararı tanımlayacağımız için, manevi tazminat davasını bu bağlamda kişisel değerlerde meydana gelen eksikliğin telâfisi olarak değerlendiriyoruz. Objektif kriterlere göre kişinin iç dünyasında oluşan bozulma maddi tazminattan ayrı bir dava türü olan manevi tazminat ile giderilmektedir. Telâfi edici nitelik tatmin ve caydırıcılığında

⁴³⁸ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s.784; **Ertaş**, s. 78

⁴³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Serozan (Değişik Bir Yaklaşım)**, s. 77 vd.

⁴⁴⁰ **Kırca**, s. 251

⁴⁴¹ **Ertaş**, s. 82

⁴⁴² **YHGK**, 23.06.2004 tarih, 2004/13-291 E. 2004/370 K.; **Y. 4. HD.** 6.02.2003 tarih, 2002/10731 E. 2003/1451 K.; **Y. 4. HD.** 24. 09.2002 tarih, 2002/3928 E. 2002/9940 K. (www.kazancihukuk.com) (E. T. 23.04.2013)

⁴⁴³ **Y. 4. HD.** 26.10.2005 tarih, 2004/15251 E. 2005/11929 K.; **Y. 11. HD.** 22.03.2005 tarih, 2004/6071 E. 2005/2628 K.; **Y. 4. HD.** 24.09.2002 tarih, 2002/3928 E. 2002/9087 K.; **Y. 4. HD.** 11.09.2002 tarih, 2002/4788 E. 2002/9087 K.; **Y. 4. HD.** 24.05.2001 tarih, 2001/1557 E. 2001/5453 K. (www.kazancihukuk.com) (E. T. 23.04.2013)

bünyesinde barındırmaktadır. Son yıllarda kişilik hakkı ihlâl edilen kimselerin 1 TL, 10 TL gibi sembolik miktarlarla tazminat davaları açtıkları çoğu kez görülmektedir. Bu miktarlarla açılan davalara mahkemeler bakıp, belirtilen miktarlarda tazminata hükmetmektedir⁴⁴⁴. Doktrinde sembolik miktarlarda açılan manevi tazminat davasının, zarar veren kimsenin hâkim tarafından kınanmasının tespit davası olarak görmenin mümkün olduğu ifade edilmektedir⁴⁴⁵. Böylece topluma kişilik hakkına saygı duyulması yönünde mesaj verilmekte, kişilerin manevi dünyalarında bir tatmin meydana gelmektedir. Ancak, burada şu çekinceyi belirtmek yerinde olacaktır; astronomik miktar talep edilen manevi tazminat davaları kişilik hakkının ihlâl edildiğinin tespitinin ötesine geçmektedir. Bu durumlarda ise, manevi tazminat belirlenirken, sadece objektif kriterden hareket edilmemeli; sübjektif kriterler de somut olaydaki özel durum ve koşullarla birlikte göz önünde bulundurulmalıdır.

III. Manevi Tazminatın Kişilik Hakkının Korunmasındaki Rolü

Kişilik hakkı sahibi, kişilik hakkının kapsamına dâhil olan kişilik değerlerine saygı gösterilmesini, kişilik haklarına dokunulmamasını herkesten isteme yetkisine sahiptir. TMK md. 24 uyarınca kişilik hakkı hukuka aykırı olarak ihlâl edilen her kişi hukuksal koruma talep edebilir. TMK md. 25’ de kişilik hakkı hukuka aykırı olarak ihlâl edilen ve manevi zarara uğrayan kişinin manevi tazminat talep edebileceği açıkça belirtilmiştir⁴⁴⁶.

⁴⁴⁴ Yargıtay eski tarihli kararlarında kişinin duyduğu elem, acı ve ızdırabın karşılığı olarak sembolik miktarlarda paraya hükmedilmesini, kişilik haklarına duyulması gereken saygının tartışılır hale gelebileceğini ifade etmekteydi. Ancak Yargıtay bu görüşünden artık vazgeçmiştir. **Y. 13. HD. 28.11.2002 tarih, 11318 E. 12909 K. (Bulut, s. 199)**

⁴⁴⁵ **Bulut, s. 200**

⁴⁴⁶ **Y. 4. HD. 2009/13923 E. 2010/10697 K. sayılı kararına göre** “...Dava konusu olayda; davacının suç unsuru içermeyen dava dışı kişi ile yaptığı özel telefon konuşmaları kimliği de açıklanmak suretiyle yayınlanmıştır. Bu konuşmaların iddianame ekinde yer alması onların yayınlanmalarını gerektirmez. Kişinin gizli alanını oluşturan özel yaşamının gizliliğine dokunulamayacağından, sıfatı ve konumu ne olursa olsun, kişinin oluru bulunmadan, özel yaşam alanına ilişkin olan haberleşme bilgileri kamuoyuna açıklanmaz. Davacının özel yaşam alanına ilişkin olan özel telefon görüşmelerinin yayınlanmasında kamu yararı da bulunmadığından, böyle bir yayın davacının özel yaşamının gizliliğine ve haberleşme özgürlüğüne saldırı niteliği taşır ve onun kişilik haklarına saldırı oluşturur. Yerel mahkemece açıklanan yönler gözetilerek, davacı yararına uygun bir tutarda manevi

Kişinin toplum içindeki saygınlığının sağlanabilmesi için kişilik hakkının etkili bir şekilde korunması gerekir. Bu itibarla, kişinin kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi için kişilik hakkı sahibinin ihlâl sonucu oluşan sonuçların ortadan kaldırılmasını sağlayacak tazminat taleplerine sahip olması bir zorunluluktur⁴⁴⁷. Kişilik hakkı ihlâli nedeniyle kişinin duymuş olduğu acı, elem ve ızdırap kişiye verilecek tazminatın sağlayacağı mutlulukla denkleştirilecektir. Türk hukukunda da kişilik hakkının etkili bir şekilde korunmasını sağlamak için kişilik hakkı ihlâl edilen kişiye manevi tazminat talebinde bulunabilmesi imkânı sağlanmıştır. Kişilik hakkını oluşturan kişilik değerlerinden herhangi birinin ihlâl edilmesi nedeniyle bir manevi zarar oluştuğunda manevi tazminat talep edilebilecektir⁴⁴⁸. TMK’ da kişilik değerleri sınırlı olarak sayılmamıştır. Kişilik hakkının kapsamına giren kişilik değerlerinin neler olduğu doktrin ve içtihatlar tarafından belirlenecektir⁴⁴⁹. Somut olaydaki değerler kişilik değeri olup-olmadığı taraf iradelerinden bağımsız olarak değerlendirilecektir. Bu itibarla, kişilik değeri olmayan değerler tarafların aralarında yapacakları bir sözleşme ile kişilik değeri olarak kararlaştırılmaz. Bu durumda ihlâl edilen değer kişilik değeri olmadığı için, kişilik hakkı ihlâli nedeni ile uğranıldığı ileri sürülen zarar karşılığı olarak manevi tazminat talep edilemeyecektir.

IV. Manevi Tazminat Davasının Şartları

A. Genel Olarak

Kişilik haklarının ihlâl edilmesi sebebiyle açılacak manevi tazminat davasının şartları TBK md. 58’ de düzenlenmiştir. TBK md. 58’e göre; kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı

tazminat takdir edilmesi gerekirken, yerinde olmayan yazılı gerekçeyle istemin tümünden reddedilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir.” (yayımlanmamış karar)

⁴⁴⁷ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s.781; **Helvacı (Koruyucu Davalar)**, s. 181; **Gürsoy**, s. 10

⁴⁴⁸ Türk hukukunda eski MK md. 24’ de manevi tazminatın ancak kanunda belirtilen hallerde talep edilebileceği düzenlenmekteydi. 3444 sayılı kanun ile yapılan değişiklikle bu sınırlama kaldırılmıştır.

⁴⁴⁹ **Arpacı**, s.99; **Dural/Öğüz**, s. 95; **YHGK** 28.03.2001 tarih, 2001/2-276 E. 2001/289 K.; **YHGK** 20.03.1991 tarih, 1990/4-617 E. 1991/137 K. (www.kazancihukuk.com) (E. T. 23.04.2013) Ayrıntılı bilgi için birinci bölümdeki açıklamalarımıza bkz.

altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir⁴⁵⁰. TBK md. 58' e dayanan manevi tazminat davasının açılabilmesi için, ihlâl hukuka aykırı olması, manevi bir zararın meydana gelmesi, zarar ile ihlâl arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekir. Doktrinde davanın açılabilmesi için failin kusurlu olmasının gerekip gerekmediği hususu tartışmalıdır. Bu konuyla ilgili tartışmaları aşağıda ayrıntılarıyla ele alacağız.

B. İhlâl Hukuka Aykırı Olması

İnternette kişilik hakkının ihlâl edilmesi nedeniyle açılan manevi tazminat davasının kabul edilebilmesi için, öncelikle eylemin hukuk aykırı olması gerekir⁴⁵¹. Hukuka aykırılıktan maksat, kişilerin şahıs varlığı değerlerini korumaya yönelik emredici bir hukuk kuralının ihlâl edilmesidir. Hukuka aykırılık geniş perspektifte değerlendirilmeli ve yazılı hukuk kuralları, yazılı olmayan örf-âdet hukuku kuralları hâtta hâkimin yarattığı hukuk kurallarına aykırılık da bu bağlamda göz önünde bulundurulmalıdır⁴⁵².

Somut olayda hukuka uygunluk sebepleri varsa, eylem nedeniyle bir zarar doğmuş olsa da hukuka aykırılık şartı gerçekleşmediği için manevi tazminat davası açılmayacaktır. TMK md. 24/f.2'de ve TBK md. 63'de hukuka uygunluk halleri sınırlı biçimde belirtilmiştir. Buna göre, kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar, kanunun verdiği yetkinin kullanılması, zarar

⁴⁵⁰ 818 sayılı Borçlar Kanunumuzun 49/1 maddesi de “Şahsiyet hakkı hukuka aykırı bir şekilde tecavüze uğrayan kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat namıyla bir miktar para ödenmesini dava edebilir” hükmünü içermekteydi.

⁴⁵¹ **Eren (Borçlar Hukuku)**, s. 793; **İşgüzar**, s. 856; **Gürsoy**, s. 24; **Ünal**, s. 411; **Oğuzman**, s. 37; **Y. 4 HD.** 2010/12084 E. 2012/1064 K. sayılı kararına göre “...Davaya konu olayda; davalıya ait www.o.....com isimli sitede Sebataycılık tanımlanmış ve bu kişilerin yahudiler tarafından resmi olarak bu dine kabul edilmedikleri, müslümanlar tarafından da kafir addedildikleri belirtildikten sonra www.o.....org sitesinde E.... A..... tarafından Adalet Bakanlığı ve Devlet Bakanlığına gönderilen dilekçelerden söz edilirken gerekmediği halde "s..... T..... A.....'ın kızı" ifadesi kullanılarak davacı yayın konusu ile ilgisiz bir biçimde eleştirilmiştir. Davalının bu sözleri davacıyı hedef gösterme, aşağılama ve ayrımcılık amaçlıdır. Bu bölümde yazılan ifadeler bu yönüyle hukuka aykırı olup davacının kişilik haklarına saldırı oluşturmaktadır. Yerel mahkemece açıklanan yönler gözetilerek, kişilik haklarına saldırıdan dolayı davacı yararına uygun bir manevi tazminat takdir edilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçeyle istemin tümünden reddedilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir.” (yayımlanmamış karar)

⁴⁵² **Akipek/Akıntürk**, s. 407

verenin davranışının haklı savunma taşıması, yetkili kamu makamlarının müdahalesinin zamanında sağlanamayacak olması durumunda kişinin hakkını kendi gücüyle koruması veya zorunluluk hallerinden birinin varlığı halinde hukuka uygunluk sebebi vardır. Rıza eylemin hukuka aykırılığını ortadan kaldırır; ancak, rızanın eylemi hukuka uygun kılabilmesi için rıza gösteren kişinin fiil ehliyetinin olması, rızanın üzerinde serbestçe tasarrufta bulunulabilecek bir değere ilişkin olması, rızanın ahlaka aykırı olmaması ve rızanın eylemin gerçekleşmesinden önce beyan edilmesi gerekir⁴⁵³.

Tam ehliyetliler ve sınırlı ehliyetliler rıza göstermeye yetkilidir. Tam ehliyetsizlerin rıza göstermeleri ise geçerli değildir. Bu hak kişiye sıkı sıkıya bağlı olduğundan, onlar adına kanuni temsilcilerinin de rıza göstermesi mümkün değildir. Sınırlı ehliyetsizler kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını kendileri kullanabildikleri için kanuni temsilcilerinin izni olmaksızın tek başlarına rıza gösterebilirler. Rızanın kişinin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir konuya ilişkin olması gerekir. Örneğin, bir kişi resminin yayınlanmasına ilişkin rıza verebilir. Rızanın ahlâka aykırı nitelik taşıması da gerekir; aksi halde hukuken geçersiz olacaktır. Böyle bir rıza eylemi hukuka aykırı olmaktan çıkarmaz; ancak tazminattan indirim sebebi olacaktır. Rıza mutlaka eylemden önce verilmelidir, eylemin işlenmesinden sonra gösterilmesi eylemin hukuka aykırılığını kaldırmaz. Ancak, böyle bir açıklama tazminat talebinden vazgeçme anlamına gelir⁴⁵⁴.

Üstün nitelikli özel bir yarar, haklı savunma ve zorunluluk halleri de hukuka uygunluk sebebi olarak belirtmiştir. Ancak, internette gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinde bu durumların gerçekleşmesi çok da mümkün değildir.

Kamu görevlilerinin kanunun kendilerine vermiş olduğu yasal bir yetkiyi kullanırken kişilik haklarına yapmış olduğu müdahalelerde hukuka aykırı sayılmayacaktır. Örneğin, bir suçlunun e-postalarının mahkeme kararı ile

⁴⁵³ Akipek/Akıntürk, s. 408

⁴⁵⁴ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s.180

gözlemlenmesi durumunda hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Ancak, yetkinin kullanılması sırasında yasada gösterilen yetkinin sınırının aşılması gerekir.

Öte yandan basın özgürlüğü ile kişilik hakkının çatışması durumu da üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Bu iki temel hukuksal değerın çatışması halinde hangi değere üstünlük tanınacağı her bir somut olayda hâkim tarafından belirlenecektir. Hâkim, sırasıyla, basın açıklamasının gerçeğe uygun olup olmadığını, güncel olup olmadığını; açıklama yapılmasında kamu yararı bulunup bulunmadığını değerlendirecektir⁴⁵⁵. Bu itibarla, kamuya mal olmuş kişilerle ilgili açıklamalar, nesnel ölçülere uygun davranılmak koşuluyla, hukuka uygunluk sebebinden yararlanacağı için manevi tazminat nedeni olmayacaktır.

İnternette gerçekleşen kişilik hakkı ihlâli türleri tezimizin ikinci bölümünde ayrıntılı olarak anlatıldığı için, bu konuyla ilgili olarak o bölümde yaptığımız açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz.

C. Manevi Zarar

İnternette gerçekleşen kişilik hakkı ihlâllerinde maddi zarardan daha çok manevi zararlar meydana gelmektedir. Manevi zarardan hukuken ne anlaşılması gerektiği hususu tartışmalıdır. Bazı yazarlar, manevi zararı, kişilikte meydana gelen eksilme olarak; bazı yazarlar ise, mağdurun yaşadığı acı, elem ve ızdırap olarak

⁴⁵⁵ **Dural/Öğüz**, s.160. **Y. 4. HD.** 2011/403 E., 2012/3003 K. sayılı kararına göre "...Davacı 13/09/2007 günlü www.denizhaber.com sitesinde "Takke düştü, Kel göründü" başlığı altında yayımlanan ve www.denizgazetesi.com sitesine link verilen ve bu sitede yayımlanan "Fiktif makam ve fiktif sitenin öyküsü" başlıklı haberin haksız, hukuka aykırı olduğunu kişilik haklarına saldırı oluşturduğunu belirterek davalıların manevi tazminat ile sorumlu tutulmasını istemiştir. Davalılar ise, manevi tazminata hükmedilmesini gerektirecek koşulların bulunmadığını, davacının kişilik haklarına saldırı kastının bulunmadığını ve basının eleştiri ve yorum hakkı olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirterek, istemin reddedilmesi gerektiğini savunmuştur. ...Davaya konu olayda;13/09/2007 günlü www.denizhaber.com sitesinde "Takke düştü, Kel göründü" başlığı altında yayımlanan ve www.denizgazetesi.com sitesine link verilen ve bu sitede yayımlanan "Fiktif makam ve fiktif sitenin öyküsü" başlıklı haber incelendiğinde; tarafların aynı alanda internet sitesi işletmek şeklinde faaliyette buldukları, davalının yayınladığı haberde ve link verdiği haberde davacının çalışma tarzının eleştirildiği, haberin tamamı incelendiğinde öz ve biçim dengesinin korunduğu ve eleştiri sınırlarının aşılmadığı anlaşıldığından yerel mahkemece açıklanan olgular gözetilerek, davanın tümünden reddi gerekirken, yerinde olmayan yazılı gerekçeyle, istemin kısmen kabul edilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir. (yayımlanmamış karar)

tanımlamaktadır. Bu itibarla, manevi zarardan ne anlaşılması gerektiği sübjektif, objektif ve karma teorilerden birine göre açıklanmaya çalışılmaktadır.⁴⁵⁶

Manevi tazminatın sübjektif bir nitelik taşıdığını belirten görüş (sübjektif manevi zarar anlayışı ve teorisi) kişilik hakkı ihlâl edilen kimsenin içinde bulunduğu durumdan hareket etmektedir. Bu teoriye göre, kişilik hakkının ihlâl edilmesi sonucu fiziki ve manevi acılar duyan, ruhsal dengesi bozulan, yaşama sevincini kaybeden kişi manevi zarara uğramış olur⁴⁵⁷. Sübjektif zarar teorisi taraftarları manevi zarara uğrama kabiliyeti olmayan bir kimsenin, yani kişilik hakkı ihlâli nedeniyle fiziki ve manevi acı, elem, ızdırıp çekmeyen ve böylece, yaşama zevkinde bir azalma olmayan kişilerin manevi zarara uğramayacağı için manevi tazminat talebinde bulunamayacağını ifade etmektedir⁴⁵⁸. Burada, kişilik hakkının ihlâl edilmesi, yani hukuka aykırı bir fiilin gerçekleşmesi ile kişilik hakkının ihlâli sonucunda doğan olumsuzluklar, daha açık bir anlatımla hukuka aykırı fiilin mağdurun malvarlığı veya kişiliğine yansiyarak zarara yol açması hususu birbirinden ayırt edilmektedir⁴⁵⁹.

Manevi tazminatın objektif bir nitelik taşıdığını belirten görüş (objektif manevi zarar anlayışı ve teorisi) kişilik hakkının ihlâl edilmesi sonucunda duyulan acının, üzüntünün, sıkıntının tam ve kesin olarak belirlenmesinin mümkün olmadığını; ayrıca, yaşanan acı, elem ve üzüntünün kişiden kişiye değiştiğini ifade etmektedir ⁴⁶⁰ . Kişinin psikolojik yapısı değerlendirilerek zarara uğrayıp uğramadığının belirlenmesi, kişiden kişiye değişen acı, üzüntü ve sıkıntılarının manevi

⁴⁵⁶ Arpacı, s. 147; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 244

⁴⁵⁷ Arıdemir, s.177; Arpacı, s. 147; Dural/Öğüz, s. 149; Ertaş, s. 65; Gökcan, s. 670; Gürsoy, s. 8; Helvacı (Koruyucu Davalar), s. 177; Karahasan (Manevi Tazminat), s. 65; Kırca, s. 245; Oğuz, s. 169; Oğuzman, s. 39; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s.167; Özel, s. 73; Serdar, s. 292

⁴⁵⁸ Gökcan, s. 670,

⁴⁵⁹ Helvacı (Koruyucu Davalar), s. 180; Y. 3. HD. 3.05.1999 tarih, 1999/3968 E. 1999/4509 K. sayılı kararına göre “Manevi zarar malvarlığında bir azalmayı değil ve fakat kişilik haklarına vaki tecavüz nedeniyle bir kimsenin duyduğu cismani ve manevi acı ve elem, ızdırabı ve böylece yaşama zevkinde bir azalmayı ifade eder.” şeklindedir.” (www.kazancihukuk.com) (E. T. 23.04.2013)

⁴⁶⁰ Arıdemir, s. 179; Eren (Borçlar Hukuku), s. 793; İlgüzar, s. 872; Gökcan, s. 670; Serozan (Değişik Bir Yaklaşım), s.82

tazminat dayanağı yapılması çokta mantıklı değildir⁴⁶¹. Bu itibarla, manevi zarar kişisel değerlerde meydana gelen objektif bir eksilmeyi ifade eder. Manevi zararın varlığı için kişilik hakkı ihlâl edilen kimsenin ölçü alınması yerine orta zekâlı, makul bir ortalama insan modelinin ölçü alınması daha doğru olacaktır⁴⁶².

Manevi zarar konusunda sübjektif ve objektif teoriyi uzlaştırmaya çalışan karma teori ise, manevi zararın iki unsuru olduğunu ifade etmektedir⁴⁶³. Birincisi, “kişilikte objektif olarak gerçekleşen azalma”; ikincisi ise, “hukuka aykırı fiil sonucu kişilikte objektif olarak meydana gelen azalmanın kişinin bilincine yansması, ruhsal huzurunu kaybetmesi, acı çekmesidir.” Bu itibarla, manevi zarar objektif olarak kişisel değerlerde meydana gelen eksilmenin, sübjektif olarak bilinç düzeyine yansması ve kişinin bizzat acı çekmesidir.

Sübjektif görüş, manevi zarara uğrama kabiliyeti olmayan, yani acı çekme imkânı olmayanların manevi zarar taleplerini açıklayamamaktadır. Manevi zararın kişiden kişiye göre değişebilir olması, onun varlığının ve büyüklüğünün belirlenmesini güçleştirir. Ayrıca, acı duymak, ruhsal bunalıma girmek, yaşam sevincini yitirmek manevi zararın oluşumuyla değil; ihlâlin sonucuyla ilgilidir. Karma teoride, kişilikte objektif azalmayı göz önünde bulundursa da mağdurun psikolojik durumunu dikkate aldığından sübjektif teoriden çokta farklı değildir. Bu itibarla, objektif teorinin sübjektif ve karma teoriye nazaran daha gerçekçi olması nedeniyle tercih edilmesi gerektiğini ifade edebiliriz.

Hâkim manevi zararı objektif ölçülere göre tayin ederken somut olaya göre değerlendirme yapacağından hakkaniyeti (somut olay adaletini) de sağlamış olacaktır. (TMK md. 4) Objektif ölçülere göre manevi zarar belirlenirken mağdurun

⁴⁶¹ **İşgüzar**, s. 872; **Serozan (Değişik bir Yaklaşım)**, s.82. Yazar kişilik hakkının ihlal edilmesi sonucunda kişinin duyduğu acının belirlenmeye çalışılmasının mağdurun daha ağır bir şekilde zarar görmesine yol açabileceğini ifade etmektedir. Örneğin, bir kimsenin eşinin ölümü nedeniyle duyduğu acının belirlenmesinde aralarındaki sevgi bağının derecesinin ötesinde cinsel ilişkilerinin sıklığı bile araştırılacaktır.

⁴⁶² **Gökcan**, s. 670

⁴⁶³ **Arıdemir**, s.181

sübjektif nitelikleri dikkate alınmayacağı için, mağdurun kişisel durumuna göre daha yüksek manevi tazminata hükmedilmesiyle ilgili sorun da çözülmüş olacaktır⁴⁶⁴. Bize göre, internette kişilik hakkı ihlâli söz konusu olduğunda manevi zararın varlığı mağdurun acı çekmesine veya duyarsız kalmasına göre belirlenemez. Manevi zarar, kişinin toplum içinde küçük düşüp düşmediğine, itibarının sarsılıp sarsılmadığına göre belirlenmelidir. Kişilik hakkı ihlâli kişide acı, üzüntü, sıkıntılara sebep olur; ancak tazmini gereken bir zararın varlığı objektif açıdan değerlendirilmelidir.

D. İlliyet Bağının Bulunması

İnternette kişilik hakkı ihlâli nedeniyle manevi tazminat davası açılabilmesi için hukuka aykırı eylem ile manevi zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekir. Doktrinde illiyet bağı ile ilgili olarak şart teorisi ve uygun illiyet bağı teorisi olmak üzere iki teori bulunmaktadır⁴⁶⁵. Doktrin ve yargı hukuksal bakımdan sağlam temellere dayanan uygun illiyet bağı teorisini kabul etmektedir. Bu itibarla, hukuken illiyet bağının varlığının kabulü için, doğan zararın yaşam deneyimlerine, ve olayların akışına göre hukuka aykırı eylemin olağan sonucu olması ve hukuka aykırı eylemin zararı meydana getirmeye elverişli olması gerekir.

E. Kusur

Yürürlükten kalkan 818 sayılı Borçlar Kanunumuzun 49. maddesinde 1988 yılında 3444 sayılı kanunla yapılan değişiklikten önce, saldırının ve kusurun özel ağırlıkta olması gerekmektedir⁴⁶⁶. Bu değişiklikten sonra ise, sadece manevi zarar koşulu öngörülmüş, anılan madde hükmünde kusurdan bahsedilmemiştir. Bu sebeple, kişilik hakkı ihlâli nedeniyle manevi tazminat davası açılabilmesi için failin kusurlu olmasının gerekip gerekmediği doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bir görüşe göre,

⁴⁶⁴ Arpacı, s. 149

⁴⁶⁵ Eren (Borçlar Hukuku), s. 538; Eren, Fikret, Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi, Ankara 1975, s. 1 vd.; İşgüzar, s. 874; Kılıçoğlu (Genel Hükümler), s.291

⁴⁶⁶ İşgüzar, s. 871; Gürsoy, s. 25; Ünal, s. 413. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kılıçoğlu Ahmet (Değişiklik), Medeni Kanunda Manevi Tazminatta Ağır Kusur Konusunda Yapılan Değişiklik, Prof. Dr. Haluk Tandoğan' a Armağan, Ankara 1990, s. 103 vd.

maddede açıkça belirtilmese de tazminat talep edebilmek için mutlaka zarar verenin kusurlu olması gerekir⁴⁶⁷. Diğer görüşe göre isse, kanunkoyucu manevi tazminat davasının açılabilmesi için kusur şartını arasaydı, bunu madde metninde açıkça belirtirdi. Bu görüş taraftarları, ayrıca zarar verenin kusurunun ispat edilmesinin zor olması sebebiyle, zarar görenin talep hakkının daralacağını ve bu nedenle kişilik hakkı ihlâli sonucunda manevi tazminat davasının açılabilmesi için, kusur şartını aramanın yerinde olmayacağını ifade etmiştir⁴⁶⁸.

Yürürlükteki 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesindeki yasal düzenlemede de kusurdan bahsedilmemektedir. Bu durumdan TBK md. 58' in bir kusursuz sorumluluk mu yoksa özel ağırlığı şart koşturmayan bir kusur sorumluluğu mu kabul ettiği doktrinde tartışmalıdır. Hâkim görüş, TBK'nun 58. maddesinde açıkça öngörülmemiş olmakla birlikte; bu maddenin, sorumluluğun genel şartlarını düzenleyen 49. maddenin devamı niteliğinde olduğunun kabulü yönündedir. TBK md. 58' in bir kusursuz sorumluluk ilkesi getirmediği; fakat, kusursuz sorumluluk hallerinde de manevi tazminat istenebileceğine açıklık getirdiği görüşü kabul edilmektedir⁴⁶⁹. Daha açık bir deyişle, manevi tazminat isteyebilmek için kural, kişilik haklarına kusurlu bir saldırının olması gerektiği yönündedir. Bunun dışında hukuka aykırı eylem kusursuz sorumluluk hallerinden birinden kaynaklanıyorsa yine manevi tazminat talep edilebilecektir. Doktrinde azınlıkta kalan görüş ise, TBK md. 58' de kusurdan bahsedilmemiş olmasının kusursuz sorumluluk esasının kabulü için yeterli olduğunu savunmaktadır⁴⁷⁰.

6098 sayılı TBK'da kusurun özel ağırlıkta olması koşulu aranmadığı için kusurun türü ve derecesinin hukuksal sorumluluğun doğumu için herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Kast ve ihmal şeklinde gerçekleşen kusur, sorumluluk için yeterli olacaktır. Bilindiği gibi kast, failin zararlı sonucu bilerek ve isteyerek hareket

⁴⁶⁷ Akipek/Akıntürk, s. 407

⁴⁶⁸ Akipek/Akıntürk, s.409

⁴⁶⁹ Arpacı, s. 155; Dural/Öğüz, s. 148; Eren, s. 795; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s.248; Oğuzman/Seliçi/Oktay, s. 153; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 484

⁴⁷⁰ Öztan (Hakiki Şahıslar), s. 161

etmesini ifade eder⁴⁷¹. İhmal ise failin hukuka aykırı sonucu istememesine rağmen, böyle bir sonucun doğmaması için gerekli tedbirleri olmaması, özen göstermemesidir⁴⁷². Kusurun derecesi, sorumluluğun doğumu için önemli olmamakla beraber TBK'nun 51. maddesine göre hâkim tarafından tazminatın belirlenmesinde yargısal takdir yetkisi çerçevesinde göz önünde alınacaktır.

V. Manevi Tazminat Davasının Tarafları

A. Davacı

Manevi tazminat davalarında davacı, kişilik haklarına yönelik hukuka aykırı bir saldırı gerçekleşen kişidir. Manevi zarara uğrayan bu kişi gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir.

1. Gerçek Kişiler

Kural olarak internette kişilik hakkı ihlâl edilen herkes manevi tazminat davası açabilir. Manevi tazminat davası açabilmek için hak ehliyetine sahip olmak yeterlidir; ayrıca, fiil ehliyetine sahip olmak gerekli değildir. TMK md. 16' ya göre ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, kanuni temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremezler; ancak, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir. Bu itibarla, ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kişilik haklarının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması sebebiyle kanuni temsilcilerinin rızasına gerek olmaksızın kişilik hakkı ihlâli nedeniyle manevi tazminat davasını tek başlarına açabilirler.

Ölen kişinin kişilik hakkına yönelik yapılan saldırılarda da manevi tazminat davasının onun mirasçıları tarafından açılıp açılmayacağı tartışmalıdır. Doktrin ve yargı, ölenin kişilik hakkı ölüm ile birlikte sona erdiği için, ölenin mirasçılarının ölen

⁴⁷¹ Eren (Borçlar Hukuku), s. 574

⁴⁷² Eren (Borçlar Hukuku), s. 576; Kılıçoğlu (Genel), s. 298

kişi için değil, bizzat kendi kişilik haklarına dayanarak manevi tazminat davası açabileceğini kabul etmektedir⁴⁷³.

Kişilik haklarına yönelik saldırı, doğrudan doğruya bir kişiye yönelmekle birlikte, o saldırı nedeniyle onun yakınları da dolaylı olarak zarar görebilmektedir. Kişilik haklarının ihlâli nedeniyle yansıma yoluyla zarara uğrayan kişilerin manevi tazminat talep edip edemeyecekleri tartışmalıdır⁴⁷⁴. Haksız fiil failinin yansıma yoluyla zarar görenler karşısında kural olarak sorumlu olmayacağı kabul edilmektedir⁴⁷⁵. Burada saldırının sadece belli bir kişiyi mi, yoksa onun yanında başkalarını da mı hedef alıp almadığına ve saldırı nedeniyle diğer kişilerin etkilenip etkilenmediğine göre bir değerlendirme yapılmalıdır. Kişilik haklarının ihlâl edilmesi nedeniyle yansıma yoluyla zarara uğrayan kişiler diğer şartların varlığı halinde manevi tazminat talep edebilmelidir⁴⁷⁶.

Doktrinde tartışmalı olan bir diğer husus da ayırt etme gücü olmayanların manevi tazminat talep edip edemeyecekleridir⁴⁷⁷. Bu sorunun cevabı manevi zararı açıklayan teorilerden hangisinin kabul edildiğine göre değişmektedir. Manevi zararı objektif teoriye göre açıklayanlar, manevi zararın kişisel değerlerde meydana gelen objektif bir eksilme olduğunu ve mağdurun psikolojik tepkilerinin dikkate alınmaması gerektiğini ifade ettiği için ayırt etme gücü olmayanların manevi tazminat talep edebileceklerini ifade etmektedir⁴⁷⁸. Bu itibarla, ayırt etme gücü olmayanlar kişilik haklarının ihlâl edilmesiyle birlikte acı, elem, ızdırap duyup duymadıkları araştırılmaksızın manevi zarara uğramış kabul edilecek ve bunlar adına

⁴⁷³ Dural/Öğüz, s.152; Eren (Borçlar Hukuku), s.798; Serozan (Değişik Bir Yaklaşım), s.109; Y. 4. HD. 06.07.1988 tarihli 1988/2991 E. 1988/6936 K. (Belli, s. 96)

⁴⁷⁴ Belli, s. 97

⁴⁷⁵ 6098 s. TBK md. 53 hükmü, ölüm nedeniyle ölenin yardımından yoksun kalanların zararlarının tazmin edilmesini öngörmüştür. Bunun dışında TBK md. 56'da ağır bedensel zarar veya ölüm nedeniyle bunların yakınlarının manevi zararının tazmin edilmesini kabul etmiştir. İnternette gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleriyle ölüm veya ağır bedensel zarar oluşma imkanı çokta mümkün değildir. Bu sebeple, söz konusu düzenlemelerle ilgili açıklamalarımızı bununla sınırlı tutuyoruz. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kılıçoğlu (Genel), s. 295-297

⁴⁷⁶ Belli, s. 97

⁴⁷⁷ Arıdemir s. 177; İşgüzar, s. 872; Gökcan, s. 671; Serozan (Değişik Bir Yaklaşım), s. 82

⁴⁷⁸ Arpacı, s. 149; İşgüzar, s. 872; Kırca, s. 253; Serozan (Değişik Bir Yaklaşım), s. 83

kanuni temsilcileri manevi tazminat talep edebilecektir. Manevi zararı subjektif teoriye göre açıklayanlar arasında ise, bazı görüş farklılıkları bulunmaktadır. Subjektif teoriyi savunan bazı yazarlar, manevi tazminat talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu için başkası tarafından ileri sürülemeyeceğini; ancak, bu durumda adalete göre hareket etmek gerektiğini ifade etmektedirler⁴⁷⁹. Bu görüşe göre, adalet ilkesinden hareketle ayırt etme gücü olmayanlar da manevi tazminat talep edebilecek; bu talep onlar adına yasal temsilcileri tarafından ileri sürülebilecektir⁴⁸⁰. Bu görüş, objektif teoriyi savunan yazarlara katılmakta ve manevi tazminat talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı olma özelliğine ayırt etme gücü olmayanları korumak adına istisna getirmektedir. Subjektif teoriyi savunan bazı yazarlar ise ayırt etme gücü olmayanların manevi zarara maruz kaldığının farkına varamayacağını, bu sebeple zarar söz konusu olmayacağından manevi tazminat talebinde bulunamayacaklarını ifade etmektedir⁴⁸¹. Yargıtay ise, bu soruna daha farklı bir çözüm getirmektedir. Yargıtay' a göre, kişilik hakkı ihlal edildiği sırada ayırt etme gücü olmayan kişinin ileride ayırt etme gücü kazanacağı ve bu acıyı hissedebileceği ifade edilebiliyorsa manevi tazminata hükmedilebilecektir⁴⁸².

Kanaatimizce, ayırt etme gücü olmayanlar da manevi tazminat talep edebilecektir. Aksine bir yaklaşım, ayırt etme gücü olmayanların kişilik haklarından yararlanamayacağı sonucunu doğurur ki bu sonuç ilgili yasal düzenlemelere (TMK md. 23,24; TBK md. 58) aykırıdır.

2. Tüzel Kişiler

TMK md. 48' e göre tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler. Tüzel kişiler de gerçek kişiler gibi kişilik korumasından yararlanabilir. Çünkü tüzel

⁴⁷⁹ Gökcan, s. 670; Kırca, s. 245

⁴⁸⁰ Ertaş, s. 89

⁴⁸¹ Gökcan, s. 670

⁴⁸² Y. 4. HD 5.03.2003 tarih, 2002/11382 E. 2003/2256 K. (www.kazancihukuk.com) (E. T. 23.04.2013)

kişilerinde şeref ve haysiyet, ticari ve mesleki itibar, gizli alanı vardır ve dolayısıyla bunların da ihlâli söz konusu olabilir⁴⁸³.

Tüzel kişilerin manevi tazminat talep edip edemeyecekleri hususu doktrinde tartışmalıdır. Bu sorunun cevabı da manevi zararı açıklayan teorilerden hangisinin kabul edildiğine göre değişmektedir. Bazı yazarlar, manevi tazminatın kişilik haklarına yönelik saldırı sonucu kişilerin duymuş olduğu elem, acı, ızdırabın karşılanmasına yönelik olduğunu, tüzel kişilerin fiziksel ve duygusal acı duyamayacağını ve bu sebeple, tüzel kişilerin manevi tazminat talep edemeyeceklerini ifade etmektedir⁴⁸⁴. Ayrıca, manevi tazminat bir tatmin aracı olarak kabul edildiğinde manevi tazminat olarak bir miktar paranın tüzel kişilere ödenmesinin onu tatmin etmesinden de söz edilemeyecektir. Tüzel kişilerin manevi tazminat davası açamamaları, kişilik haklarının ihlâl edilmesi halinde hukuksal korumadan mahrum oldukları anlamına gelmez. Bu görüşü savunan yazarlara göre, kişilik hakkı ihlâl edilen bir tüzel kişi MK md. 25/ f.1 ve f.2’ de belirtilen davalarla kişilik hakkını koruyabilecektir⁴⁸⁵.

Doktrinde genel kabul gören ve bizim de katıldığımız görüşe göre ise, objektif manevi zarar anlayışı uyarınca tüzel kişiler manevi tazminat talep edebilir⁴⁸⁶. Tüzel kişiler kendisini oluşturan bireylerden bağımsız ise de kişilik hakkının ihlâli bakımından bu bağımsızlığı fazla büyütmemek gerekir⁴⁸⁷. Tüzel kişinin organlarını oluşturan bireylerin duyduğu acı ve elem tüzel kişinin acı ve elemi olarak kabul edilmek suretiyle, tüzel kişilerin manevi tazminat talep edebileceğini ifade edebiliriz. Ayrıca, TBK md. 58 “kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören” tabirini kullanarak manevi tazminat talep etmeye yetkili olanların sadece gerçek kişiler

⁴⁸³ Dural/Öğüz, s. 232; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 199; Kılıçoğlu Ahmet (Tüzel Kişiler), Tüzel Kişiler Manevi Tazminat Talep Edebilir Mi?, DÜHFD, S.1, 1983, s.287; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet) s. 270

⁴⁸⁴ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s.272

⁴⁸⁵ Eren (Borçlar Hukuku), s. 799; İşgüzar, s. 873; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s.272; Kılıçoğlu (Tüzel Kişiler), s. 293

⁴⁸⁶ Dural/Öğüz, s. 232; Eren (Borçlar Hukuku), s.799; Kırca, s. 259; Oğuzman, s. 40; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 199

⁴⁸⁷ Belli, s. 97

olmadığını söyleyebiliriz. Diğer yandan, tüzel kişilerin manevi tazminat talep edemeyeceklerini söylemek hukukun adalet ve eşitlik ilkelerine de aykırıdır⁴⁸⁸.

Tüzel kişiliği bulunmayan topluluklara yönelen saldırılarda ise, topluluğun hak ehliyeti bulunmadığı için dava açma hakkı bulunmamaktadır. Ancak, topluluğa yönelen saldırılarda topluluğu oluşturan her bir kişinin bireysel olarak dava açma hakkı bulunmaktadır⁴⁸⁹.

B. Davalı

Hukukumuzda internette gerçekleşen kişilik haklarının ihlâliyle ilgili özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, sorumlu kişiler genel hükümlere göre belirlenip, mağdura karşı sorumlu olacaktır. İnternette gerçekleşen kişilik hakkı ihlâllerinde failin, yani web sitesinin sayfasında içerik sağlayıcının –örneğin, e-posta gönderen- kimliğinin saptanması önemli bir sorundur. Manevi tazminat davasında bizzat içeriği sağlayan kişiye (örneğin, web sitesine yorum yazana, e-posta gönderene) dava açılmalıdır. İnternete bağlı her bir bilgisayarın kayıtlı bir IP numarası bulunmaktadır. IP numarasından hareketle, kişilik hakkı ihlâlinde kullanılan bilgisayar teknik açıdan tespit edilebilir. Buna karşın, içerik sağlayıcının kimliği tam olarak belirlenemez; burada, sadece kullanıcının belirli bir internet servis sağlayıcısına abone olduğu anlaşılır⁴⁹⁰.

İçerik sağlayıcının kimliği saptanamıyorsa veya o kişiye karşı dava açma imkanı yoksa servis ve/veya içerik sağlayıcıya dava açılıp açılmayacağı tartışma konusu yapılacaktır. Faile nazaran ekonomik açıdan daha güçlü olabilecek olan internet servis sağlayıcılarına manevi tazminat davasının yöneltmesi mağdur açısından daha avantajlı olacaktır. İnternet servis sağlayıcılarının sorumlu olup olmadıkları yayınlar üzerinde fiilen kontrol imkânına sahip olup olmamalarına göre

⁴⁸⁸ Kırca, s. 260

⁴⁸⁹ Belli, s. 97

⁴⁹⁰ Özel, s. 161

belirlenecektir. Bir web sayfasında internet kullanıcıları kendi görüşlerini yazabiliyorsa ve bu yazılar kişilik haklarını ihlâl edici nitelikteyse web’te yazıyı yazan kişiyle birlikte web sayfasını kontrol eden de sorumlu olacaktır⁴⁹¹. Buna karşın, internette sadece erişim sağlayıcı olarak görev yapan, yani başkalarına ait bilgilere ulaşılmasını sağlayan; ancak, içeriği bilme ve kontrol edebilme imkânı olmayanlar hukuken sorumlu olmayacaktır. Bir başka deyişle, internet servis sağlayıcılarının sorumlu olduğunu söyleyebilmek için, içerik hakkında bilgi sahibi olması ve kişilik hakkı ihlâli oluşturan içeriğe ulaşımı engelleyebilme imkânına sahip olması gerekir⁴⁹².

Bazı yazarlar, internet servis sağlayıcılarının internet ortamındaki söz konusu içeriği kendi bilgisayarlarında depoladıklarını, içeriği bilme ve kontrol edebilme imkânına sahip olduklarını ve bu sebeple kişilik hakkı ihlâllerinden sorumlu olmaları gerektiğini ifade etmektedir⁴⁹³. Aksi görüşte olanlar ise, internet servis sağlayıcılarının sadece internet erişimini sağlamaya yönelik hizmet verdiğini, her internet servis sağlayıcısının barındırma hizmeti vermesi gibi bir zorunluluğunun olmadığını ve dolayısıyla, internet servis sağlayıcılarının kişilik hakkı ihlâllerinden sorumlu tutulmamaları gerektiğini ifade etmektedir⁴⁹⁴.

Herkesin internet servis sağlayıcılarına kişilik haklarının ihlâli nedeniyle başvuruda bulunabilmesi ve bunun üzerine internet servis sağlayıcılarının içeriği tarayıp, kişilik haklarının ihlâli niteliği taşıyan içeriği kaldırması hem çok zaman alacak olması hem de teknik açıdan birtakım zorlukları bünyesinde barındırması nedeniyle sakıncalıdır. Bu sebeple, kişilik hakkı ihlâli niteliği taşıyan içeriğin kaldırılması talebi, mutlaka bir hâkim kararına bağlanmalı ve ancak bu aşamadan sonra internet servis sağlayıcılarının sorumluluğuna gidilmelidir⁴⁹⁵.

⁴⁹¹ **Oğuz**, s. 193; **Özel**, s.161

⁴⁹² **Kaplan Y.**, s.160

⁴⁹³ **Özel**, s. 169

⁴⁹⁴ **Oğuz**, s. 193

⁴⁹⁵ **Demir**, s. 477

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde içerik sağlayıcılarının kişilik hakkı ihlallerinden dolayı her halde hukuken sorumlu olduğunu söyleyebiliriz. İnternet servis sağlayıcıları ise, kişilik haklarının ihlali konusunda bilgi sahibi ve bu ihlali engelleyebilecek imkânlarla da sahip ise, içerik sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olacağını ifade edebiliriz. Bu itibarla, internet servis sağlayıcılarının sorumluluğuna gidildiği hallerde ortak illiyet söz konusu olacaktır⁴⁹⁶. Çünkü, içerik sağlayıcı eylemi gerçekleştirmekte, internet servis sağlayıcısı ise, internet erişimini sağlamaktadır. Bunların hiç birisi zararlı sonucu doğurmaya tek başına elverişli değildir; ancak, bir araya geldiklerinde zararlı sonucu doğurabilmektedir.

VI. Manevi Tazminat Davasının Hükümü

6098 sayılı TBK md. 58 hükmünde kişilik hakkının zedelenmesinden zarar görenin uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat olarak sadece bir miktar para ödenmesi hususu öngörülmemiştir. Maddeye göre, hâkim manevi tazminat olarak bir miktar para ödenmesi yerine veya bu tazminata ek olarak diğer bir giderim biçimine hükmedebilecektir. Madde metninde diğer giderim biçimleri ise tek tek sayılmamış; ancak, hâkime yol göstermek amacıyla saldırıyı kınayan bir karar verebileceği ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebileceği açıkça belirtilmiştir. Bu itibarla, manevi tazminatı para şeklinde manevi tazminat ve para dışındaki diğer manevi tazminat yaptırım şekilleri olmak üzere ikiye ayırmak suretiyle incelemek gerekmektedir.

A. Para Olarak Manevi Tazminat

Bilindiği gibi manevi tazminat davalarında çoğu kez davalının davacıya bir miktar para ödemesine karar verilmektedir. Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiye bir miktar para ödenmesi saldırının sebep olduğu olumsuz durumu tam anlamıyla

⁴⁹⁶ Memiş (Müzik Sunumu), s. 152

ortadan kaldırmasa da saldırıya uğrayanın acısını bir ölçüde dindirmeye elverişli ve uygun bir araç olarak kabul edilmektedir⁴⁹⁷.

Para olarak manevi tazminatta en önemli sorun, mahkemece hükmedilecek olan tazminatın miktarıdır⁴⁹⁸. Kanunda manevi tazminat miktarı konusunda kesin bir ölçü getirilmemiştir. Manevi zararın niteliği gereğince hükmedilecek miktarın hesabı zordur. TBK md. 50 hükmü gereğince zararın varlığını ve tutarını ispat yükü zarar görene aittir. Ancak, uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa, hâkim zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirleyecektir. Hâkim takdir yetkisini hukuk ve hakkaniyete (somut olay adaletine) göre kullanmak zorundadır⁴⁹⁹ (TMK md. 24).

818 sayılı Borçlar Kanunu md. 49/ f.2 hükmünde hâkimin manevi tazminat miktarını tayin ederken, tarafların sıfatlarını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını dikkate alması gerektiği ifade edilmekteydi. Buna karşın, 6098 sayılı TBK’ da bu hükme yer verilmemiştir. Ancak, bu durum hâkimin manevi tazminatın miktarını tayin ederken yukarıda belirtilen hususları göz önüne almayacağı anlamına gelmez. Hâkim, manevi tazminatın miktarını tayin ederken sadece objektif kriterlerden hareket etmemeli; ayrıca, manevi tazminatın subjektif niteliğini de göz önünde bulundurmalıdır.

Hâkim manevi tazminat miktarını belirlerken her şeyden önce haksız saldırının ve doğan zararın ağırlığını incelemelidir⁵⁰⁰. İhlâl ne kadar ağır olursa

⁴⁹⁷ Eren (Borçlar Hukuku), s. 796; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 255

⁴⁹⁸ Y. 4. HD. 2004/6659 E. 2005/292 K. sayılı kararına göre “...Davaya konu edilen yayınlarda, davacının Koruklu Sulama Birliği Başkanlığına seçilen kişinin sabıkalı biri olmasına rağmen seçimini onayladığı yazılıdır. Dosya içinde mevcut belgelerden; davacının Vali olarak seçim tutanağını onayladığı ve böylece Sulama Birliği Başkanlığına getirilen kişinin geçmişte adli sicilde sabıkasının bulunduğu ve sonradan sabıka kaydının silindiği, bu kişinin Sulama Birliği Başkanlığına getirildikten sonra da hakkında zimmet suçlaması nedeniyle soruşturma açılmış olduğu bu haliyle internet yayınına konu edilen olayda davacının tam olarak haklı olmadığı anlaşılmaktadır. Şu durumda mahkemece istenen tazminat miktarının aynen hüküm altına alınması yerinde değildir. Mahkemece daha az manevi tazminat takdir edilerek hüküm altına alınması için karar bozulmalıdır.” (yayımlanmamış karar)

⁴⁹⁹ Bulut, s.199

⁵⁰⁰ Eren (Borçlar Hukuku), s. 796; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 255

hükmedilecek tazminat miktarı da o derece yüksek olacaktır. Saldırıya uğrayan kişisel varlığın değeri ve önemi, saldırı ile güdülen amaç, saldırının şekli, devamlılığı, kapsamı, zarar görenin yaşadığı ruhsal çöküntü, zarar görenin toplum içinde düştüğü durum da göz önüne alınacaktır⁵⁰¹. Saldırıda kullanılan araç ne kadar geniş kitlelere ulaşıyor ve etkili oluyorsa oluşan manevi zarar ve dolayısıyla tazminat da o kadar büyük olacaktır. Aynı şekilde, sorumlu kişinin kusurunun ağırlığı ne kadar fazla ise ödenecek tazminat miktarı da o kadar yüksek olacaktır. Buna göre, kasten gerçekleşen ihlâllerde, ihmal suretiyle gerçekleşen ihlâllere nazaran tazminat miktarı daha yüksek olacaktır. Kusurun ağırlığı tazminat miktarının belirlenmesinde göz önünde bulundurulurken, davacının ortak (müterafik) kusuru da göz önünde bulundurulmalı ve yasa gereği tazminatta indirim yapılmalıdır⁵⁰².

Tazminat miktarı belirlenirken tarafların sıfatları, sosyal ve ekonomik durumları da dikkate alınmalıdır⁵⁰³. Örneğin, ünlü ve çapkınlıklarıyla bilinen bir kimsenin ahlâka uygun olmayan görüntülerinin internette yayınlaması ile küçük bir kasabada yaşayan bir kimsenin ahlâka uygun olmayan görüntülerinin internette yayınlaması halinde hükmedilecek tazminat miktarı elbette farklı olacaktır. Ayrıca, hükmedilecek tazminat miktarı davalının ekonomik açıdan varlığını tehlikeye düşürecek miktarda olmamalıdır.

Tazminat miktarı belirlenirken tazminat yaptırımının amacı da göz önüne alınmalıdır. Hükmedilecek tazminat miktarı, kişilik hakları ihlâl edilen kimsenin uğramış olduğu manevi zararı tatmin etmeye yetecek kadar olmalı; saldırıya uğrayan için felaketi özlenecek hale getirmemeli ve dolayısıyla haksız zenginleşme aracı

⁵⁰¹ Eren (Borçlar Hukuku), s. 796; Ertaş, s. 91; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s.256

⁵⁰² Ünal, s. 423 vd.

⁵⁰³ Arpacı, s. 156; Dural/Öğüz, s. 149; Eren (Borçlar Hukuku), s.796; Serozan (Değişik Bir Yaklaşım), s. 99

olmamalıdır⁵⁰⁴. Bu itibarla, saldırıya uğrayanı tatmin edecekse mahkeme sembolik bir miktar paraya da hükmedebilecektir⁵⁰⁵.

Doktrinde yerel mahkemelerin hükmettikleri manevi tazminat miktarının Yargıtay tarafından temyizen denetim biçimi de eleştirilmektedir⁵⁰⁶. Yargıtay yerel mahkemelerin hükmettiği manevi tazminat miktarını bazen yükseltip bazen indirerek hükmü düzelterek onamaktadır⁵⁰⁷. Yargıtay, bu gibi hallerde manevi tazminat miktarını temyizen denetim yetkisini kullanarak yerel mahkemenin yargısal takdir hakkına âdeta aşırı müdahale etmektedir. Bunun yerine, Yargıtay hükmolunan tazminat miktarında hata varsa hükmü bozarak, dosyayı yerel mahkemeye göndermeli ve yargısal takdir hakkını yine yerel mahkeme hâkimine bırakmalıdır.

B. Para Dışındaki Manevi Tazminat Şekilleri

Kanunkoyucu, manevi tazminatın amacının kişilik hakları ihlâl edilen kişinin duymuş olduğu elem, acı, ızdırabın dindirilmesi ve onun manen tatmin edilmesi gerektiğinden hareketle, bu tazminatın amacının bir miktar paranın ödenmesinden başka yollarla da sağlanabileceğini kabul etmiştir.

Para dışındaki diğer tazmin şekilleri olarak da; davacıdan özür dilenmesi; mahkeme kararıyla kınama; özellikle şeref ve haysiyetin ihlalinde ihlâli gerçekleştiren kimsenin sözlerini geri alması; yalanlama (tekzip); ihlâl karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanılması; mahkeme kararının basın yayın organlarında veya internet ortamında yayınlanması gibi durumlar kabul edilmektedir⁵⁰⁸. Manevi tazminat davasında davacı, sadece bir miktar paranın ödenmesini talep edebilir; para

⁵⁰⁴ Belli, s. 109; Bulut, s. 199; Dural/Öğüz, s. 150; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 256

⁵⁰⁵ Sembolik bir miktar paraya hükmedilmesini manevi tazminatın bir şekli olarak değil, tespit davası olarak nitelendirenlerde vardır; ancak burada sembolik de olsa bir miktar paraya hükmedildiği için eda davası söz konusudur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Dural/Öğüz, s. 150

⁵⁰⁶ Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 258

⁵⁰⁷ Y. 21. HD. 11.10.1999 tarih, 7073/6769 sayılı kararı (Belli, s. 110)

⁵⁰⁸ Belli, s. 111; Eren (Borçlar Hukuku), s. 797; Karahasan (Manevi Tazminat), s. 653; Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet), s. 260; Serdar, s. 313; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 487. Y. 4. HD. 7.2.1980 tarih, 11489 E. 1480 K. [Karahasan (Manevi Tazminat), s. 654]

dışındaki diğer tazmin şekillerinden birine hükmedilmesi ise tamamen hâkimin takdirindedir⁵⁰⁹.

Para dışındaki diğer tazminat şekillerinden olan davalının özür dilemesine ve sözlerini geri almasına ilişkin mahkeme kararının icra/infaz kabiliyeti bulunmamaktadır⁵¹⁰. Örneğin, davalı özür dilemezse onun fiilen özür dilemeye zorlanması mümkün değildir. Dolayısıyla, bu haller internette kişilik hakkı ihlâlinde manevi tazminat davasında bir manevi tazminat biçimi olarak kabul edilmemelidir. Ayrıca, mahkeme kararıyla kınamada da bir eda hükmü bulunmamaktadır, sadece bir tespit kararı söz konusudur.

VII. Manevi Tazminat Talebinin Devri ve İntikali

TMK md. 25/f.4 hükmü uyarınca, manevi tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından sağlığında ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara intikal etmez. Burada iki önemli husus düzenlenmektedir. Birincisi, manevi tazminat alacağının bir başkasına devredilmesi; ikincisi ise, manevi tazminatın mirasçılara intikalidir.

Manevi tazminat alacağının sağlararası işlemler yoluyla bir başkasına devredilmesi alacağın temlikidir. Alacağın temlikinde ise, borçlunun rızası aranmaz; ancak, kanunkoyucu bu kurala manevi tazminat talepleri bakımından bir istisna getirmiştir. Buna göre, karşı tarafça kabul edilmedikçe manevi tazminat isteminin bir başkasına devri mümkün olmayacaktır.

Eski MK manevi tazminatın mirasçılara intikal edip edemeyeceğiyle ilgili olarak herhangi bir hüküm içermemekteydi. 1990 yılında 3444 sayılı kanun ile eski MK' da yapılan değişikliklerle, manevi tazminat talebinin mirasçılara intikal edebileceği öngörülmüştür. Bu hüküm, doktrinde manevi tazminatın ölen tarafından

⁵⁰⁹ Seçimlik yetkinin davacı tarafından da kullanılabilceğini savunan görüş için bkz. **Arpacı**, s. 152

⁵¹⁰ **Belli**, s. 111; **Kılıçoğlu (Şeref-Haysiyet)**, s.260

talep edilmesinin gerekip gerekmediği konusunda tartişma çıkmasına yol amaktaydı⁵¹¹. 4721 sayılı TMK, manevi tazminat talebinin mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçemeyeceğini hükme bağlayarak, bu konudaki tartişmaları ortadan kaldırmıştır. Sağlığında manevi tazminat talebinde bulunmayan bir kişinin mirasçıları, mirasbırakanın çektiği elem, acı, ızdırabı bahane ederek manevi tazminat talebinde bulunamayacaktır. Mirasbırakanın manevi tazminat talebini, mutlaka dava yoluyla ileri sürmesi gerekmez. Mirasbırakanın manevi tazminat isteme yönündeki iradesi ispat edilebilmek koşuluyla, mirasçıları tarafından ölüm sonrasında dahi manevi tazminat davası aılabilecektir⁵¹².

⁵¹¹ Kılıçoğlu (şeref-Haysiyet), s. 265

⁵¹² Eren (Borçlar Hukuku), s. 789; Gökcan, s. 712

SONUÇ

Hukuk sistemlerinin temel amaçlarından birisi bireylerin haklarının korunmasıdır. Kişilik hakları kişilerin sahip olduğu ve hukuk düzeni tarafından korunan hakların en önemlilerindedir. Bu sebeple gerek uluslararası alanda – örneğin, İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi- gerekse ulusal alanda –Örneğin, TMK, TBK- kişilik haklarının korunmasına ilişkin pek çok düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemelerle kişilik hakları etkili bir şekilde korunmaya çalışılmaktadır.

Kişilik hakları kavramı geniş ve belirsiz bir kavram olması sebebiyle kesin sınırlar konularak çerçevelenip tanımlanamamaktadır. Genellikle bazı kişilik değerleri sayılmakta ve kişilik haklarının bu değerler üzerinde bir hak olduğu belirtilmektedir. Kişilik hakkı kişiye salt kişi olması sebebiyle tanınan, devredilemeyen, vazgeçilemeyen, para ile değerlendirilemeyen, herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir haktır.

Kişilik haklarının toplumların kültürüne, örf ve âdetlerine göre değişen bir kavram olmasının yanı sıra kişilik haklarının ihlâl türleri de toplumların yapısına ve zamana göre farklılıklar göstermektedir. Teknolojik gelişmeler insanlığa birçok olumlu katkı sağlamaktadır. Yirminci yüzyılda bilgisayarların ve daha sonra internetin keşfiyle birlikte bilgi çağı denilen yeni bir çağ açılmıştır. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla kişilik hakkı ihlâllerinde de önemli bir artış olmuştur.

İnternet ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlâllerinin kendisine has yapısı bulunmaktadır. Kullanıcılar kimliklerini rahatlıkla saklayabilmekte ve ihlâli gerçekleştirirken hiç kimse tarafından bulunamayacaklarını düşünmektedir. Kullanıcılar rumuz ya da sahte bilgiler kullanarak anonim kaldıklarını düşünseler de üst düzey bir profesyonelliği bulunmuyorsa birçok durumda IP numarası sayesinde tespit edilebilmektedir.

Alan adları internet ortamında kişilik haklarının ihlâl edildiği alanların başında gelmektedir. Alan adları, internet ağına bağlı ve ağa veri sağlayan bilgisayarların birbirinden ayırt edilebilmesini sağlamaktadır. Günümüzde alan adları kullanıcılara sağladığı kolaylıkların ötesinde kişi ve kuruluşların âdeta kimliklerini

ortaya koymaktadır. Bu sebeple kötü niyetli kişiler, üçüncü kişilerin ad ve soyadlarını, ticaret unvanlarını, markalarını alan adı olarak tescil ettirmekte ve bu kimselere fahiş fiyatlardan satmak istemektedir. İnternetin uluslararası boyutu göz önüne alındığında alan adını tescil ettiren kötü niyetli kimselerin yurt dışında olması durumunda mahkemelerin verdiği kararların icrası büyük güçlükler arz etmektedir. Bu itibarla alan adı ihlallerinin engellenmesinde uluslararası anlaşmalar yapılarak ve dünya çapında alan adı kaydını gerçekleştiren bir kuruluş kurularak sonuca ulaşılabilir. Böylece mahkemelerin verdiği kararların icrası sorunu da çözüme kavuşturulacaktır.

İnternet ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinin önemli bir bölümü de e-postalar ve spam iletiler gönderilmek suretiyle gerçekleşmektedir. Spamla ilgili özel düzenlemelerin bulunmaması büyük bir eksikliklerdir. Spamın engellenmesi konusunda birtakım hukuksal düzenlemelerin yapılması zorunludur. Bu itibarla belli kriterler koymak suretiyle spam ileti göndermek suç olarak kabul edilebilir. Zira, spam ileti göndermek kişilik haklarını ihlâl etmenin ötesinde ekonomik sisteme de ağır zararlar vermektedir.

İnternetin kendine has yapısı ve sağladığı kolaylıklar internet kullanıcılarının birtakım dolandırıcılık vakalarıyla karşı karşıya kalabilmesine de sebep olmaktadır. İnternet kullanıcılarının spoofing ve phishing gibi internet ortamında gerçekleştirilen dolandırıcılık yöntemlerine karşı dikkatli olmaları gerekmektedir. Bu gibi yöntemlerde sahte alan adı, sahte e-posta gibi araçlarla internet kullanıcıları tuzağa düşürülmeye çalışılmaktadır. Bu sebeple özel birtakım güvenlik yöntemlerine başvurulması zorunludur. Bu itibarla 2010'dan itibaren BDDK Tebliği gereğince bankaların internet bankacılığı faaliyetlerinde tek kullanımlık şifre kullanım zorunluluğu getirilmesi yerinde bir düzenleme olmuştur.

Hukuk sistemimizde internet ortamında gerçekleştirilen kişilik hakkı ihlalleriyle ilgili 5651 sayılı Kanun dışında özel bir düzenleme bulunmamaktadır. İnternetle ilgili özel düzenlemelerin bulunmaması eksiklik teşkil etmekle birlikte bu alanda gerçekleşen hukuka aykırı eylemlere karşı başvurulabilecek etkili hukuksal koruma yolları bulunmaktadır.

Kişinin toplum içindeki saygınlığının sağlanabilmesi, kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi için ihlâl nedeniyle oluşan zararlarının ortadan kaldırılmasını sağlayacak tazminat taleplerine de sahip olması zorunludur. Manevi tazminat davası kişilik hakları hukuka aykırı bir şekilde ihlâl edilen kimselerin uğradığı manevi zararların telâfisi amacına yönelmiştir. Kişilik haklarının ihlâli sebebiyle kişinin duymuş olduğu acı, elem ve ızdırap kişiye verilecek tazminatın sağlayacağı mutlulukla denkleştirilecektir. Ancak manevi tazminat bir zenginleşme aracı haline gelmemelidir. Aksi halde manevi tazminat davası kişilik haklarının ihlâlinde etkili bir hukuksal koruma yöntemi olmaktan çıkıp, ayrıcalıklı insanların elinde toplumu ve özellikle basını caydırma yöntemi haline gelecektir.

KAYNAKÇA*

- ACAR Faruk:** Uzağa Satış Sözleşmesi Yapımında Tüketicinin Korunması Hakkında Avrupa Topluluğu Direktifi, İstanbul Barosu Dergisi, 2000, C. 74, S. 1,2,3
- ADALI Eşref:** Kişisel Bilgilerin Korunması, Bilişim ve İnternet Teknolojilerini Ceza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar, der. Müslüm Sayılı, Derin Akdeniz, Bursa 2001
- AKINTÜRK Turgut:** Medeni Hukuk, İstanbul 2006
- AKİPEK Jale/AKINTÜRK Turgut:** Türk Medeni Hukuku – Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, C.1, B.6, Ankara 2007
- ALRAHMANİ Mohammed:** Internet Domain Names Interrelationship With Other Legal Rights: Israeli and Palestinian Perspectives, The Second International Conference on Legal, Security and Privacy Issues in Information Technologies (LSPI), China 2007, Cyberlaw, Security and Privacy, ed. Sylvia Mercado Kierkegaard, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2007
- ARIDEMİR Arzu Genç:** Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat, İstanbul
- ARİFOĞLU Ali:** Türkiye İçin E-Devlet Yönetim Modeli'ne Doğru, İstanbul 2010
- ARKAN Sabih:** Marka Hukuku, C.1, Ankara, 1997
- ARPACI Abdülkadir:** Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), İstanbul 2000
- ASLAN Çiğdem:** Bilgisayarımızdaki Gerçek Düşman, ABBHD, y. 2007, S.1
- AYDIN Sevil:** Radyo- Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Hukuksal Korunma, Ankara 1998

* Birden çok eserinden yararlanılan yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

- BAŞALP Nilgün:** Kişisel Verilerin Korunması ve İnternet, İnternet ve Hukuk, der. Yeşim M. Atamer, İstanbul 2004 (Başalp, İnternet)
- BAŞALP Nilgün:** Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Ankara 2004 (Başalp, Kişisel Veri)
- BAŞPINAR Veysel/KOCABEY Doğan:** İnternette Fikri Hakların Korunması, Ankara 2007
- BELLİ Doğan Bülent:** Basın Yolu ile Kişilik Haklarına Saldırıdan Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara 2008
- BİLGE Mehmet Emin:** Tüketicinin Korunması Açısından İnternette Ticari Reklam Yayını, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz' e Armağan, Ankara 2003
- BİLGİLİ Fatih:** İnternet ve Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantısı, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Ankara 2004
- BLACK William:** The Domain Name System, Law & the Internet, ed. Lillion, Edwards & Charlotte Waelde, Oxford 2000
- BOZBEL Savaş:** İnternet Üzerinde Yapılan Hukuki İşlemler, Yargıtay Dergisi, C.27, S.1-2, y.2001 (Bozbel, İnternet Üzerinden)
- : İnternet Alan Adlarının (Domain Names) Korunmasında ICANN Tahkim Usulü, Ankara 2006 (Bozbel, Alan Adları)
- BULUT Harun:** Yargıtay Kararları Doğrultusunda Kişilik Hakları ve Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Hukuk Davaları, B.1, İstanbul 2006
- CİVELEK Mustafa Emre:** İnternet Çağı Dinamikleri, B.1, İstanbul 2009
- ÇANGA Tarık Mete:** İnternette Fikri ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması, DPT Yayınları-Uzmanlık Tezleri Serisi, Yayın No: 2753, Ankara 2007

ÇİÇEK Emre: Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali, RTÜK Uzmanlık Tezi, Ankara 2011

ÇİFTÇİ Ahmet: Kişilik Hakkının Basın Yoluyla İhlalinden Doğan Sorumluluk ve Özellikle Manevi Tazminat Davası, Ankara 1987 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

DEMİR Mehmet: Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması, Ankara 2004

DEMİR Önder: İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumluluğu, Uluslar arası İnternet Hukuku Sempozyumu, İzmir 2002

DENİZ R. Baki: İnternette Pazarlama ve Türkiye’deki Boyutları, İstanbul 2001, s.1

DENT D. Kyle: Postfix: The Definitive Guide, O’Reilly Media 2004

DOĞAN Murat: Şahsiyet Hakkına Tecavüzün Önlenmesi Davası, AÜEH, FD, y. 2001, C.5, S.1-4, s. 369-420 (Doğan, Önleme)

İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası, AÜEHFD, y.2003, C.7, S.1-2 (Doğan, Durdurma)

İnternette Şahsiyet Haklarının İhlali ve Korunması, Bilgi Toplumunda Hukuk, Prof. Dr. Ünal Tekinalp’ e Armağan, C.2, İstanbul 2003 (Doğan, İnternette Şahsiyet)

DURAL Mustafa/ÖĞÜZ Tufan: Türk Özel Hukuku – Kişiler Hukuku, C.2, B.8, İstanbul 2006

EDWARD Lilian: Canning the Spam: Is There a Case for Legal Control of Junk Electronic Mail?, Law & the Internet, ed. Lillion, Edwards & Charlotte Waelde, Oxford 2000

ERALP Özgür: Hukukçular İçin Bilişim Terimleri Sözlüğü, Ankara 2007

- ERDAĞ Ali İhsan:** Bilişim Alanında Suçlar (Türk Alman Ceza Hukukunda), GÜHFD, C.14, S.2, Ankara 2010
- EREN Fikret:** Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Teorisi, Ankara 1975
(Eren, İlliyet)
: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012 (Eren, Borçlar Hukuku)
- ERGÜN İsmail:** Siber Suçların Cezalandırılması ve Türkiye’ de Durum, Ankara 2008
- EROĞLU Sevilay:** İnternette Aktif Linkler Yoluyla Fikri Haklara Müdahale, Bilgi Toplumda Hukuk- Ünal Tekinalp’ e Armağan, C.2, İstanbul 2003
- ERTAŞ Şeref:** Manevi Tazminatın Hukuki Niteliği ve Miktarının Tesbiti, Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu’na Armağan, İstanbul 1990
- EVCİ Özge:** E-Posta İle Tebligat, ABBHD, y. 2007, S.1 (Evcı, Tebligat)
: Zararlı Yazılımlar, ABBHD, y. 2007, S.1 (Evcı, Yazılım)
- GÖKCAN Hasan Tahsin:** Haksız Fiil Hukuku ve Maddi-Manevi Tazminat Davaları, Ankara 2008
- GÖLCÜKLÜ Feyyaz:** Radyo- Televizyonda Düzeltme ve Cevap Hakkı, AÜSBFD, y. 1975, C.20, S.4, s. 125-143
- GÜRAN Sait/AKÜNAL Teoman/BAYRAKTAR Köksal/YURTCAN Erdener/KENDİGELEN Abuzer/BELLER Önder/SÖZER Bülent (Güran ve diğerleri):** İnternet ve Hukuk, Superonline Workshop Metni, İstanbul 2000
- GÜNAYDIN Barış:** İnternet Yayıncılığı ve İfade Özgürlüğü, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010
- GÜRSOY Kemal Tahir:** Manevi Zarar ve Tazmini, AHFD, y. 1973, C. 30, S. 1-4
- HAŞILOĞLU Selçuk Burak:** Elektronik Posta ile Pazarlama, İstanbul 2007

HATİCE Akıncı/ALİÇ A. Emre/ER Cüneyt' in Tebliği, İnternet ve Hukuk, der. Atamer Y.

HELVACI Serap : Gerçek Kişiler, İstanbul 2006 (Helvacı, Gerçek Kişiler)

:Türk ve İsviçre Hukukunda Kişiliği Koruyucu Davalar, B.1, İstanbul 2001 (Helvacı, Koruyucu Davalar)

İŞIKLI Hasibe: İnternet Alan İsimleri Sistemi Markalar ve Alan İsimleri Arasındaki İlişki, DPT Yayını, Ankara 2001

İÇEL Kayıhan/ÜNVER Yener: Kitle Haberleşme Hukuku, B.6, İstanbul 2007

İLKİZ Fikret: İnternet Ortamında Yayınlar, İnternet ve Hukuk, der. Yeşim M. Atamer, İstanbul 2004

İNAN Aslan: İnternet El Kitabı, İstanbul 2000

İNAN Emrehan: İnternette Sözleşmenin Kurulması, İstanbul 2005

İŞGÜZAR Hasan: 3444 Sayılı Kanunla Değiştirilen Borçlar Kanununun 49. Maddesine Göre Kişilik Hakkı İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davasının Şartları, ABD y. 1990/6, Ankara 1990

İZMİRLİ Ayhan Lale: Avrupa Birliği ve Türk Hukuklarına Göre İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali ve Korunması, Ankara 2012

KAPLAN İbrahim: Kişilik Haklarının Kitle Haberleşme Araçları (Basın, Radyo ve Televizyon) Karşısında Korunması, Ankara 1979

KAPLAN Yavuz: İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasında Uygulanacak Hukuk, Ankara 2004 (Kaplan, Y.)

KARAGÜLMEZ Ali: Bilişim Suçlarında Delil Toplamayı Etkileyen Başlıca Konular, 2. Polis Bilişim Sempozyumu 2005, Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara 2005

KARAHASAN Mustafa Reşit: Tazminat Hukuku – Manevi Tazminat, İstanbul 1976 (Karahasan, Manevi)

: Sorumluluk Hukuku –Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk – Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk, B.6, İstanbul 2003 (Karahasan, Sorumluluk)

KARTAL Bilal: Basın-Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Sorumluluk, Yargıtay Dergisi 1997, S.1-2

KAPLAN Yavuz: İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasında Uygulanacak Hukuk, Ankara, 2004

KAYIHAN Şaban/YILDIZ Habib: Elektronik Ticaretin Hukuku ve Vergi Boyutu, Ankara 2004

KENDİGELEN Abuzer/BOZBEL Savaş: Telif Hakları Açısından İnternette Veri Paylaşımı (Peer-to-Peer FileSharing), İnternet ve Hukuk, der. Yeşim M. Atamer, İstanbul 2004

KESER Aşkın: Yaşamın Yeni Gerçeği: E-Posta Kullanımına Yönelik Örgütsel Bir İnceleme, Ankara 2008

KIRCA Çiğdem: Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği, YD, y. 1999, C.25, S.3

KILIÇOĞLU Ahmet M.: Tüzel Kişi Manevi Tazminat İsteyebilir Mi?, DÜHFD, y. 1983, C.1 (Kılıçoğlu, Tüzel Kişiler)

: Medeni Kanunda Manevi Tazminatta Ağır Kusur Konusunda Yapılan Değişiklik, Prof. Dr. Haluk Tandoğan' ın Hatırasına Armağan, Ankara 1990 (Kılıçoğlu, Değişik)

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012 (Kılıçoğlu, Genel)

: Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırıdan Hukuksal Sorumluluk, B.3, Ankara 2008 (Kılıçoğlu, Şeref-Haysiyet)

KILIÇOĞLU Mustafa: Sorumluluk Hukuku, C.1, Sözleşme Dışı Sorumluluk,
Ankara 2002

KIRÇOVA İbrahim/ÖZTÜRK Pınar: İnternette Ticaret ve Hukuksal Sorunlar,
İTO Yayını, İstanbul 2000

KOCADAĞ Mustafa: Bilişim Devrimi Bağlamında Çağı İskalama Geleceği,
ABBDEH, y.2007, S.1

KORKMAZ Nuray: Sorularla İnternet ve E-Ticaret Rehberi, İstanbul 2002

LOSTAR Murat: Kişisel Verilerin Korunması ve Bilgi Güvenliği, Ankara Barosu
Hukuk Kurultayı 2006, C.4, B.2, Ankara 2006

McDONALDS Alistair: SpamAssassin: A Practical Guide to Integration and
Configuration, Packt Public Ltd.

MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü: Bilgisayar El Kitabı, 2003,
<http://egitek.meb.gov.tr>

MEMİŞ Tekin: Alan İsmi Etrafında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar”, Bilişim
Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji ve Hukukta Etkiler
Sempozyumu, Ankara 2001 (Alan İsmi)

İnternette Cins ve Meslek İsimlerinin Alan İsmi Olarak Kullanılması ve
Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar, AÜEHFD, y.2000, C.4, S.1/2, s.463-478
(Memiş, Cins İsimleri)

Hukuki Açıdan Kitlelere E-Posta Gönderilmesi, AÜEHFD, C.5, S.1-4,
Erzincan 2001, s. 431-444 (Memiş, E-Posta)

İnternette Alan İsimleri Uyuşmazlıklarında Çözüm Arayışları ve WIPO
Ara Raporu, MHB, Prof. Dr. Aysel Çelikel’ e Armağan, y. 1999-2000,
S.1-2, İstanbul 2001 (Memiş, Rapor)

Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu, Ankara
2002 (Memiş, Müzik Sunumu)

İnternet Ortamında Haksız Rekabet Halleri ve Türk Hukuku, İnternet ve Hukuk, der. Yeşim M. Atamer, İstanbul 2004 (Memiş, Haksız Rekabet)

NALBANTOĞLU Lerzan: İnternette Alan Adı Olarak Kullanılması Suretiyle Marka Hakkının İhlali, Bilişim Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji, ve Hukukta Etkiler Sempozyumu, TBD, Ankara 2001

NOMER N. Füsun: İnternet Alan Adının (Domain Name) Hukuki Niteliği ve Marka Ve Ticaret Unvanı Gibi Ayırt Edici Ad ve İşaretler İle Arasında Benzerlik Bulunması Sebebiyle Doğabilecek Hukuki Sorunlar, Prof. Dr. Hayri Domaniç' e 80. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001

OECD: OECD Anti-Spam Toolkit of Recommended Policies and Measures, 2006, <http://books.google.com.tr>

OĞUZ Habip: İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması, Ankara 2010

OĞUZ Sefer: Veri Tabanı Hakkı ve Sui Generis Veri Tabanı Hakkının Sınırları, Prof. Dr. Fikret Eren' e Armağan, Ankara 2006

OĞUZMAN M. Kemal: İsviçre ve Türkiye' de Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nda Şahsiyetin Hukuka Aykırı Tecavüzlere Karşı Korunması ve Özellikle Manevi Tazminat Davası Bakımından Yapılan Değişiklikler, Prof. Dr. Haluk Tandoğan'ın Hatırasına Armağan, Ankara 1990

OĞUZMAN M. Kemal/ÖZ M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B.5, İstanbul 2006

ONGUN Coşkun: Gazete, Radyo, Televizyon ve İnternet Yayınlarında Basın Davaları, İstanbul 2008

ÖNCÜ Fatih: ePazarlama – İnternet Olanaklarıyla Ürün ve Hizmetin Hedef Pazara Sunulması ve Satışı, B.2, İstanbul 2004

ÖNGÖREN Gürsel: İnternet Hukuku, B.1, İstanbul 2006

ÖZDEMİR Hayrünnisa: Türk ve İsviçre Medeni Hukukunda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması, AÜEHFD, y. 2008, C.57, S.3

ÖZDİLEK Ali Osman: İnternet ve Hukuk, İstanbul 2002 (Özdilek, İnternet)

: Uygulamadan Örnek Olaylarla Bilişim Suçları ve Hukuku, B.1, İstanbul 2006 (Özdilek, Bilişim)

: İnternet Yayınlarında Cevap ve Düzeltme Hakkı, www.turkinternet.com (Özdilek, Cevap ve Düzeltme)

ÖZEL Cevat: Kitle İletişim Araçları ve Kişilik Haklarının Korunması, İstanbul 2003

ÖZEL Sibel: Uluslar arası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, Ankara 2004

ÖZEK Çetin: Basın Özgürlüğü Bilgilenme Hakkına, İstanbul 1999

ÖZSUNAY Ergun: Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, İstanbul 1974

ÖZTAN Bilge: Medeni Hukukun Temel Kavramları, AÜHFD, C. 42, S. 1-4 1991-1992 (Öztan, Dergi)

: Medeni Hukukun Temel Kavramları, B.27, Ankara 2008 (Öztan, Kitap)

: Şahsın Hukuku – Hakiki Şahıslar, Ankara 1997 (Öztan, Hakiki Şahıslar)

RESNİCK Pete: İnternet Mesaj Format, 2001, <http://www.tools.ieft.org>

SAĞLAM İpek: Elektronik Sözleşmeler, İstanbul 2007

SERDAR İlknur: Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara 1999

SEROZAN Rona: Manevi Tazminat İstemine Değişik Bir Yaklaşım, Prof. Dr. Haluk Tandoğan'ın Hatırasına Armağan, Ankara 1990 (Serozan, Değişik Bir Yaklaşım)

SINAR Hasan: İnternet ve Ceza Hukuku, İstanbul 2001

SIRABAŞI Volkan: İnternet ve Radyo – Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz (İnternet Hukuku), B.2, Ankara 2007

SOYSAL Tamer: Avrupa Birliği ve Türkiye' de Veri Korunması Hukuku Bakımından Elektronik Posta, ABBHD, Y.1, S.1, Ankara 2006 (Soysal, Kişilik Hakkı)

: Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk, ABBHD, Y.1, S.1, Ankara 2006 (Soysal, E-posta)

: İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumlulukları, TBBD Kasım-Aralık 2005 sayısı (Soysal, İNT)

: İnternet Alan Adları Sistemi ve Tahkim Kuruluşlarının UDRP Kurallarına Göre Verdikleri Kararlara Eleştirel Bir Yaklaşım-2, EÜSBED, y.2006, S.22 (Soysal, Alan Adları)

SÖZER Bülent: Elektronik Sözleşmeler, İstanbul 2002

ŞEN Ersan : Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, İstanbul 1996 (Şen, Devlet ve Kitle)

: Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, İstanbul 1996 (Şen, Özel Hayat)

TANDOĞAN Haluk : Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı Ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması, AÜHFD, C.20, S.1-4, Ankara, 1963

TAŞKIN Alim: Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması, AHFD, y.1991, C.42, S.2, s. 193-222

TEKİL Yıldız Esra: İnternet Üzerinde Kişisel Verilerin Korunması, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003

TEZCAN Durmuş: İnternet Karşısında Özel Hayatın Korunması ve Adli Yardımlaşma, Uluslar arası İnternet Hukuku Sempozyumu, İzmir 2002

TOPALOĞLU Mustafa: Bilişim Hukuku, Adana 2005

ULUSOY Ali: Telekomünikasyon Hukuku, Ankara 2002

ÜNAL Mehmet: Manevi Tazminat ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü, AHFD, y.1978, C.35, S.1-4

ÜNAL Mehmet/ARAL Fahrettin/BAŞPINAR Veysel/KOCAAĞA Köksal: Medeni Hukuk Pratik Çalışmaları, B.3, Ankara 2005

YILDIRIM Mustafa Fadıl: Kişi İsimlerinin İnternet Alan İsmi Olarak Tescili Karşısında İsim Üzerindeki Hakkın Korunması, MHB, Prof. Dr. Aysel Çelikel'e Armağan, y.1999-2000, S.1-2, İstanbul 2001(Yıldırım, İsim)

: Standart Bilgisayar Programları Devir Sözleşmesi, İstanbul 1999 (Yıldırım, Standart)

: İnternet Alan İsimlerini Tescil Eden Kuruluşların Sorumluluğu, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003 (Yıldırım, Alan İsimleri)

YILDIRIM Mustafa Fadıl/MEMİŞ Tekin: Elektronik Posta Kutusu Kullanımı İle İlgili Karşılaşılan Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri, AÜEHFD, y.2005, C.9, S.3-4

YILDIZ Sevil: Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik ve Hukuki Yönden İncelenmesi, Ankara 2007

YILMAZ Süleyman: Hukuki Açından İnternet Bankacılığı, Ankara 2010

WAEELDE Charlotte: Trade Mark and Domain Names: There's a Lot in a Name, ,
Law & the Internet, ed. Lillion, Edwards & Charlotte Waelde, Oxford
2000

ZEVKLİLER Aydın/ACABEY M. Beşir/GÖKYAYLA M. Emre: Medeni
Hukuk, B.6, Ankara 2000

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://books.google.com.tr>

<http://egitek.meb.gov.tr>

<http://spam.abuse.net>

<http://tr.wikipedia.org>

www.cert.org

www.icann.org

www.internetvehukuk.org

www.isoc.org

www.hukukcu.com

www.kazancihukuk.com

www.ntvmsnbc.com

www.spam.org.tr

www.templetons.com

www.tools.ielf.org

www.turkinternet.com

ÖZET

Böylelikle çalışmamızın konusunu oluşturan internette kişilik hakkı ihlallerinden kaynaklanan manevi tazminatı tüm yönleri ile inceledik.

Birinci bölümde kişilik hakkı ve internet kavramlarına yer verip çalışmamıza temel teşkil edecek başlıklara değindik.

İkinci bölümde internet ortamı ve internette gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerine yer verdik.

Üçüncü bölümde internette kişilik hakkının ihlalinde hukuksal koruma yolları ve özellikle manevi tazminat davasını değerlendirdik.

Sonuç bölümü ile de çalışmamızda vardığımız önemli hususları belirterek çalışmamızı sonlandırmış bulunuyoruz.

ABSTRACT

Herewith, we have examined the all aspect of non-pecuniary damages resulting from the breach of individual right on the internet, which is the subject of our study.

In the first section, we have referred to individual rights and internet, and touched on the topics that are the basis our study.

In the second section, we have mentioned the individual rights violations in the internet and the internet environment.

In the third section, we have evaluated the ways of legal protection in the violation of individual rights on the internet, particularly non-pecuniary damage claims.

In the conclusion, we have reached the end of our study by noting the important issues of it.